

КЗ «Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека» РОР

Історична та культурна спадщина
Дерманя

Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека

Історична та культурна спадщина Дерманя

**Науково-допоміжний
бібліографічний покажчик**

Рівне – 2025

УДК 016:94(477.81):39(477.81)

I 90

Історична та культурна спадщина Дерманя : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка ; уклад. Л. М. Малишева ; наук. ред. О. Л. Промська ; ред. З. М. Тирак ; техн. ред. О. Ю. Самсонюк ; відп. за вип. В. П. Ярощук. – Рівне : Ю. Кукса, 2025. – 128 с.

ISBN 978-617-8672-37-9

Науково-допоміжний бібліографічний покажчик присвячений с. Дермань Рівненської області. У виданні представлені відомості про документи, у яких відображені основні аспекти історичного, політичного, економічного та культурного розвитку Дерманя з найдавніших днів до сьогодення.

Також включено інформацію про матеріали, що розповідають про пам'ятки історії та культури, про видатних діячів та письменників краю, відомих людей, пов'язаних з Дерманським краєм.

Видання адресоване широкому колу користувачів – бібліотечним спеціалістам, педагогам, історикам, краєзнавцям, дослідникам рідного краю, пересічним користувачам, яким буде цікавою інформація про історико-культурну спадщину Дерманського краю.

Укладач

Лідія Михайлівна Малишева, завідувача відділом наукової інформації та бібліографії Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки

Науковий редактор

Олександра Леонідівна Промська, заступник директора з наукової роботи та автоматизації Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки, кандидат історичних наук

Редактор

Зінаїда Миколаївна Тирак, провідний редактор науково-методичного відділу Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки

Технічний редактор

Олена Юріївна Самсонюк, завідувача відділом інформаційних технологій та електронних ресурсів Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки

Відповідальна за випуск

Валентина Петрівна Ярощук, директор Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки, заслужений працівник культури України, кандидат історичних наук

ISBN 978-617-8672-37-9

© КЗ «Рівненська обласна універсальна
наукова бібліотека» РОР, 2025

ВІД УКЛАДАЧА

«Дермань! Знаєте Ви, що таке Дермань?... Ні, Ви не знаєте, що таке Дермань. Це дуже простора і дуже барвиста казка. Вже здалека розгортається вона цілими милями вправо і вліво. Вже здалеку цілими натовпами пруться зо всіх сторін краєвиди, і горе Вам, чоловіче, коли Ви не митець, не поет або, принаймні, звичайний фотоаматор. Зупиніться, знімайте капелюх і старанно вітайте цю царицю волинських сіл», – так писав про своє рідне село відомий український письменник Улас Самчук.

Науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Історична та культурна спадщина Дерманя» присвячений саме цьому Дерманю з понад 500-літньою історією, мальовничою природою і славними людьми, які творили історію і культуру свого села.

У виданні зібрано, систематизовано та упорядковано бібліографічні записи публікацій, які відображають багаторічну історію і культуру Дерманя від найдавніших часів і до сучасності. Понад 180-річний інформаційний зріз (найдавніша книга – 1844 р. видання, найновіші публікації – 2025 р.) дає уявлення про основні історичні етапи розвитку села та зацікавленості дослідників Дерманя за цей період. Уся зібрана інформація дає загальну характеристику суспільно-політичного, соціально-економічного, культурно-мистецького, освітнього та духовного розвитку села. Посібник містить бібліографічні описи книг, наукових праць і ґрунтовних статей із збірників та періодичних видань українською та польською мовами. Також включено низку видань середини 19 століття – російською мовою. Вміщені описи офіційних документів, монографій, наукових, довідкових, художніх видань, бібліографічних посібників. Для більшої вичерпності інформації включені джерела, які частково присвячені Дерманю, або в яких міститься згадка про Дермань.

Покажчик підготовлений на основі фондів і каталогів Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки. Також використовувалися джерела Електронної бібліотеки Інституту історії України Національної академії наук України (<http://history.org.ua/>), Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (<http://www.irbis-nbuv.gov.ua>), Головної редакційної колегії науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» (<https://www.reabit.org.ua/>), Центру дослідження спадщини князів Острозьких (<https://heritage.oa.edu.ua/>), Електронної бібліотеки Діаспоріана (<https://diasporiana.org.ua/ukrainica/>), а також сайти польських електронних бібліотек (<https://polona2.pl/>), (<https://bc.wbp.lublin.pl/>), (<https://kpbc.umk.pl/>) та ін.

Матеріали покажчика систематизовані за хронологічно-предметним принципом, що допомагає орієнтуватися у документах минулого і сьогодення Дерманського краю.

Бібліографічний посібник складається з чотирьох розділів, які мають підрозділи.

Перший розділ «Історичне минуле та сьогодення Дерманя» акумулює інформацію, що розкриває історію Дерманя різних періодів його історичного розвитку, походження назви села, геральдику.

Другий розділ «Культурна спадщина Дерманського краю» представлений величезним пластом інформації про культурно-освітній та релігійний осередок Дерманя, про Дерманський Свято-Троїцький монастир, Дерманську друкарню та друкарів, освітні заклади, монастирську бібліотеку, пам'ятки історії, архітектури, літератури, мистецтва та ін.

У третьому розділі «Відомі постаті Дерманя» виокремлено два підрозділи: історичні постаті – уродженці краю, та відомі люди, які у різні часи перебували у Дермані.

Четвертий розділ «Літературно-мистецький Дермань» містить інформацію про літературно-меморіальний музей Уласа Самчука, про музейну садибу «Ремісничий хутір Плугаки», про літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник», про письменників – вихідців з Дерманя та їх творчість, про художні твори, де згадується Дермань.

У розділах виокремлено підрозділи про історичні події, установи, персоналії, в залежності від їх значущості, а також наявності достатньої кількості документів. До них додаються короткі інформаційні довідки, які допомагають краще орієнтуватися у темі.

У межах розділів та підрозділів бібліографічні записи впорядковані за алфавітом прізвищ авторів або назв творів. Спочатку представлені окремі видання (книги), далі – статті з періодичних видань та збірників. З метою уникнення дублювання записів матеріали розділів пов'язані системою посилань.

Така структура бібліографічного покажчика дає змогу детально ознайомитись з історією Дерманя та з найповнішим на сьогодні переліком джерел, присвячених цьому славному краю.

Відбір джерел завершено у вересні 2025 року. Більшість матеріалів були опрацьовані *de visu*. Покажчик має суцільну нумерацію і містить 871 бібліографічний запис.

Бібліографічні описи здійснено згідно з чинним державними стандартами: ДСТУ 7.1.2006 «Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання», ДСТУ 3582:2013 «Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила».

Бібліографічні описи документів у посібнику анотовані. Анотації мають довідковий та уточнюючий характер, що значно полегшує опрацювання джерел.

До багатьох бібліографічних описів документів додано електронні адреси їх інтернет-джерел, що сприяє швидкому пошуку текстів документів в мережі Інтернет. Також до низки записів додано QR-коди інтернет-джерел, які дають можливість швидко переглянути ресурси за допомогою смартфонів і використати для роботи.

Зручність користування покажчиком забезпечує допоміжний апарат, який складається з передмови від укладача, змісту та іменного покажчика прізвищ авторів, співавторів, укладачів, упорядників, редакторів, персоналій, яким присвячені публікації, а також інших осіб, які згадані у бібліографічних описах та анотаціях документів.

Видання адресоване широкому колу користувачів – бібліотечним спеціалістам, педагогам, історикам, краєзнавцям, дослідникам рідного краю,

пересічним користувачам, яких зацікавить інформація про історико-культурну спадщину Дерманського краю.

*Лідія Малишева,
завідувачка відділу наукової інформації та бібліографії
Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки*

Дермань – цариця волинських сіл

Дермань – одне з найбільших і найкрасивіших сіл Волині. Своїми вулицями, кутками, хуторами воно розкинулось на мальовничих пагорбах і кручах Мізоцького кряжу Волино-Подільської височини. Дерманські пагорби складені вапняками – породами осадового походження, які відкладались у теплом, відносно мілководному морському басейні мільйони років тому, коли на цій території було море.

Дерманські пагорби і кручі то досить круті, то більш пологі, розсічені багатьма ярами, які дерманці називають ровами. Рови то заліснені, то вкриті трав'яним покривом з рідким чагарником. Все це надає ландшафту Дерманя унікальний і неповторний вигляд. Назовемо хоча б головні, найбільш відомі та великі за протяжністю яри-рови, починаючи від західної околиці першого Дерманя – Скит, Батьківський (між Кир'янчуками і Горбаями). Ровіцький (під Запорожжям), урочище Турецька, Яцюхів, Костюків. Останній рів від устя і до половини протяжності заселений будівлями вулиці Каменяки.

Посеред Дерманя височіє окремий великий пагорб з досить крутими схилами на захід, північ і схід та дещо пологішим схилом на південь. З давніх-давен цей унікальний пагорб з плоскою і обширною вершиною дерманці обрали за місце поховання односельців. Його дерманці називають могилки, з наголосом на першому складі. Посередині могилок стоїть невеличка дерев'яна капличка святого Онуфрія Великого, в якій відспівують покійників. За переказами старших людей, її десь приблизно в кінці дев'ятнадцятого століття перевезли з так званих Валів у межах Кручі, де її збудували у свій час запорозькі козаки. Своєрідні і неповторні дерманські могилки впродовж усього свого існування якимось по особливому тісно пов'язують минулі і сучасні покоління, як і минуле та сучасне самого Дерманя.

На особливу увагу, шану та любов заслуговують дерманські джерела зі смачною-пресмачною, чистою-пречистою водою. І хоча вона досить «тверда», тобто сильно мінералізована, але смачнішої води мабуть на всій землі не знайти.

Не можна не згадати про два дерманських джерела. По-перше, це знамените і відоме далеко за межами Дерманя джерело Батієвої криниці, або просто Батіївка, яка знаходиться поблизу Свиридівки, у підніжжі східного краю досить високого і протяжного пагорба, на якому сконцентрована більша частина жителів Дерманя другого, яка іменується Нагоранці. За давньою легендою, з цього джерела пив сам і напував свого коня хижий монгольський завойовник, хан Батий, військо якого, знищивши захисників древнього Рай-городка, стояло тут табором. Менш знане джерело з дуже смачною водою знаходиться на березі нижче провулка Галабурди, поблизу невисокого пагорба, на якому стояв старий

палац польської княгині Любомирської. На початку двадцятого століття тут була гарно облаштована криниця з добротним дерев'яним верхом, з опатними дверцятами, які закривались на замок, щоб ніхто з простих людей не брав тут воду, а лише пани і челядь княгині.

У межах Дерманя є ще дуже багато необлаштованих під криниці джерел. З них можна просто, прилігши на запашну, в зелі землю, напитись, утамувавши спрагу у літню спеку.

Дермань із споконвіку – село великих, розкішних і знаменитих садів. В розмовах з людьми з віддалених куточків Волині, а особливо з Полісся, при згадці про Дермань часто можна було почути таке зауваження: «А, це те село, де дуже багато добрих садів». Отже, слава про дерманські сади сягала далеко за межі села. Визначальною причиною цього феномену Дерманя можна вважати велику любов до садів українців взагалі, але, разом з тим, роздуми над цим питанням приводять до того, що немаловажну роль саме в нашому селі відігравала гориста, з ярами місцевість, часто не зовсім придатна для городів. А сади вперті і роботящі наші люди розводять всюди, навіть по невеликих та не надто крутих ярах.

У пору цвітіння садів Дермань може перетворити останнього «сухаря» в емоційно-збуджену людину з непідробним замилюванням ув очах. Наше село тоді – справжній райський куточок на Землі. Від тої небувалої краси не можна очей відірвати. Поступово сади відцвітали і люди чекали їхніх багатючих дарів. Влітку – черешні і вишні різних смаків і кольорів. Восени ж сади Дерманя – багатюща комора великої кількості різних сортів яблук і груш, угорських слив і волоських горіхів.

А ще наш Дермань буквально помережений так званими біжами. В тих біжах є своє призначення, користь і краса. Призначення – вони, головним чином, розмежовують землі різних господарств, рідше – сад від поля, тощо. Користь – у біжах росте верба, ліщина, грабчак, бузина, липа, ясен, інші декоративні і фруктові дерева, в першу чергу сливи і вишні. То хіба з того далеко неповного переліку дерев і кущів у біжах мало користі? Красу біжів описати непросто, їх потрібно бачити, приїхати в Дермань і налюбуватись.

Дермань – село великих і малих пасік. Скільки їх було на початку минулого століття – сказати важко, а ще важче назвати кількість бджолиних сімей у кожній з них. Вище було доведено, що в ті часи наше село можна було назвати Дермань-сад, Дермань-зелен-гай, а ще ж він славен був своїми неозорими лугами, на яких сім місяців цвіло і пахло щедре на медовий нектар різнотрав'я, а на його полях цвіла гречка, конюшина, люпин, і все то безмежнеє поле для успішної праці бджіл – найбільших трудівників з усіх Божих творінь.

Вслухаймось у назви дерманських вулиць, в інші топоніми, вслухаймось уважно і вони багато чого нам повідають. Ось стукає до розуму і серця наша довга і складна історія в назвах – Ян, Городище, Батієва криниця, Вали, Турецька, Запорожжя, Варшава, Палацисько, Скит. То чуємо в назвах щось тривожне і сумне – Слипці, Горбаї, Пропастище, то щось добре і миле, навіть грайливе – Лебедщина, Шинковці, Кисілі, Дириди, Комарівка, Дзендзелівка. А ось вам географія та геоморфологія (наука про форми Землі) – Кругла, Ямки, Запилля, Каменяки, Застав'я, Залужжя, Грань, Хом-гора, Круча, Нагоранці.

Скажете, що немає нічого від землеробства і ремесла? Будь ласка – Плугаки, Поляни, Ковалі. Але найбільше назв вулиць від чоловічих імен – Сидорі, Юстими, Свиридівка, Мартини, Трохимці, Потапці, Пилипи, Давиди, та від прізвищ дерманців, які колись найбільш густо їх населяли – Семенюки, Марчуки, Кир'янчуки, Галабурди, Хавруки, Довбеньки, Хомичі, Мишенкі, Лиси, Шуляки. Хіба не звучить у Вашому серці якась потаємна музика від самого переліку цих дорогих для дерманця назв? Питання риторичне. І так хочеться, щоб вічно стояв на Землі наш Дермань і вічно у ньому жили усі оці назви.

Думається, що неможливо оцінити усю красу Дерманя, не подивившись якось на нього збоку, коли немає можливості зробити це з висоти пташиного польоту. То ж уявно проїдемося околицями і полями Дерманя, щоб оцінити його велич і красу. Отож, уявімо собі, що ми подумки перенеслися на самий початок двадцятого століття. В якийсь літній, сонячний і недільний день, десь відразу по закінченні служби Божої в церкві, ми виїжджаємо гарним возом, застеленим домотканими килимами, запряженим виїздними кінями в цю неповторну поїздку.

Виїжджаємо дорогою вздовж Семенюків на північний схід, у напрямку Кручі. Зліва видніється сусіднє село Клопіт. Ось воно вже лишається позаду. Дорога дещо віддаляється від села, наближаючись до Кручі. Зліва вдалечині на обширному пониззі видніються сусідні села, аж ген за ними видно містечко Здолбунів. Далі дорога, дещо спускаючись вниз, веде до Лебедщини. Але праворуч відкривається така чудесна і неповторна панорама, яка заставляє нас зупинитись на кілька хвилин, щоб помилуватись тою красою, що починається прямо від дороги і розпросторюється аж до горизонту. Стоїмо на місчині чи не найвищій у Дермані. Від дороги на південь, полого спадаючи вниз на добру версту, бачимо поля. За полями зеленіє великий луг, яким протікає річечка Устя. Чарує наш зір велична каштанова алея, що починається від будівель пана Ломбардо на правому березі притоки Усті, яка витікає з джерел Жолобка під Кир'янчуками. Алея тягнеться вздовж дороги, яка простягається в напрямку Кручі і веде до дерев'яного мосту через Устю на дорозі із Шинківців на Запилля. Далі видно гарне плесо ставка з греблею і водяним млином. За ставком видно сади Галабурдів, які розкинулись на відносно невисоких пагорбах, що поступово стають вищими і тягнуться праворуч, на яких з-поміж садів де-не-де видно хати Кир'янчуків, а ще далі Плугаків. Перед Плугаками, на найвищій точці, видніється недобудований панський палац. Аж ген на півдні видніється на горизонті високий пагорб з садами і хатами Юстимів. Ліворуч і нижче від них видно Хавруки з пишною будівлею Свято-Троїцької приходської церкви. Добре видно могилки, монастирську дзвіницю. І все те чудне видово потопає в буйній зелені садів і кущів, помережене різнобарвними смугами полів і городів.

Однаке неповторні дерманські краєвиди можна бачити не лише здалеку та з висоти Кручі, а й зблизька і з інших його точок. То ж вирушаємо в дорогу далі, яка біжить на схід, трохи спускаючись вниз і вниз. Невдовзі потрапляємо у так зване займисько Лебедщину. Продовжуємо нашу подорож лівим берегом річечки, в яку впадають струмки, що витікають з різних джерел біля Запорожжя, з Каменяків, з Батіївки та ряду джерел з підніжжя Нагоранців. На березі

поблизу річечки то тут, то там росте вільха, кущі верболозу. Цю землю вздовж і впоперек сховає малий Улас, зачаровувався навколишньою красою, захоплено дивився на плін тої річечки і, може вже тоді, задумався над питанням: куди ж тече та річка?

Та ось досягаємо роздоріжжя – чуть праворуч і вгору дорога веде на Довбеньки, а різко ліворуч – на греблю. Милуємось гарним ставком праворуч, водяним млином на греблі. Минаємо греблю і підіймаємось дорогою вгору, до Застав'я. Досягнувши найвищої точки, мимоволі обертаємось назад, і знову бачимо чудову панораму Дерманя уже зі Сходу – видно вдалечині могили з капличкою, ще далі, аж біля самого горизонту, видніються Кир'янчуки, Плугаки і вже згадуваний палац перед ними. Ліворуч могилок, у низині, видніються хати Довбеньків, а ще лівіше із заходу на схід тягнеться, наближаючись до нас, пасмо гори з хатами Нагоранців, ще ближче до нас стоїть знаменита Хом-гора та на схід від неї на пагорбах розкидані хатки Мишенків.

Насолодившись краєвидом Дерманя з цієї сторони, поволі рушаємо далі. В'їжджаємо у невелике Застав'я. Це типова дерманська вулиця. Вздовж дороги ліворуч і праворуч живопліт, який захищає кожен садібний ділянку від дорожньої пилі. Хата, хлів і клуня кожного господаря знаходяться на певній відстані від дороги. В'їзд на подвір'я – через дерев'яні ворота. Перед кожною хатою – розкішний квітник, навколо хати – фруктові дерева і горіхи. Майже на кожному дворі є колодязь, бо вода тут знаходиться на невеликій глибині від поверхні... За ними починається Верхівський ліс.

Ліс завжди спонукає людину до роздумів про оцю Богом дану природу, яка оточує нас, і про людину та про отой вічний зв'язок людини і природи. Посеред лісу – чергове роздоріжжя. Поїдеш ліворуч – попадеш у село Верхів, а нам стелиться дорога праворуч, на Залужжя – крайню східну околицю Дерманя. Дорога повертає праворуч, ліс закінчується, і нам відкривається невелике залужське поле, в західному кінці якого вже видніються хати Залужжя. На під'їзді до села, ліворуч, вже недалеко видніється темний ліс. Десь там у ньому є відоме Коритище – невелика галявина в лісі з джерелом і коритом біля нього, з якого напувають худобу, пасучи її в лісі.

За якихось 10 хвилин проїжджаємо Залужжям, і ось його хати залишаються позаду. Попереду стелиться пряма і довга дорога полями «казьонної» частини Дерманя. Праворуч від дороги видно уже хати Криницького хутора. А навколо поля з неймовірно дивовижними, часом чудернацькими назвами – Висока, Пасіка, Шапалова, Коцюба, Черемиха, Довка, Чавалюк, Хвости.

В цьому духовному піднесенні їдемо далі. Зліва зовсім близько підступає ліс, який називають Ключи. Так само називається і поле, яким ми їдемо. Здолавши ще невелику відстань, праворуч відкривається дивна панорама села з південної сторони. Прямо перед нами, на відстані трохи більше кілометра бачимо, як на долоні, у всій своїй красі Свято-Троїцьку приходську церкву, добре видно дерева навколо неї і навіть огорожу. Намилувавшись церквою, розглядаємо далекі простори за нею аж до полів під Кручею та відносно ближчі вулиці: ліворуч – Пропастище і Запорожжя, праворуч – Хомичі і Давиди.

Посередині, між пагорбами, ніби тягнеться до нас долина, в якій «заховані» Каменяки.

Не без певного зусилля над собою в черговий раз ми покидаємо й цей милий дерманський краєвид, щоб вирушити далі дерманським полем на захід. Дерманське поле! Як воно завжди хвилює багатством своїх запахів, неповторними візерунками кольорів, тремтливим шепотом спіючих хлібів, чарівними хорами Божих пташок у небі, серед яких зранку і до ночі невтомно бринить і бринить сольна пісня найдорожчої пташини наших полів – жайворонка. А ще ж воно навіює людині хвилюючі роздуми про ті плеяди поколінь наших предків, вічних і невтомних хліборобів, які віддали цій землі стільки своєї любові і тепла, так рясно скропили її своїм потом, стоптали босими ногами, пестили своїми руками кожную грудку землі і кожную стеблину, що виростала з неї, що це поле, ця земля навколо тебе стає від усвідомлення цього всього для тебе великою святинею, перед якою хочеться впасти на коліна, вдячно цілувати її.

А коні весело біжать уже полями Кириловиці. По праву руку зовсім близько видніється Запорожжя. Ми повертаємо праворуч. Перед нами десь на кілометр, а може й більше біжить дорога, прямісінька, немов струна. Праворуч від неї лежать поля, спочатку під назвою Нива, а далі – Придаток. Ліворуч від дороги розкинулись поля під назвою Осовець. Ці площі ланів являють собою таке різнобарв'я, своєрідну рослинну «вишиванку» на Землі, що від неї очей не можна відірвати. Можна лише уявити ту всю красу, якби її можна було побачити з висоти пташиного польоту.

Рухаючись далі дорогою в сторону села, нам знову відкривається вид на центр Дерманя із Заходу. Видно могилки, приходську церкву, споруди монастиря. Досягаємо перехрестя доріг біля самих Кир'янчуків і тут повертаємо ліворуч, щоб об'їхати великий рів, що стає впоперек дороги на Слипці та Семенюки. Їдемо дорогою на Озірко, проїжджаємо ліс польського графа Карвіцького, що живе в Мізочі. В тому лісі починається неглибокий яр, що поступово збільшується і переходить у великий Скит. Праворуч видніються поля, що починаються від правого схилу Скита і тягнуться до Марчуків. Ми ж прямуємо від лівого схилу Скита полями, що тягнуться до Шинковців, потім – Сидорів і далі в напрямку Слипців, звідки ми почали нашу навколдерманську подорож і ось успішно її завершуємо.

Сонце вже геть схилилось до заходу... Хочеться вірити, що ця поїздка (хай і уявна) дасть повне і вичерпне уявлення тим, хто читатиме ці рядки, про велич і красу нашого Дерманя, котрого наш великий Улас небезпідставно назвав царицею волинських сіл.

*За матеріалами книги Юрія Галабурди «Дермань у новітній історії»
(Рівне, 2014).*

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ ДЕРМАНЯ

Походження назви села

1. Пура Я. О. **Край наш у назвах. Ч. 3** / Я. О. Пура. – Рівне, 1997. – 288 с.
Про Дермань. – С. 86.

2. Пура Я. О. **Походження назв населених пунктів Ровенщини** / Я. О. Пура. – Львів : Світ, 1990. – 144 с.
Про Дермань. – С. 84.

3. Пура Я. **Устенське Друге** / Я. Пура // Червон. прапор [Рівне]. – 1975. – 22 січ. – С. 4.

4. Пура Я. **Устенське Перше і Устенське Друге** / Я. Пура // Шлях Ілліча [Здолбунів]. – 1977. – 6 січ. – С. 4.

Геральдика

5. Бухало Г. **Герб Дерманя** / Г. Бухало // Вісті Рівненщини. – 1997. – 20 черв. – С. 3.

6. Назаренко Є. **Зображення герба Острозьких на книгах і архітектурних пам'ятках** / Є. Назаренко // Знак. – 2001. – № 24 жовт. – С. 5.
Історія с. Дермань. Геральдика.

7. Шмань Б. **Новий герб старовинного Дерманя** / Б. Шмань // Дзвін [Рівне]. – 1997. – 20 черв. – С. 1.

Загальні праці

8. Галабурда Ю. **Дермань у новітній історії** / Ю. Галабурда. – Рівне : Дятлик М. С., 2014. – 296 с.

Книга уродженця Дерманя Юрія Галабурди про життя Дерманя і людей в ньому протягом 20 і початку 21 ст. Це авторська сповідь про своє минуле і минуле свого села.

Про Мартинюка Михайла Федоровича, який збудував будинок-лікарню для сина Федора. – С. 47–48.

Про Мартинюка Федора Михайловича (1907–1978) – лікаря, який працював у Дермані. – С. 47–48.

Про товариство «Просвіта», яке створене у 1918 р., (керівник Мартинюк Іван Михайлович). – С. 49–53.

Про Кульчинського Євгена, який з 1932 року був настоятелем Свято-Троїцької церкви. – С. 59–60.

Про Дерманське повстання 1939 р., (керівник Турчин Анатолій). – С. 62–67.

9. Дермань / упоряд. Ф. О. Єфімчук. – Здолбунів, 2006. – 6 с.

10. Дермань [Електронний ресурс] // Універсальний словник-енциклопедія. – 4-те вид. – Київ : Тека, 2006. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/29/53396/10052.html>. – Назва з екрана.

11. Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2019. – Вип. 1. – 296 с.

У збірнику вміщені статті з виступів на науковій конференції «Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині» (8 червня 2019 р.), де висвітлюються проблеми Дерманя упродовж 16–20 ст.

12. Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2021. – Вип. 2. – 318 с.

У збірнику зібрані статті за підсумками наукової конференції «Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині» (20 вересня 2020 р.), розглядаються малознані аспекти минувшини Дерманя.

13. Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / редкол.: А. Жив'юк (голов. ред.), А. Фелонюк (відп. ред.), В. Александрович [та ін.]. – Рівне, 2023. – Вип. 3. – 368 с. : іл.

У збірнику друкуються статті та джерельні матеріали за підсумками наукової конференції «Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині» (25 вересня 2021 р.). Досліджуються малознані сторінки історії Дерманя й околиць упродовж 15–20 ст.

14. Енциклопедія історії України. Т. 2 : Г – Д / редкол. В. А. Смолій [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 2004. – 528 с.

Довідковий матеріал про Дерманську друкарню, Свято-Троїцький монастир. – С. 367–368.

15. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии. Т. 2 : Уезды Ровенский, Острожский и Дубенский / сост. Н. И. Теодорович. – Почаев, 1889. – 433–1120 с. ; Те саме в мережі Інтернет: http://history.org.ua/LiberUA/IstStOpVEp_1889/IstStOpVEp_1889.pdf.

Відомості про Дермань: населення, училище, монастир, церкву святої Трійці (1810), церкву святого Онуфрія (1855). – С. 911–912.

16. Івченко А. Україна = Ukraine / А. Івченко. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2022. – 224 с.

Міститься інформація про Дермань. – С. 147–148.

17. Історія Волині : від найдавніших часів до наших днів / редкол. О. Г. Михайлюк [та ін.]. – Львів : Вища шк., 1988. – 240 с.
Згадка про Дермань. – С. 16.

18. Історія міст і сіл Української РСР. Ровенська область. – Київ : УРЕ, 1973. – 655 с.
Інформація про Устенське Друге (Дермань Другий). – С. 329–337.

19. Історія українського мистецтва. Т. 1 : Мистецтво найдавніших часів та епохи Київської Русі. – Київ : УРЕ, 1966. – 451 с.
Згадка про архітектурні споруди Дерманя. – С. 222.

20. Історія українського мистецтва. Т. 2 : Мистецтво 16 – першої половини 17 століття. – Київ : УРЕ, 1967. – 470 с.
Про архітектуру Дерманського монастиря. – С. 40.
Про архітектуру церкви Святої Трійці. – 45–46.
Про відкриття Дерманської друкарні. – С. 344.

21. Історія Української РСР. Т. 1, кн. 2 : Розвиток феодалізму. Наростання антифеодальної і визвольної боротьби (друга половина 13 – перша половина 17 ст.). – Київ : Наук. думка, 1979. – 343 с.
Про архітектуру храмів Дерманя. – С. 144.
Про Дем'яна Наливайка, який у Дермані робив переклади текстів з старослов'янської мови на українську. – С. 273.

22. Книга Пам'яті і Слави Волині. Т. 7 : Рівненська область. Здолбунівський район / упоряд. О. Денищук. – Рівне : ППДМ, 2004. – 847 с.
Міститься інформація про учасників визвольних змагань 1918–1921 рр., 1922–1941 рр., 1941–1955 рр.
Дермань 1. – С. 153–208.
Дермань 2. – С. 209–253.

23. Кравцов Л. Старовинна Дермань / Л. Кравцов // Свідки народної величі / Л. Кравцов. – Львів : Каменярь, 1972. – С. 61–65.
З історії села Дермань.

24. Кравчук Д. І. Нариси історії села Дермань / Д. І. Кравчук. – Рівне : ДМ, 2012. – 128 с.
У книзі місцевого вчителя історії Дмитра Кравчука (1938–2014) представлено минуле села Дермань, Святотроїцького монастиря, парафіяльної церкви, відображено розвиток освітньої й медичної сфер, господарську і торговельну діяльність селян, їхню матеріальну та духовну культуру.

25. Крип'якевич І. П. Історія України / І. П. Крип'якевич. – Львів : Світ, 1990. – 520 с.
Згадка про Дермань. – С. 334, 336.

26. Максимович М. О. Києвъ явился градомъ великимъ... : вибрані українознавчі твори / М. О. Максимович ; упоряд. В. О. Замлинський. – Київ : Либідь, 1994. – 448 с. – (Пам'ятки історичної думки України).

Про с. Дермань. – С. 307.

27. Немировский Е. Л. Иван Федоров и его эпоха: энциклопедия / Е. Л. Немировский. – Москва, 2007. – 911 с.

Про Дерманську типографію. – С. 337.

Про Дерманський Свято-Троїцький монастир. – С. 337–339.

Про село Дермань. – С. 339.

28. Новосілецький А. Дермань / А. Новосілецький // Острог на Волині / А. Новосілецький. – Острог, 1999. – С. 109–110.

Про історію села.

29. Омельчук В. В. Історія освіти Волині в особах / В. В. Омельчук. – Рівне : Волин. береги, 2014. – 264 с.

Єпископ Ієрофей (Яків Федорович Лобачевський). – С. 32–34.

Самчук Улас. – С. 202–204.

30. Острозькі просвітники 16–20 ст. / редкол. І. Д. Пасічник [та ін.]. – Острог, 2000. – 480 с.

Про відомих діячів, діяльність яких пов'язана з Дерманем:

Федорович (Федоров) Іван. – С. 24–43.

Смотрицький Мелетій. – С. 84–93.

Наливайко Даміан (Дем'ян). – С. 114–122.

Борецький Іван (Іов). – С. 131–141.

Лобачевський Яків. – С. 160–165.

31. Пашук І. Г. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини : А – Я / І. Г. Пашук. – Рівне : Волин. береги, 2005. – 212 с.

Балабан Ісайя – релігійний і церковний діяч, був ігуменом Дерманського монастиря з 1608 р. – С. 12.

Борис Антін – український поет, уродженець Дерманя. – С. 23.

Борискович Ісакій – церковний і культурний діяч, був ігуменом Дерманського монастиря з 1602 р. – С. 23–24.

Бухало Гурій – український історик, краєзнавець, уродженець Дерманя. – С. 27.

Вишенський Іван – український письменник-полеміст, перебував у Дермані. – С. 31.

Давен Антін (Кучерук Антон) – український прозаїк, поет, журналіст, уродженець Дерманя. – С. 52.

Дрозюк Володимир – український прозаїк, журналіст, уродженець Дерманя. – С. 58.

Дубович Іван – полеміст, архімандрит Дерманського монастиря. – С. 59.

Княгиницький Іов – письменник-полеміст, церковно-освітній діяч, перебував у Дерманському монастирі, де видавав «Октоїх». – С. 81.

Лукаріс Кирило – освітній, культурний і релігійний діяч. Підтримував освітньо-культурний центр у Дерманському монастирі. – С. 110.

Макись Микола – український поет, уродженець Дерманя. – С. 115.

Мороз Марія – українська поетеса, уродженка Дерманя. – С. 126.

Наливайко Даміан (Дем'ян) – український письменник, перекладач, церковний і культурний діяч, керівник Дерманської друкарні. – С. 128.

Самчук Улас – український письменник, журналіст, громадський діяч, уродженець Дерманя. – С. 158–159.

Смотрицький Мелетій – український письменник-полеміст, перекладач, церковний діяч, був ігуменом Дерманського монастиря з 1627 р. – С. 168.

Тарасов Валерій – український прозаїк, журналіст. Навчався у Дерманській середній школі. – С. 177.

Тен Борис – український поет, перекладач, уродженець Дерманя. – С. 178–179.

Турчин Іван – український поет і педагог, уродженець Дерманя. – С. 183.

Ужвін Микола – український поет і прозаїк, уродженець Дерманя. – С. 186.

Федоров (Федорович) Іван – друкар, був управителем Дерманського монастиря з 1582 р. – С. 188–189.

32. Равчук Г. Р. По історичних пам'ятках міста Острога і його околиць : путівник / Г. Р. Равчук. – Львів : Каменярь, 1966. – 116 с.

Про Дермань. – С. 99, 100, 106.

33. Радянська Ровенщина. 1939–1959 : документи і матеріали. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1962. – 431 с.

Про Дерманський каоліновий завод. – С. 52.

Про Дерманську педагогічну школу. – С. 81, 82.

Про відкриття школи-інтернату у с. Устенське 2. – С. 396.

34. Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн. 1 / редкол. тому (співгол. В. М. Королюк, співгол. Ю. М. Торкунов, відп. секр. А. А. Жив'юк [та ін.]) ; наук. ред., упоряд. А. А. Жив'юк. – Рівне : Рівнен. друк., 2006. – 578 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000022660>.

Про Дермань. – С. 15, 20, 21, 36, 73, 76, 77, 236, 253, 254, 295, 304, 306, 319, 322, 324, 325, 328, 334, 336, 337, 340, 398, 399, 419, 420, 422–424, 443, 465, 484, 485, 488–492.

35. Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн. 5 / редкол. тому (співгол. С. І. Павлюк, співгол. О. І. Савчук, відп. секр. А. А. Жив'юк [та ін.]) ; упоряд. О. А. Білоконь, Р. П. Давидюк, А. А. Жив'юк (кер.) [та ін.]. – Рівне : ПП ДМ, 2014. – 604 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000022768>.

Видання містить оповідання про сім'ю Довбенків із Дерманя, які стали жертвами радянського режиму. – С. 114, 120–124.

36. Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн. 6 / редкол. тому (співгол. М. М. Драганчук, співгол. О. В. Муляренко, відп. секр. А. А. Жив'юк [та ін.]) ; упоряд. А. А. Жив'юк. – Рівне : Дятлик М., 2016. – 628 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://www.reabit.org.ua/books/rv/>.

Вміщені анотовані біографічні довідки політично репресованих осіб. Також 45 документів, у яких йдеться про ліквідацію чи затримання керівників або помітних функціонерів підрозділів УПА і структур ОУН (Леонід Ступницький, Василь Худенко, Семен Котик, «Орел»-«Сталевий», Сергій Турчин, Лідія Шавронська); про проведення чекістсько-військових операцій (знищення сховища «Турецька скала» у с. Дермань).

Окремий блок документів розкриває технологію і методи відправлення на спецпоселення на прикладі сімей, що зазнали репресій і поневірянь внаслідок приналежності до них «активних учасників ОУН і УПА» (Адам Музичко, Анатолій Маєвський, Микола Андроцук, Віра Максись). Опубліковані документи зі спогадами і документальними розповідями (спогади Василя Романюка, Надії Шавронської, задокументовані нариси Миколи Ужвіна, Петра Савчука).

37. Рычков П. А. Дорогами южной Ровенщины / П. А. Рычков. — Москва, 1989. — 176 с.

Інформація про Дермань, монастир, Святотроїцьку церкву, друкарню, Івана Федорова, Мелетія Смотрицького. — С. 112–116.

38. Сербін Г. Ровенщина : іст.-краєзнав. нарис / Г. Сербін. — Львів : Каменяр, 1970. — 244 с.

Про Устенське Друге. — С. 172–177, 241.

39. Сербін Г. П. Ровенщина туристська : путівник / Г. П. Сербін. — Львів : Каменяр, 1980. — 166 с.

Про Дермань. — С. 109–110.

40. Столярчук Б. Митці Рівненщини : енциклопед. довідник / Б. Столярчук. — Вид. 2-ге, допов. і перероб. — Рівне : О. Зень, 2011. — 386 с.

Уродженці Дерманя:

Бухальський Василь Іванович. — С. 38–39.

Іляшевич Володимир Васильович. — С. 122.

Кальчук Кіндрат Якович. — С. 129.

Кульчинський Ярослав Сергійович. — С. 171–172.

Мартинюк Богдан Федорович. — С. 204.

Шнайдер Георгій Якович. — С. 372–373.

41. Хитрий Ч. Історична довідка: Мізоч, Дермань, Городок, Боремель, Рясники / Ч. Хитрий // Минувшина Рівненщини — далека і близька : іст.-краєзн. повість / Ч. Хитрий. — Рівне, 2008. — С. 112–119.

42. Хитрий Ч. І. Минувшина Рівненщини — далека і близька / Ч. І. Хитрий. — Вид. 2-е, допов. — Рівне : Волин. обереги, 2010. — 416 с.

Про дерманський фаянс, 1937 р. — С. 38.

Про село Дермань. — С. 110–113.

43. Холмщина. Рідна земля : зб. нарисів українців, народжених у Холмщині й Підляшші (родини яких були депортовані зі своїх правічних земель у 1944–1946 рр.), та їхніх нащадків / ред.-упоряд. Г. М. Косюр. — Рівне : О. Зень, 2023. — 368 с.

Міститься інформація про Дермань як бандерівську столицю. – С. 101–106.

44. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. Т. 1 : краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – 600 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://diasporiana.org.ua/istoriya/887-tsinkalovskiy-o-stara-volin-i-volinske-polissya-t-1/>.

Інформація про Дермань. – С. 346–347.

45. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. Т. 10 : Давенпорт – Десмин / под ред. проф. И. Е. Андреевского. – Санкт-Петербург : Семеновская Типолитография, 1893. – 480 с.

Про Дермань та Дерманський монастир. – С. 472.

46. Бабич А. Із сивої давнини / А. Бабич // Нариси історії села Будараж / А. Бабич. – Рівне : Волин. обереги, 2022. – С. 4–10.

Є згадка про Дерманський монастир 16–17 ст.

47. Бондар А. Знаменні володіння відомих князів / А. Бондар // Льонокомбінат [Рівне]. – 2013. – 27 верес. – С. 8–9.

Міститься інформація про Дермань, Свято-Троїцький монастир у с. Дермань.

48. Бухало Г. Королева Волинських сіл / Г. Бухало // Нове життя [Здолбунів]. – 1996. – 7 серп. – С. 2.

З історії Дерманя.

49. Бухало Г. В. Ще раз про Дермань / Г. В. Бухало // Червон. прапор [Рівне]. – 1988. – 20 трав. – С. 3.

З історії села.

50. Галабурда Ю. Дермань у новітній історії / Ю. Галабурда // Мізоцький Промінь. – 2014. – № 11/листоп./ – С. 4–5 ; № 12/груд./ – С. 5 ; 2015. – № 1/січ./ – С. 5 ; № 2/лют./ – С. 5 ; № 3/берез./ – С. 4–5 ; № 4/квіт./ – С. 4–5 ; № 7/лип./ – С. 6 ; № 8/серп./ – С. 6.

51. Галабурда Ю. Дермань у новітній історії / Ю. Галабурда // Здолбунівський Промінь. – 2016. – № 1/січ./ – С. 6, 7 ; № 2/лют./ – С. 6, 7 ; № 3/берез./ – С. 6, 7 ; № 7/лип./ – С. 4–5 ; № 8/серп./ – С. 6–7.

52. Дем'янчук О. Цариця волинських сіл / О. Дем'янчук // Льонокомбінат [Рівне]. – 2012. – 13 верес. – С. 9.

Коротка історія села Дермань. Висловлювання Уласа Самчука та Бориса Тена про Дермань.

53. Жив'юк А. Звідколи тече Дермань? / А. Жив'юк // Вісті Рівненщини. – 1997. – 12 верес. – С. 2 ; Нове життя [Здолбунів]. – 1997. – 17 верес. – С. 2.

З історії села.

54. Кидрук І. Невичерпні джерела Дерманя / І. Кидрук // Вісті Рівненщини. – 2004. – 27 лют. – С. 3.

Про історичну цінність старовинного Дерманя.

55. Кир'янчук І. Цілюще джерело Батіївка / І. Кир'янчук // Духовна нива [Рівне]. – 2008. – № 3/берез./ – С. 6.

Історія джерела Батіївка, що у с. Дермань.

56. Кравцов Л. Батисва криниця / Л. Кравцов // Червон. прапор [Рівне]. – 1966. – 18 верес. – С. 4.

З історії села Дермань.

57. Кравцов Л. Крізь сивину віків / Л. Кравцов // Червон. прапор [Рівне]. – 1961. – 7 трав. – С. 4.

З історії села.

58. Прищепа Б. Скільки років Дерманю? / Б. Прищепа // Вечірнє Рівне. – 1997. – 5 лип. – С. 10.

59. Про відновлення селам Устенське Перше і Устенське Друге Здолбунівського району Рівненської області їх колишніх найменувань : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 16 черв. 1988 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1988. – № 26. – Ст. 614.

Про відновлення назв Дермань Перша і Дермань Друга.

60. Рафальский Л. Село Дермань (Дубновского уезда) / Л. Рафальский // Волынские губернские ведомости. – Житомир, 1867. – № 1, часть неофициальная. – С. 3–4 ; № 2, часть неофициальная. – С. 7–8 ; № 3, часть неофициальная. – С. 11–12 ; Те саме в мережі Інтернет: https://heritage.oa.edu.ua/assets/files/rafal'skiy_derman'.pdf.

61. Шульга О. Дерманські крила / О. Шульга // Слово Просвіти [Рівне]. – 2008. – 6–12 листоп. – С. 11.

Історія Дерманя, про діяльність дерманського товариства «Просвіта».

62. Archiwum książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie. T. 1 : 1366–1506 / pod kierownictwem Z. L. Radziwińskiego. – Lwów, 1887. – 231 s. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0007624>.

Документ від 30 вересня 1497 року про дарування великим князем Литовським Олександром князю Костянтину Острозькому села Дермань та ін. – С. 113–114.

63. Archiwum książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie. T. 3 : 1432–1534 / wydane przez Bronisława Gorczaka. – Lwów, 1890. – 356 s. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0007626>.

Документ від 24 грудня 1511 року про дарування пана Семена Єлізаровича, тестя Януша Сангушки, Дерманському монастирю маєтка с. Білашів. – С. 90–91.

64. Baliński M. Derman / M. Baliński, T. Lipiński // *Starożytna Polska pod względem historycznym, jeograficznym i statystycznym* / M. Baliński, T. Lipiński. – Warszawa, 1844. – T. 2. – S. 843–844.

65. Baliński M. Derman / M. Baliński, T. Lipiński // *Starożytna Polska pod względem historycznym, jeograficznym i statystycznym* / M. Baliński, T. Lipiński. – Wydanie drugie poprawione i uzupełnione przez F.K. Martynowskiego. – Warszawa, 1886. – T. 3. – S. 25.

66. Jabłonowski A. Pisma. T. IV : Wołyń, Podole i Ruś Czerwona / A. Jabłonowski. – Warszawa : E. Wende, 1911. – 532 s. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://polona2.pl/item/pisma-aleksandra-jablonowskiego-t-4-wolyn-podole-i-rus-czerwona,OTgwNzYxNzM/10/#info:metadata>.

Згадка про Дерманський монастир. – С. 69.

67. Orłowicz M. Ilustrowany przewodnik po Wołyniu z 111 ilustracjami i mapką województwa / M. Orłowicz. – Łuck, 1929. – 380 s. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://old.wolynskie.pl/index.html>.

Інформація про Дермань – С. 340.

68. Ostrog : ilustrowany przewodnik krajoznawczy / red. W.-D. Kowalow. – Ostrog, 1934. – 50 s.

Вміщена інформація про Дермань.

69. Stecki T. J. Wołyń pod względem statystycznym, historycznym i archeologicznym. T. 1 / T. J. Stecki. – Lwów : Zakł. nar. im. Ossolinskich, 1864. – 385 s. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://bc.wbp.lublin.pl/en/dlibra/publication/4525/edition/1807>.

Згадки про Дерманську школу, монастир, друкарню. – С. 34, 177, 181.

70. Wołoszynowski J. Województwo Wołyńskie w świetle liczb i faktów / J. Wołoszynowski. – Łuck, 1929. – 248 s. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/153266/edition/166175/content>.

Згадка про Дерманський монастир. – С. 40.

Дермань у світлі археології

71. Антонович В. Б. Археологическая карта Волынской губернии / В. Б. Антонович. – Москва : Тип. Лисснера, 1900. – 130 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://omeka.nibu.kyiv.ua/s/nibu/item/517#>.

Про городище Замчисько в с. Дермань, про археологічні знахідки. – С. 68–69.

72. Никольченко Ю. М. Раскопки в Ровенской области / Ю. М. Никольченко, Э. Ф. Киян, О. М. Олифер // Археологические открытия 1973 года. – Москва, 1974. – С. 320–322.

Про археологічні розкопки в с. Устенське Друге (Дермань).

73. Пам'ятки культур доби бронзи // Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині доби бронзи та раннього заліза : [монографія] / Л. І. Крушельницька, Л. Г. Мацкевой, І. К. Свешніков [та ін.] ; АН УРСР, Ін-т сусп. наук. – Київ : Наук. думка, 1982. – С. 48–115.

Про пам'ятки комарівсько-тишинецької культури (II – поч. I тис. до н.е.), знайдені в селі Устенське 2. – С. 8.

74. Пам'ятки культур шнурової кераміки // Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині доби бронзи та раннього заліза : [монографія] / Л. І. Крушельницька, Л. Г. Мацкевой, І. К. Свешніков [та ін.] ; АН УРСР, Ін-т сусп. наук. – Київ : Наук. думка, 1982. – С. 5–48.

Про культури епохи енеоліту села Устенське (Дермань). – С. 39–40.

75. Пам'ятки населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття доби Київської Русі та періоду феодальної роздробленості // Ауліх В. В. Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині ранньослов'янського і давньоруського періоду : [монографія] / В. В. Ауліх, І. П. Герета, С. І. Пеняк ; АН УРСР, Ін-т сусп. наук. – Київ : Наук. думка, 1982. – С. 108–231.

Про археологічні пам'ятки середини IX ст. на території села Устенське 2 (Дермань). – С. 216.

76. Прищеп Б. А. Енеоліт і бронзовий вік // Історичне краєзнавство Волині : навч. посіб. / Б. А. Прищеп, О. П. Прищеп. – Рівне, 2008. – С. 132–144.

Курганні могильники бронзового віку села Дермань. – С. 143.

77. Прищеп Б. Слов'яно-руські городища поблизу Дермані та Мізоча / Б. Прищеп // Дерманська та Мізоцька земля в українському та загальноєвропейському вимірі : наук. зб. : матеріали Всеукр. іст.-краєзн. конф., 3 черв. 2018 р., с. Дермань Друга. – Дермань Друга, 2018. – С. 27–33.

78. Ратич О. Древньоруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР / О. Ратич. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1957. – 95 с.

Про Устенське 2. – С. 43.

79. Рудий В. Археологічні пам'ятки з Дермані Рівненської області / В. Рудий // Наукові записки / Рівненський обласний краєзнавчий музей ; гол. ред. О. С. Булига ; відп. за вип. О. С. Романчук. – Луцьк : Волин. старожитності, 2011. – Вип. 9, ч. 2. – С. 252–257.

80. Рудий В. Поселення городоцько-здовбицької культури в с. Дермань-1 Рівненської області / В. Рудий // Археологічні дослідження Львівського університету : зб. наук. пр. – Львів, 2003. – Вип. 6. – С. 65–78.

81. Рудий В. Стародавній Рай-Городок – Дермань : нариси історії та археології / В. Рудий. – Львів, 2015. – 56 с.

Книга присвячена археологічним знахідкам на території Дерманя та історії ранньосередньовічного Рай-Городка.

82. Свешніков І. К. Довідник з археології України: Ровенська область / І. К. Свешніков, Ю. М. Нікольченко. – Київ : Наук. думка, 1982. – 113 с.

Про археологічні пам'ятки Дерманя. – С. 65.

83. Свешніков І. К. Історія населення Передкарпаття, Поділля і Волині в кінці III – на початку II тисячоліття до нашої ери : [монографія] / І. К. Свешніков ; АН УРСР, Ін-т сусп. наук. – Київ : Наук. думка, 1974. – 208 с.

Згадка про с. Устенське (Дермань). – С. 83, 118.

84. Труды одиннадцатого археологического съезда в Киеве 1899. Т. 1 / под. ред. П. С. Уваровой, С. С. Слущкого. – Москва : Тип. Г. Лисснера и А. Гепеля, 1901. – 815 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000019460>.

Про село Дермань, городище Замчисько. – С. 68–69.

85. Экскурсия О. А. Фотинского по Волынской губернии для описания памятников старины // Киев. старина. – 1900. – Т. 71. – С. 196–206. – (Археологическая летопись).

Йдеться про розкопки в Дермані та інших населених пунктах.

Історія Дерманя середньовічного та ранньомодерного періоду (XIV–XVIII ст.)

86. Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов. Ч. 1 : Акты, относящиеся к истории православной церкви в Юго-Западной России, т. 1. – Киев, 1859. – 555 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0006697>.

Духовний заповіт Іоанна Стефановича, ігумена Дерманського монастиря від 15 лютого 1571 р. – С. 30–39.

Скарга Михайла Дчуси на князя Костянтина Острозького, про вигнання з Дерманського монастиря, наданого Дчусі королем Сигізмундом Августом від 7 березня 1575 року. Жалувана грамота Сигізмунда Августа Михайлу Дчусі на ігуменство в Дерманському монастирі. – С. 48–51.

87. Архив Юго-западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов. Ч. 1: Акты о церковно-религиозных отношениях в Юго-Западной Руси (1322–1648 гг.), т. 6. – Киев, 1883. – 1124 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0006702>.

Лист Мелетія Смотрицького, архімандрита Дерманського, до членів православного братства Віленського з повідомленням про зустріч для обговорення проєкту про повернення уніатів до православної церкви. – С. 605–607.

Згадка про Дерманську церкву (1634 р.). – С. 676.

88. Архив Юго-западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов. Ч. 6 : Акты об экономических и юридических отношениях крестьян в XVI – XVIII веке (1498–1795), т. 1 : Приложение. – Киев, 1876. – 795 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0006721>.

Згадка про Дермань. – С. 212.

89. Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною. Ч. 1 : Волинське воєводство / О. Баранович. – Київ, 1931. – 151 с.

Про Дермань. – С. 37.

90. Бевзо О. А. Львівський літопис і острозький літописець : джерелознав. дослідж. / О. А. Бевзо. – Київ, 1971. – 198 с.

Про Мелетія Смотрицького і Дерманський монастир у 1629 р. – С. 50, 136.

91. Булига О. Поєднані Волиню: іст.-краєзн. нариси : кіносценарій / О. Булига. – Рівне : Волин. обереги, 2010. – 230 с.

Про засновника Дерманського монастиря Василя (Красного) Острозького, XV ст. – С. 53.

92. Денищук О. Погляд у минуле // Боротьба УПА проти німецьких окупантів. Хронологія подій : у 2 т. Т. 1 : Волинь / О. Денищук. – Рівне, 2008. – С. 14–22.

Про повстання проти польсько-шляхетської влади у Дермані 1629 р. – С. 17.

Про Дерманський монастир XVIII ст. – С. 19.

93. Документ 63. Супліка селянина Теодора Вороновича князю Заславському про утиски й кривди від архімандрита, його намісників та ченців Дерманського Василіанського монастиря. 1647 // Віхи історії України : в документах і матеріалах. – Рівне, 2010. – С. 133–134.

94. Жураховський Б. С. Ліси Погориння: їх розвиток та використання : [монографія] / Б. С. Жураховський. – Рівне : Рівнен. друк., 2008. – 168 с.

Про село Дермань XV–XVI ст. – С. 19.

95. Іларіон, митрополит. Василь Федорович Красний / Іларіон // Князь Костянтин Острозький і його культурна праця : іст. монографія / Іларіон, митрополит. – Київ : Світазь, 1992. – С. 30–39.

Про заснування Дерманського монастиря. – С. 31.

96. Максимович М. А. Собрание сочинений. Т. 1 : Отдел исторический / М. А. Максимовича. – Киев : Тип. М. П. Фрица, 1876. – 847 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://archive.org/details/1.1876/page/629/mode/2up>.

Є згадка про Дерманську в'язницю. – С. 630.

97. Мышко И. З. Дерманский культурно-просветительный центр и его участие в идеологической борьбе на Украине (70-е годы XVI в. – 30-е годы XVII в.) / И. З. Мышко // Федоровские чтения, 1978. – Москва, 1981. – С. 47–56.

98. Остапук В. Перші писемні згадки про поселення та їхній розвиток у XIV–XVII століттях / В. Остапук // Здолбунівщина – земля Волинська : наук.-краєзн. дослідж. / В. П. Остапук. – Рівне : Овід, 2016. – Ч. 1 : Від найдавніших часів до кінця XVIII століття. – С. 74–117.

Міститься інформація про с. Дермань.

99. Памятники, изданные Временною Комиссиею для разбора древних актов, Высочайше учрежденною при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. Т. 4. – Киев : Унив. тип., 1859. – 948 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://omeka.nibu.kyiv.ua/s/nibu/item/549#>.

Запис Сангушовича на користь Дерманського монастиря

(1512 р.). – С. 31–34.

Запис князя Острозького Костянтина Костянтиновича, про перетворення Дерманського монастиря на спільне життя по закону Василя Великого (1602 р.). – С. 34–38.

Письмові документи Дерманського монастиря з поясненнями і зауваженнями. – Розділ I, С. 89–91.

Виписка перших сторінок пом'яника Дерманського монастиря. – С. 102–133.

100. Тесленко І. А. Острозька волость у 1565–1608 роках: формування території, структура землеволодінь та механізм управління : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 – Історія України / І. А. Тесленко ; наук. кер. Н. М. Яковенко ; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – Київ, 2006. – 250 с. ; Те саме в мережі Інтернет: https://chtyvo.org.ua/authors/Teslenko_Ihor/Ostrozka_volost_u_1565-1608_rokakh_formuvannia_terytorii_struktura_zemlevolodin_ta_mekhanizm_upravli/.

Міститься інформація про Дермань, Дерманський монастир, управителів монастиря, В.-К. Острозького, Івана Федорова, Михайла Джуса та ін. – С. 31, 55, 70, 72, 78, 86, 94, 113, 122–124, 127, 138, 139, 225, 249.

101. Ульяновський В. «Славний для всіх часів чоловік»: князь Костянтин Іванович Острозький : монографія / В. Ульяновський. – Острог : Острог. акад., 2009. – 168 с. – (Серія «Видатні постаті острогіани» ; вип. 2).

Про село Дермань. – С. 88.

Про Дерманський монастир. – С. 117–119.

102. Ліфун О. Село, де князя Острозького «дерли», а монгольський хан Батий пив в оду з місцевого джерела / О. Ліфун // Літопис Заходу [Рівне]. – 2008. – 12 черв. – С. 13.

З історії с. Дермань.

103. Сухарєва С. Унійна польськокомовна проза волинських культурних осередків XVII ст. / С. Сухарєва // Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2014. – № 9. – С. 137–141.

Серед культурних осередків волинського регіону виділено Дермань. Зауважено на діяльності Іпатія Потія, Касіяна Саковича та Мелетія Смотрицького у другий, унійний період його творчості.

**Дермань в добу Російської імперії та Української революції
(кін. XVIII – поч. XX ст.)**

104. Бачинський М. С. Сергій Бачинський. Спогади та роздуми сина / М. С. Бачинський. – Львів : Аверс, 2018. – 156 с.

Спогади сина про трагедію власної родини, зокрема свого батька – відомого політичного, громадського і культурного діяча Сергія Бачинського, який брав участь у визвольних змаганнях 1917–1921 рр. У книзі міститься генеалогія родини Бачинських.

105. Близняк М. Сповідний розпис Дерманя 1799 р. / М. Близняк // *Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині* / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2021. – Вип. 2. – С. 36–48.

Про сповідний розпис мешканців Дерманя 1799 р., де відображено стан дерманської парафії в перші роки переходу на православ'я: кількість будинків, склад сім'ї, стать, соціальна належність, вік та ін.

106. Весь Юго-Западный край: справочная и адресная книга по Киевской, Подольской и Волынской губерниям / сост. М. В. Довнар-Запольский ; под ред. А. И. Ярошевича. – Киев : Тип. Л. М. Фиша и П. Е. Вольфсона, 1913. – 1117 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0007733>.

Коротка інформація про інфраструктуру Дерманя: монастир, церковно-вчительську школу, сільське однокласне училище, торгові заклади та їх господарів. – С. 741.

107. Военно-статистическое обозрение российской империи. Т. 10, ч. 3 : Волынская губерния. – Санкт-Петербург : Тип. департамента генерального штаба, 1850. – 246 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0006833>.

Про місця для розміщення штабів та піхотних військ в Дерманському монастирі і духовному училищі. – розділ Спеціальні відомості, С. 8.

108. Географическо-статистический словарь Российской империи. Т. 2 / сост. П. Семенов. – Санкт-Петербург, 1865. – 898 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0006848>.

Коротка історична довідка про Дермань, Дерманський монастир, бібліотеку, школу. – С. 39–40.

109. Голій Р. В. Міжконфесійні стосунки Греко-Католицької та Православної Церков у Волинській губернії наприкінці XVIII – у першій половині XIX століть / Р. В. Голій // *Історія та сучасність православ'я на Волині : матеріали наук.-практ. конф., пам'яті М. І. Теодоровича (Луцьк, 13–14 груд. 2010 р.)* / Волин. єпархія, Волин. духовна семінарія. – Луцьк, 2013. – С. 181–188.

Міститься інформація про Дермань.

110. Давидюк Р. П. Сергій Бачинський // *З поляками за Україну : наддніпрян. еміграція в сусп.-політ. житті міжвоєн. Волині : [монографія]* / Р. П. Давидюк. – Рівне : ДМ, 2014. – С. 18–38.

Про громадського, політичного і культурного діяча Сергія Бачинського, життєвий і творчий шлях якого тісно пов'язаний з Дерманем. Брав участь у визвольних змаганнях 1917–1921 рр. Був директором жіночої гімназії у Дермані.

111. Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. Листопад 1918 – листопад 1920 рр. : документи і матеріали : у 2 т., 3 ч. / упоряд.: В. Верстюк (керівник) [та ін.]. – Київ : Вид-во імені Олени Теліги, 2006. – Т. 2. – 744 с. ; Те саме в мережі Інтернет: https://chtyvo.org.ua/authors/Verstiuk_Vladyslav/Dyrektoriiia_Rada_Narodnykh_Ministriv_Ukrainskoi_Narodnoi_Respubliky_Lystopad_1918_lystopad_1920_pp_Dokumenty_i_materialy_Tom_2/.

Публікуються журнали засідань Ради Народних Міністрів у період з лютого по грудень 1920 р. та закони, постанови, декларації Директорії та уряду УНР з листопада 1918 по грудень 1920 рр. Про Дермань. – С. 461–462.

112. Константинович М. Некоторые данные о народном образовании в Юго-западном крае / М. Константинович. – Киев : Тип. ун-та, 1874. – 57 с.

Про Дермань. – С. 55.

113. Населенные места Российской империи в 500 и более жителей с указанием всего наличного в них населения и числа жителей преобладающих вероисповедований по данным первой всеобщей переписи населения 1897. – Санкт-Петербург : Общественная польза, 1905. – 403 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://archive.org/details/nasmesta/page/n11/mode/2up>.

Про населення Дерманя (чоловічої та жіночої статі, загальні показники). – С. 20.

114. Остапук В. «Дерманська республіка» / В. Остапук // Здолбунівщина – земля Волинська. Ч. 3 : Велика війна (1914–1918). Українська революція (1917–1921) : наук.-краєзн. дослідж. / В. Остапук. – Рівне : Овід, 2018. – С. 137–144.

Про так зване Дерманське повстання 1919 року. Було проголошено с. Дермань «Дерманською республікою».

115. Остапук В. Здолбунівщина – земля Волинська. Ч. 3 : Велика війна (1914–1918). Українська революція (1917–1921) : наук.-краєзн. дослідж. / В. Остапук. – Рівне : Овід, 2018. – 248 с.

Про національно-визвольну боротьбу, Дерманську республіку.

116. Остапук В. Українська революція / В. Остапук // Здолбунів : наук.-краєзн. дослідж. Ч. 1 : Від перших поселенців до Української революції 1917–1921 років / В. П. Остапук. – Луцьк : Волиньполіграф, 2019. – С. 150–198.

Про українську революцію на Волині, створення Дерманської республіки в 1919 р.

117. Памятная книжка Волынской губернии на 1888 год : издание Волынского губернского статистического комитета / сост. под ред. И. Ф. Мацкевича. – Житомир : Тип. губерн. правл., 1887. – 245 с.

Про Дермань. – озділ 3, С. 107.

118. Памятная книжка Волынской губернии на 1914 год : издание Волынского губернского статистического комитета. – Житомир : Волын. губерн. тип., 1913. – 585 с.

Про Дермань. – С. 115, 214.

119. Памятная книжка дирекции народных училищ Волынской губернии на 1914 год. – Житомир : Волын. губерн. тип., 1914. – 493 с.

Про училище в Дермані. – С. 256, 270.

120. Селезіон П. «Дерманська республіка» / П. Селезіон // Літопис Волині. – Вінніпег, 1977–1978. – Ч. 12. – С. 77–79.

Про одну із подій на Волині під час визвольних змагань – Дерманське повстання 1918 року.

121. Селянський рух на Україні 1826–1849 рр. : зб. док. і матеріалів. – Київ : Наук. думка, 1985. – 504 с.

Про протести селян Дерманя в липні 1829 р. – С. 362.

122. Скляренко Є. М. Боротьба трудящих України проти німецько-австрійських окупантів і гетьманщини в 1918 році / Є. М. Скляренко. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1960. – 284 с.

Про виступи селян Дерманя проти німецьких окупантів у 1918 році. – С. 179.

123. Список населенных мест Волынской губернии / Волынский губернский статистический комитет. – Житомир : Волын. губерн. тип., 1906. – 222 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0009738>.

Відомості про Дермань (кількість дворів у селі, населення, поштова адреса та ін.). – С. 54.

124. Труды Волынского губернского статистического комитета на 1876 год. Вип. 1 : Исторический очерк Волынь / сост. Л. Крушинский. – Житомир : Тип. Шадова и Санкевича, 1867. – 364 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=5443>.

Вміщена інформація про Дермань, дерманські гори, корисні копалини. – С. 93, 111, 293, 313, 331.

125. Зенич І. Організація виборів до Всеросійських Установчих зборів на Волині в 1917 р. / І. Зенич // Краєзнавство. – 2014. – № 1. – С. 163–171.

На основі малодосліджених документів із Державного архіву Житомирської області висвітлюється процес підготовки виборів до Всеросійських Установчих зборів у Волинському виборчому окрузі, зокрема, міститься інформація про с. Дермань (Рівненського повіту).

Дермань у міжвоєнний період (1921–1939)

126. Басюк О. Розстріляли, звинувативши у шпигунстві / О. Басюк // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 11.

Про уродження Дерманя Миколу Кир'янчука (1909–1931).

127. Бухало Г. За Україну, за її волю! / Г. Бухало // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 13–14.

Про Дерманське повстання 1939 р.

128. Бухало Г. Ви жертвою впали в нерівнім бою : до 55-річчя збройного виступу у Дермані / Г. Бухало // Волинь [Рівне]. – 1994. – 12 серп. – С. 4.

Про збройну сутичку, яка відбулася 22 серпня 1939 року між дерманцями-повстанцями та поляками-поліцаями.

129. Бухало Г. Їх убили поляки. У серпні 1939 року у Дермані / Г. Бухало // Волинь [Рівне]. – 2003. – 16 трав. – С. 6.

Про українсько-польські відносини у 1920–1939 рр.

130. Жив'юк А. Історія села Дермані : замість післямови. Національне життя Дерманя в 30-х – на поч. 40-х рр. / А. Жив'юк // Нове життя [Здолбунів]. – 1993. – 13 жовт. – С. 3.

131. Товста М. Вижили чудом / М. Товста // Нове життя [Здолбунів]. – 2005. – 9 груд. – С. 7.

Про період голодомору 1932–1933 рр. у Дермані.

132. Ужвін М. Болюча пам'ять : вона може вчити українців і поляків добросусідству / М. Ужвін // День [Київ]. – 2013. – 12–13 лип. – С. 13.

Дермань у 20–30-і роки 20 ст.

Друга світова війна та національно-визвольна боротьба на теренах Дерманського краю (1939–1945)

133. Андросюк Ю. Дерманський осередок ОУН / Ю. Андросюк // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 12.

Про Залузький осередок ОУН у Дермані.

134. Андрощук М. Записки повстанця / М. Андрощук ; ред. І. Марчук. – Торонто ; Львів, 2011. – 128 с. – (Літопис Української Повстанської Армії) (Події і люди ; кн. 13).

Записки вояка УПА, уродженця Дерманя Миколи Андрощука-«Вороного» (1913–1951) охоплюють період з березня 1943 р. по травень 1944 р. і фіксують дії загонів УПА та членів ОУН на теренах південної Рівненщини. У спогадах неодноразово фігурує Дермань, який протягом 1943–1944 рр. був центром «республіки» повстанців.

135. Бабій С. Дермань, Дермань / С. Бабій // На хвилі, на часі / С. Бабій. – Рівне : М. Дятлик, 2005. – С. 39–48.

136. Бабій С. Щоб люди заговорили / С. Бабій // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 94–98.

Спогади Кіндрата Кальчука, уродженця Дерманя, про звірства НКВСистів у Дермані.

137. Бендюк М. Зрада в лавах Української Повстанської Армії / М. Бендюк // Острозький краєзнавчий збірник : зб. наук. праць / упоряд. М. П. Манько, М. М. Данилюк. – Остріг : Остроз. друк., 2010. – Вип. 4. – С. 170–175 ; Те саме в мережі Інтернет: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/2575/>.

Про події 1943–1945 рр., про діяльність НКВС на території Дерманя, зокрема, агентів НКВС із Дерманя.

Про Скоропада Олексія (вчителя), Кісельчука Євгена (вчителя), Андрощука Петра (селянина), Мартинюка Федора (лікаря), Максись Соню (санітарку УПА), Максися Антона, Шавронського Антона, які були передані в руки НКВС агентами-зрадниками.

138. Булига І. Суспільно-релігійні відносини на західноукраїнських землях періоду Другої світової війни / І. Булига // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : [наук. зап. РДГУ] / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2006. – Вип. 10. – С. 309–312.

Про Дерманський монастир в 1941–1945 роках.

139. Бухало-Левіна Ф. Лист до Миколи Семерика / Ф. Бухало-Левіна // Дзвони Дерманя : збірник спогадів і документів. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 51–55.

Спогади уродженки с. Дермань Федори Бухало-Левіної про Дерманські події 1943–1944 рр.

140. Дзвони Дерманя : зб. спогадів та док. – Рівне : Азалія, 1998. – 112 с. – (Реабілітовані історією).

Збірник містить спогади та документи періоду Другої світової війни про репресії в селі Дермань.

141. Жив'юк А. А. Від «Дерманської республіки» до «Дерманської трагедії» : нариси історії українського визвольного руху в Дермані на Волині / А. Жив'юк, І.

Марчук. – Рівне : ДМ, 2011. – 156 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0010161>.

Висвітлено історію українського визвольного руху в селі Дермань впродовж ХХ ст. Відстежено еволюцію національної свідомості мешканців Дерманя під впливом поширення освіти, книги, діяльності українських партій та інституцій. Акцент зроблено на зародженні й розгортанні на теренах, прилеглих до Дерманя, боротьби за створення самостійної української держави, яку провадили ОУН і УПА. З'ясовано, що наступ радянської влади на Дермань у повоєнний період мав на меті не лише поборення підпілля, а й руйнацію системи традиційних цінностей, властивих місцевим мешканцям, взяття під свій контроль духовно-освітнього простору села, витоки якого сягають XVI–XVII ст.

- Комаров (керівник Дерманського повстання). – С. 6, 10.*
Кедров Михайло (ректор Дерманської української учительської семінарії). – С. 8.
Черкавський Михайло (викладач української учительської семінарії). – С. 8.
Атремюк Платон (викладач української учительської семінарії). – С. 8.
Павлюк Афіноген (викладач української учительської семінарії). – С. 8, 131.
Борис Антін (письменник, уродженець Дерманя) (1898–1986). – С. 8, 9, 10, 21–24.
Самчук Улас (письменник, уродженець Дерманя). – С. 5, 8, 10, 11, 15, 43, 122–123, 139.
Павлюк Пилип (просвітитель, краєзнавець). – С. 11–14.
Кир'янчук Микола (1909–1931). – С. 17–20.
Кисіль Андрій (дерманський діяч ОУН). – С. 28.
Скоропада Олекса (дерманський діяч ОУН, керівник місцевого хору, член «Просвіти» у 1930-х рр., вчитель). – С. 28, 35, 88–105.
Кульчинський Микола (дерманський діяч ОУН). – С. 28.
Турчин Анатолій (дерманський діяч ОУН, учасник дерманського повстання 1939 р.). – С. 28, 30, 31, 32.
Максись Олексій (дерманський діяч ОУН, учасник дерманського повстання 1939 р.). – С. 29, 30, 31.
Кисільчук Євген (1908–1978) (діяч ОУН, репресований, вчитель дерманської школи). – С. 35, 37–38.
Парфенюк Кирило («Комар») (1915–1944) (діяч УПА, зброяр). – С. 39–42.
Мартинюк Іван («Козак») (інженер, вчитель, керівник Картографічного інституту УПА у 1943–1944 рр.). – С. 43–47.
Садовський Федір (уродженець Дерманя). – С. 72–73.
Бухало Теодора (уродженка Дерманя). – С. 75–76.
Ступницький Леонід («Гончаренко») (полковник, шеф генерального штабу УПА). – С. 77, 78.
Фридрих Володимир (уродженець Дерманя). – С. 83–84.
Паламарчук Д. («Лиман») (співробітник політичної реферантури ВО «Богун»). – С. 77, 78, 79, 84.
Самчук Микола (1929–1947) (вояк УПА, репресований, двоюрідний брат У. Самчука). – С. 84.
Мартинюк Дмитро (вояк УПА, репресований, звільнений у 1955 р.). – С. 84.
Андрощук Іван (1913–1945) (вояк УПА, репресований). – С. 84.
Шавронська Лідія (зв'язкова УПА, репресована, звільнена у 1956 р.). – С. 106–107.
Максись Віра («Ганя») (друкарка Рівненського окружного проводу ОУН, зв'язкова). – С. 109–111, 115.
Маєвський Анатолій («Уліян») (1915–1955) (керівник волинського підпілля, окружний провідник ОУН). – С. 109–110, 112–113, 114–117.
Демченко А. (директор Устенської середньої школи з 1947 по 1966 р.). – С. 124–125, 146.

Максись Микола (1927–1948) (поет-початківець). – С. 140–146.

Лахман Мелетій (1935–1969) (дисидент-«бандерівець», репресований, засуджений). – С. 147–156.

142. Загибель начальника генерального штабу УПА Л. В. Ступницького // Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн. 6 / упоряд.: О. А. Білоконь, Р. П. Давидюк, А. А. Жив'юк [та ін.]. – Рівне : ДМ, 2016. – С. 7–11.

Про начальника штабу групи УПА-Північ Леоніда Ступницького «Гончаренко», підполковника Армії УНР і генерала-хорунжого Української Повстанської Армії (помертньо), який загинув 30 липня 1944 р. біля с. Дермань.

143. Кирилюк В. Коли кров холола в жилах / В. Кирилюк // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 73–76.

Спогади Василя Кирилюка, уродженця Дерманя про події 1943–1944 рр.

144. Кушнірук В. Спогад про Ступницького / В. Кушнірук // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 47–49 ; Те саме // Волинь [Рівне]. – 1992. – 20 берез. – С. 2–3.

Про генерала-хорунжого УПА, шефа головного штабу УПА-Північ на Волині Леоніда Ступницького, який загинув у 1944 році у Дерманських лісах.

145. Ліквідація сховоща УПА «Турецька скала» в селі Дермань Друга // Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн. 6 / упоряд.: О. А. Білоконь, Р. П. Давидюк, А. А. Жив'юк [та ін.]. – Рівне : ДМ, 2016. – С. 12–24.

146. Люди, які стали жертвами національно-визвольної боротьби 1939–1953 рр. с. Дермань Перший // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 77–91.

Подано список прізвищ.

147. Романчук Л. Дорогою страждань / Л. Романчук // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 65–71.

Розповідь уродженки с. Дермань Лідії Яківни Ясень-Романчук (1926–2018) про дерманські події 1944–1945 рр.

148. Семерик М. Вапельня смерті / М. Семерик // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 23–27.

Спогади очевидців, жителів с. Дермань про трагедію 30 травня 1943 року – розстріл жителів Дерманя нацистськими окупантами.

149. Семерик М. Воїн, громадянин, патріот / М. Семерик // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 62–65.

Про Андрія Архиповича Кисіля (сотник «Немо») (1912–1982) – уродженця Дерманя, вояка ОУН, який брав активну участь у подіях 1943 року в Дерманському краї.

150. Сиротюк М. Трагедія 36-ти дерманців / М. Сиротюк // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 34–36.

Про події осені 1943 року в с. Дермань, знищення повстанців більшовиками, агентами НКВС.

151. Ступницький Ю. Мій батько / Ю. Ступницький // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 49–50.

152. Фридрих В. «Скринька» / В. Фридрих // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 30–31.

Спогади жителя с. Дермань Володимира Фридриха про події 1945 року в Дермані на Турецькій скалі.

153. Фридрих К. Тінь НКВД / К. Фридрих // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 98–101.

Про заарештованих НКВС, які діяли у Дермані.

154. Харчук Б. Розстріляні ночі : нариси / Б. Харчук. – Київ : Дніпро, 1979. – 65 с.

Про діяльність ОУН на території села Дермань.

155. Харчук Б. Слово про Дермань / Б. Харчук. – Київ, 1959. – 32 с.

Про Дермань періоду Другої світової війни.

156. Шульга С. Чеська організація «Бланк» і УПА–Південь: дерманська зустріч / С. Шульга // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Вип. 1 / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2019. – С. 194–209.

Міститься інформація про Григорія Фридриха («Невідомий»), уродженця Дерманя, на якого було покладено обов'язки налагодження контактів між українцями і чеським населенням задля задіяння чеського населення до спільного супротиву проти поляків.

157. Андрощук О. Дерманські лихоліття / О. Андрощук // Волинь [Рівне]. – 1994. – 9 верес. – С. 4. ; Те саме // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 6–10.

158. Жив'юк А. Початок Другої світової на Волині : Дерманське повстання / А. Жив'юк // Волинь [Рівне]. – 2009. – 4 верес. – С. 9 ; 11 верес. – С. 9.

Про Дерманське антипольське повстання 2–3 вересня 1939 р., організоване ОУН.

159. Жив'юк А. Початок Другої світової війни на Волині : Дерманське повстання / А. Жив'юк // Галичина : наук. і культурно-просвітній краєзн. часопис. – Івано-Франківськ, 2009. – Ч. 15/16. – С. 321–327.

160. Кричильський С. «Справа Уліяна» / С. Кричильський // Волинь [Рівне]. – 2011. – 12 серп. – С. 3, 6.

Про останнього керівника волинського підпілля, окружного провідника ОУН А. Маєвського, який загинув 19 серпня 1955 р. у селі Здовбиця.

161. Манько М. Останній бій ветерана визвольних змагань / М. Манько // Замкова гора [Острог]. – 2024. – 26 лип. – С. 7.

Про Леоніда Ступницького – генерала-хорунжого УПА, шефа головного штабу УПА-Північ на Волині, який загинув у 1944 році у Дерманських лісах.

162. Марчук І. Знайти і знищити «Уліяна» / І. Марчук // Вісті Рівненщини. – 2007. – 12 жовт. – С. 1, 14.

Про Анатолія Маєвського, псевдо «Уліян», останнього керівника волинського підпілля, окружного провідника ОУН.

163. Марчук І. Найбільша Повстанська криївка була на Рівненщині : до 70-річчя створення УПА / І. Марчук // Волинь [Рівне]. – 2012. – 23 берез. – С. 7.

Про повстанську крийку на околиці Дерманя.

164. Семерик М. Вапельня смерті / М. Семерик // Шлях Ілліча [Здолбунів]. – 1988. – 7 квіт. – С. 3.

Так називають місце в Дермані Другому, де нацистські окупанти вчинили масовий розстріл людей.

У складі радянської України (1946–1991)

165. Андрощук О. Дерманці на Таймирі / О. Андрощук // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 55–61.

Про події 1944 року, прихід радянської влади, репресії дерманців, про дерманських в'язнів норильського ГОРлагу.

166. Івасюта М. К. Нариси історії колгоспного будівництва в західних областях Української РСР / М. К. Івасюта. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1962. – 316 с.

Про Дермань. – С. 85.

167. Жив'юк А. «Дерманська трагедія»: до причин, складових, технології і наслідків пропагандистських кампаній номенклатури КПУ і КДБ проти «українського буржуазного націоналізму» / А. Жив'юк // За московським часом : контрверсії радянзації Рівненщини (кінець 1930-х – кінець 1950-х років) / А. Жив'юк. – Рівне : Папірус-Друк, 2011. – С. 118–150.

168. Жив'юк А. «Зачистка» Дерманя: 30 вересня 1948 року в новітній історії села / А. Жив'юк // Дермань і

Мізоч в історії та культурі Волині. Вип. 1 / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2019. – С. 210–238; Те саме в мережі Інтернет: <https://www.istvolyn.info/post/17>.

Про провокації органів КДБ, вбивства активістів села, «зачистка» від «неблагонадійної» молоді, арешти та ін.

169. Жив'юк А. Причини і складові ідеологічних кампаній номенклатури КПУ і КДБ проти «українського буржуазного націоналізму» (на прикладі села Дермань Рівненської області) / А. Жив'юк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. – Острог, 2010. – Вип. 16. – С. 249–262.

170. Жив'юк А. Технологія і наслідки ідеологічних кампаній номенклатури КПУ і КДБ проти «українського буржуазного націоналізму» (на прикладі села Дермань Рівненської області) / А. Жив'юк // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2011. – Вип. 46. – С. 152–170 ; Те саме в мережі Інтернет: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/history/article/view/646>.

На прикладі села Дермань аналізуються ідеологічні кампанії, які проводила номенклатура КПУ і КДБ проти так званого «українського буржуазного націоналізму», через розкриття їх технології й наслідків.

171. Старжець В. Антирадянська діяльність молоді Дерманя у післявоєнний період / В. Старжець // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Вип. 2 / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2021. – С. 114–127.

Про місце і роль молоді в ідеологічному протистоянні українського національно-визвольного руху і радянської влади в селі Дермань повоєнного періоду.

172. Білошицька К. День за днем / К. Білошицька // Червон. прапор [Рівне]. – 1974. – 19 листоп. – С. 3.

Про голову Устенської сільської ради І. Г. Олексійчука.

173. Кобись В. Шкільна первинна діє / В. Кобись // Червон. прапор [Рівне]. – 1980. – 26 листоп. – С. 4.

Про діяльність первинної організації природоохоронців Устенської середньої школи.

174. Турчин І. Світла доля твоя / І. Турчин // Шлях Ілліча [Здолбунів]. – 1982. – 14 серп. – С. 2.

Про минуле і сьогодення села Дермань Друга. Про післявоєнну відбудову села.

175. Фоменко Л. На радість людям / Л. Фоменко // Зміна [Рівне]. – 1981. – 24 листоп. – С. 4.

Про природоохоронну організацію Устенської середньої школи, її організатора Миколу Артемовича Семерика.

176. Фоменко Л. Устенський краєзнавчий / Л. Фоменко // Шлях Ілліча [Здолбунів]. – 1971. – 8 трав. – С. 4.

Про відкриття краєзнавчого музею в приміщенні Дерманського монастиря.

177. Шилан Є. Викликає любов до книги / Є. Шилан // Шлях Ілліча [Здолбунів]. – 1977. – 2 лип. – С. 2.

Про завідувачку бібліотеки с. Устенське Перше Марію Іванівну Середюк.

Дермань періоду незалежності України (1991–2025)

178. Бабій С. У самому центрі Волині / С. Бабій // Погорина : літ.-мист. альманах. – Рівне : Азалія, 2002. – Вип. 4. – С. 79–81.

З історії і сьогодення с. Дермань.

179. Багато ти стоїш віків // Вісті Рівненщини. – 2016. – 29 лип. – С. 8.

Про село Дермань.

180. Басараба В. Дерманські контрасти / В. Басараба // Вільне слово [Рівне]. – 2005. – 11 лют. – С. 1, 2.

Сьогодення с. Дермань.

181. Береза Ю. Гімназії виповнилося чотириста років / Ю. Береза // Сім днів [Рівне]. – 2002. – 6 верес. – С. 7.

Про першу школу с. Дермань.

182. Береза Ю. Гімназії – чотириста років / Ю. Береза // Панорама [Рівне]. – 2002. – 6 верес. – С. 5.

183. Бухало Г. Дерманський «ювілей» / Г. Бухало // Волинь [Рівне]. – 2006. – 13 жовт. – С. 8.

Дерманській учительській семінарії – 100 років.

184. Бухало Г. Дерманю наш рідний / Г. Бухало // Вісті Рівненщини. – 1997. – 3 жовт. – С. 3.

Про першу писемну згадку про село.

185. Бухало Г. Історичні шляхи Дерманя : до 500-річчя першої писемної згадки / Г. Бухало // Вісті Рівненщини. – 1997. – 18 черв. – С. 4.

186. Бухало Г. Перлина Волинських сіл : 500-річчю першої письмової згадки про Дермань присвячується / Г. Бухало // Волинь [Рівне]. – 1997. – 26 верес. – С. 3.

187. Бухало Г. Створено нове товариство / Г. Бухало // Волинь [Рівне]. – 1996. – 29 берез. – С. 1.

Про створення товариства «Дермань» 16 березня 1996 р. (голова товариства – Петро Кульчинський, відповідальний секретар – Надія Озірська).

188. Горицька Я. Вітайте царицю волинських сіл – Дермань / Я. Горицька // Рівнен. правда. – 2014. – 20 лют. – С. 6.

189. Гузенкова Д. На Здолбунівщині відвідують святині та вшановують повстанців / Д. Гузенкова // Рівне вечірнє. – 2011. – 10 листоп. – С. 25.

Про Дерманський жіночий монастир, про хутір Плугаки.

190. Дем'янчук О. Село як писанка / О. Дем'янчук // Вісті Рівненщини. – 2004. – 7 квіт. – С. 2.

Про історію і сьогодення с. Дермань. Улас Самчук та Борис Тен про село.

191. Доленко С. Дерманській школі – чотири віки / С. Доленко // Нова Волинь [Рівне]. – 2002. – 15 серп. – С. 2.

192. Дрозд В. Біля пам'ятного хреста / В. Дрозд // Нове життя [Здолбунів]. – 2012. – 19 жовт. – С. 4.

Про вшанування пам'яті крайового провідника УПА А. Маєвського, який загинув 19 серпня 1955 р. на околиці села Здовбиця

193. Єфімчук Ф. Вони наближали незалежність України : Дерманській «Просвіті» – 90 років / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2008. – 22 серп. – С. 9.

Про історію заснування та діяльність товариства «Просвіта» у селі Дермань.

194. Єфімчук Ф. Дерманська школа початку 17 ст. / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2002. – 6 лип. – С. 6.

До 400-ліття Дерманської школи та друкарні.

195. Єфімчук Ф. 100 років переселенню дерманців у Тилявку / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2013. – 7 берез. – С. 3.

Сто років з часу переселення на постійне місце проживання десяти дерманських сімей у село Тилявку Кременецького повіту Тернопільської області.

196. Кидрук І. Освітні материнки Дерманя / І. Кидрук // Вісті Рівненщини. – 2002. – 4 верес. – С. 3.

До 400-ліття першої школи в Дермані.

197. Кидрук І. Пролягли у Дермань дороги / І. Кидрук // Вісті Рівненщини. – 2003. – 5 берез. – С. 3.

Про соціально-економічний розвиток села.

198. Кирилюк В. В. Знов зарясніє гронами лоза / В. В. Кирилюк // Вісті Рівненщини. – 2022. – 3 черв. – С. 1, 5.

Про «виноградні» секрети розповідає Всеволод Васильович Кирилюк, який у рідному селі Дермань Другий вирощує близько ста сортів винограду.

199. Кришиха Т. Школа у Дермані готується до 400-річного ювілею / Т. Кришиха // Вільне слово [Рівне]. – 2002. – 7 серп. – С. 4.

200. Кульчинський Я. Живий зв'язок поколінь / Я. Кульчинський // Вільне слово [Рівне]. – 2016. – 23 черв. – С. 3.

Про відкриття у Дермані пам'ятника полеглим борцям за Україну.

201. Мартинюк С. Залишився живим у пам'яті : до 60-річчя загибелі генерал-хорунжого УПА – Л. В. Ступницького / С. Мартинюк // Нове життя [Здолбунів]. – 2004. – 7 серп. – С. 2.

Похований у селі Дермань.

202. Нечипорук Т. Дермань «колекціонує» ювілеї / Т. Нечипорук // Вісті Рівненщини. – 2013. – 13 верес. – С. 13.

Екскурс в історію села Дермань.

203. Окрушко Т. До Дерманя тепер нова дорога / Т. Окрушко // Нове життя [Здолбунів]. – 2005. – 4 листоп. – С. 2.

Про відкриття дороги з асфальтовим покриттям в Дермані Другому.

204. Омелянчук І. Кооперація і влада – партнери стратегічні / І. Омелянчук // Уряд. кур'єр. – 2006. – 26 верес. – С. 10.

До 140-річчя утворення першого споживчого товариства у с. Дермань.

205. Прищепа О. Дерманю – статус заповідника / О. Прищепа // Рівне вечірнє. – 1997. – 4 жовт. – С. 4.

206. Рибенко Л. Дермань. Славний і незнищений! / Л. Рибенко // Сім днів [Рівне]. – 1997. – 4 жовт. – С. 6.

До 675-річчя першої писемної згадки про Дермань.

207. Семерик М. Відродження Дерманя / М. Семерик // Нове життя [Здолбунів]. – 1996. – 27 берез. – С. 2–3.

208. Сім чудес Здолбунівщини // Ого [Рівне]. – 2011. – 17 листоп. – С. 6.

Про Дерманський монастир, музей Уласа Самчука в с. Дермань, хутір Плугаки.

209. Споденюк Г. З музикою по життю / Г. Споденюк, Р. Вістенко // Вісті Рівненщини. – 2016. – 23 верес. – С. 9.

Про зустріч з ювіляром Ярославом Кульчинським у Рівненській обласній універсальній науковій бібліотеці.

210. Таран Л. Дермань – село особливе / Л. Таран // Культура і життя. – 2009. – 1–8 листоп. – С. 24.

211. Франчук В. Дермань – цариця сіл Волині : до 400-ліття заснування Дерманської школи та друкарні / В. Франчук // Волинь [Рівне]. – 2002. – 22 серп. – С. 6.

212. Хаврук М. Відродимо гімназію в Дермані – джерело освіти і культури / М. Хаврук // Замкова гора [Острог]. – 2002. – 20 лип. – С. 2.

213. Харвук М. Дерманській школі виповнилось 400! / М. Харвук // Вісті Рівненщини. – 2002. – 17 лип. – С. 3.

214. Шилан Є. Сивочолий Дермань серця зігрів усім / Є. Шилан // Нове життя [Здолбунів]. – 1997. – 1 жовт. – С. 3.

Про святкування Дерманя.

215. Школа дивиться у майбутнє // Дзеркало Здолбунівщини. – 2013. – 4 жовт. – С. 4.

З історії та сьогодення Дерманської гімназії, яка святкує 100-річний ювілей.

РОЗДІЛ 2

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ДЕРМАНСЬКОГО КРАЮ

Культурно-освітній та релігійний осередок Дерманя

Значний культурно-освітній та релігійний осередок сформувався в кінці 16 – на початку 17 століття в Дерманському Свято-Троїцькому монастирі, який тоді вважався одним із найбагатших монастирів Волині. Монастир мав велику бібліотеку, а також зв'язки з православним Сходом. До монастиря належали села Дермань, Кунин, Коршів, Глинськ, половина містечка Мізоч, Білашів. В 1575 році князь В.-К. Острозький призначив управляючим саме цього монастиря друкаря Івана Федорова, де він міг вести підготовку до видання Острозької Біблії.

У 1602 році князь В.-К. Острозький з благословення Патріарха Александрійського Мелетія Пігаса реформував Дерманський монастир: велів збирати до нього лише освічених ченців, завів тут кіновію (спільне мешкання), заснував школу та друкарню при ній, подарував монастиреві нові маєтки.

Діяльність Дерманського культурно-освітнього осередку тісно пов'язана з таким же осередком в Острозі, з іменами ігумена монастиря Ісака Борисковича (займався реорганізацією монастиря), Іова Княгиницького (перекладача і редактора текстів «Октоїха» виданого в Дермані 1604 р.), ієромонаха Кипріяна (перекладача збірника афоризмів «Пчела» та ін.).

До діяльності Дерманського осередку мали причетність чернець місцевого монастиря Антоній Грекович, ігумен Дубенського монастиря, відомий письменник, знавець латинської та грецької мов Віталій, а також відомі письменники-полемісти Василь Суразький, Іов Борецький, Клірик Острозький. Очолював Дерманську друкарню Дем'ян Наливайко, який не тільки готував твори до друку, а й писав передмови та післямови до них.

Для діячів Дерманського культурно-освітнього осередку, при якому вчилися не тільки церковні, а й світські особи, характерна належність до консервативного, аскетичного, церковнослов'янського – стосовно богослужбних книг – напрямку.

Із 1605 року діяльність Дерманського культурно-освітнього осередку занепадає. Друкарня повертається до Острога, а переважна кількість діячів роз'їжджається по Україні, продовжуючи свою просвітницьку діяльність. Дерманський монастир поступово втрачає значення провідного релігійного та культурно-освітнього центру. Із 1627 року він переходить під контроль уніатів і це пов'язано з ігуменством Мелетія Смотрицького.

Дерманський Свято-Троїцький монастир

Дерманський Свято-Троїцький монастир один з провідних культурно-освітніх осередків України кінця 16 – початку 17 століття. Відомий з 15 століття. Перебував у володіннях і під опікою князів Острозьких. Був тісно пов'язаний з острозьким літературно-науковим гуртком та Острозькою академією. Між 1575 і 1580 роками управителем монастиря призначено Івана Федорова, ігуменами згодом були архімандрит Геннадій (1591–1601), Ісає Борискович (1602–1605), Ісає Балабан (1608–1616), Р. Жиморський (1616–1623), Йосафат Курцевич-Коріатович (1623–1625), Мелетій Смотрицький (1627–1633) та ін. Піднесення культурного життя Дерманського Свято-Троїцького монастиря припадає на 1599–1605 роки. 1602 року монастир було передано з-під патронату князів Острозьких «під общєє житіє» ченцям. Одночасно відкрито школу, де викладалися грецька, латинська і церковнослов'янська мови. В монастирі працювали Й. Княгиницький та архідиякон, перекладач Кипріяно, який перекладав тут твори з грецької мови. В кінці 1602 року до монастиря тимчасово переїхала друкарня з Острога, яку очолив Дем'ян Наливайко. В 1605 році друкарня повернулася назад в Острог і друкарство тут припинилося. 1627 року монастир перейшов під контроль унійського ордену василіан. 1821 року царський уряд відібрав монастир у василіан і передав православним ченцям з Острога. До 1920 року при Дерманському Свято-Троїцькому монастирі існувала церковно-учительська школа, пізніше була відкрита дівоча школа, перетворена згодом на українську приватну гімназію (до поч. 1930-х рр.). До 1946 року монастир був чоловічим. В 1948 році обитель відновлена як жіноча, однак 1960 року вже закрита. В радянський період приміщення монастиря використовувалось під потреби держави. В 1960 році тут було відкрито школу-інтернат. В 1991 році відновлено діяльність монастиря і сьогодні тут діє жіночий монастир Української православної церкви.

216. Акти про монастир Дерманський // «Скарбниця потрібна й пожиточна»: українські монастирські літописи, житія, повчання ченцям, чуда та інше / упоряд., вступ. ст. та комент. В. Шевчук. – Київ : Либідь, 2012. – С. 90–91 ; Те саме в мережі Інтернет: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001801>.

Запис князя Януша Сангушкови́ча (1520 р.). – С. 90.

Запис князя Костянти́на Костянти́новича Острозького на перетворення Дерманського монастиря в гуртожитний (1602 р.). – С. 90–91.

217. Атаманенко В. Балабан Ісайя / В. Атаманенко // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 27.

Був ігумен Дерманського монастиря в 1608–1616 рр.

218. Атаманенко В. Борискович Ісакій (Святогорець) / В. Атаманенко // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 58–59.

З 1602 по 1605 роки – ігумен Дерманського монастиря, реорганізував життя в монастирі, залучав до роботи в Дерманському культурно-освітньому осередку різних діячів.

219. Атаманенко В. Княгиницький Іов / В. Атаманенко // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 176–179.

Церковний і культурний діяч, прибув у Дермань на запрошення І. Борисковича, де брав участь у перекладанні і редагуванні «Октоїха» (1604).

220. Белоус Ф. И. Род князей Острожских, защитителей Юго-Западной Руси / И. Ф. Белоус. – Львов : Тип. Ставропигийского Института, 1883. – 108 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://omeka.nibu.kyiv.ua/s/nibu/item/1244#>.

Згадка про князя Василя Федоровича Острозького, який заснував церкву і монастир. – С. 32.

Згадка про Дерманський монастир. – С. 96.

221. Бухало Г. В. Дерманський Свято-Троїцький монастир / Г. В. Бухало. – Дубно : Просвіта, 1990. – 10 с.

222. Бухало Г. В. Деякі проблеми історії Дерманського Святотроїцького монастиря / Г. В. Бухало // «Остріг на порозі 900-річчя» : матеріали I–III наук.-краєзн. конф. (1990–1992 рр.). – Сокаль, 1992. – Ч. 1. – С. 32–33.

223. Видашенко М. Б. Місцями Івана Федорова на Україні : путівник / М. Б. Видашенко, Я. Д. Ісаєвич, О. Я. Мацюк. – Львів : Каменяр, 1982. – 123 с.

Іван Федоров у Дермані. – С. 46–52.

224. Волынский историко-археологический сборник. – Житомир ; Почаев, 1896. – Вып. 1. – 244 с.

Про Дерманський монастир, про М. Смотрицького. – С. 19–23, 3–14.

225. Волянь. Исторические судьбы Юго-Западного края / сост. П. Н. Батюшков. – Санкт-Петербург : Тип. Товарищества Общественная польза, 1888. – 438 с.

Про Дерманський монастир, є фото. – С. 92–97, 117, 138.

226. Вуйцик В. Дерманський монастир-фортеця / В. Вуйцик // Вісник Інституту «Укрзахідпроектреставрація». – Львів, 2004. – Ч. 14. – С. 292–299.

227. Вуйцик В. Дерманський монастир-фортеця (до питання про час створення) / В. Вуйцик // Лавра. – 2000. – № 2. – С. 42–48.

228. Годованюк О. М. Найдавніші монастирі Волині / О. М. Годованюк // Монастирі та храми Волинського краю / О. М. Годованюк. – Київ : Техніка, 2004. – С. 43–76.

Детальна інформація з історії Дерманського монастиря, друкарні, бібліотеки, Святотроїцької церкви. – С. 50–60.

229. Горін С. Дерманський монастир Св. Трійці (до середини XVII ст.) / С. Горін // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2008. – Вип. 13. – С. 86–118 ; Те саме в мережі
Інтернет:
https://chtyvo.org.ua/authors/Horin_Serhii/Dermanskyi_monasty_r_Sv_Triitsi_do_seredyny_XVII_st/.

230. Гронь Р. Митрополит Полікарп – головний керманч другого відродження Української Православної Церкви 1941–1944 рр. / Р. Гронь // Відродження Української Православної Церкви в XX ст. : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. присвяч. 90-річчю 2-го відродж. Укр. Православ. Церкви. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – С. 75–85.

Про митрополита УАПЦ Полікарпа, в миру Петра Дмитровича Сікорського, який був призначений ігуменом-намісником Дерманського монастиря.

231. Гуцаленко Т. Три найдавніші інвентарі Дерманського монастиря / Т. Гуцаленко // Лавра. – 2000. – № 2. – С. 49–52.

232. Девятисотлетие православия на Волыни, 992–1892 г. Ч. 1. – Житомир : Типо-Литография Е. П. Льва, 1892. – 659 с. ; Те саме в мережі
Інтернет: <https://www.ovruch.info/devyatysotletye-pravoslavyya-na-volyiny-992-1892-h/>.

Про Дерманський монастир. – С. 50, 93–97.

Про Дерманську типографію. – С. 235–236.

233. Дерманський культурно-освітній осередок // Погорина : літ.-мист. альманах. – Рівне : Азалія, 2002. – Вип. 4. – С. 77–78.

Про виникнення та становлення Дерманського монастиря, розкрито основні напрямки науково-освітньої, культурної та просвітницької роботи, що здійснювалися на базі духовної установи.

234. Дерманський монастир Пресвятої Тройці, чоловічий // Горін С. Монастирі Луцько-Острозької Єпархії кінця XV – середини XVII ст. : функціонування і місце у волинському соціумі / С. Горін ; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Ін-т народознавства НАН України. – Київ : Києво-Могилян. акад., 2012. – С. 66–101.

235. Дерманський Свято-Троїцький монастир // Монастирі Волині : іст.-краєзн. нарис / С. І. Жилюк, М. Ю. Костиця. – Житомир : М.А.К., 1996. – С. 32–34.

236. Дерманський Свято-Троїцький монастир // Енциклопедія історії України. Т. 2 : Г – Д. – Київ : Наук. думка, 2004. – С. 368.

237. Довбищенко М. Рукописна «хроніка» Дерманського монастиря (1511–1673 рр.) / М. Довбищенко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2008. – Вип. 11/12. – С. 438–451.

238. Жук В. М. Дермань як культурно-освітній центр України XVI–XVII ст. / В. М. Жук // Українська мова і література у процесі національно-культурного та духовного відродження : наук.- практ. конф., 17 трав. 1991 р. : тези доп. – Рівне, 1991. – С. 16–18.

239. Карліна О. Землеволодіння Дерманського Святотроїцького монастиря у другій половині 18 – перших десятиліттях 19 ст. / О. Карліна // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Вип. 2 / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2021. – С. 49–65.

240. Ковальський М. Федорович (Федоров) Іван / М. Ковальський // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 440–442.

Був управителем Дерманського монастиря 1575–1576 рр.

241. Косів Р. Інвентар Дерманського монастиря 1791 р. / Р. Косів // Волинська ікона : дослідження та реставрація : наук. зб. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – Вип. 12 : матеріали 12 міжнар. наук. конф., 27–28 жовт. 2005 р., м. Луцьк. – С. 126–132.

242. Кралюк П. Кипріан / П. Кралюк // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 142–144.

Кипріан – член Дерманського культурно-освітнього осередку, здійснив низку важливих перекладів з грецької мови.

243. Кралюк П. Острозький і Дерманський культурні осередки / П. Кралюк // Історія філософії України : навч. посіб. / П. М. Кралюк. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2013. – С. 174–176.

244. Кралюк П. М. Острозький та Дерманський культурні осередки / П. М. Кралюк // «Тренос» Мелетія Смотрицького в дискурсі західної філософської думки / П. М. Кралюк, В. В. Щепанський, М. М. Якубович. – Київ : КНТ, 2015. – С. 7–12.

245. Кралюк П. Смотрицький Мелетій / П. Кралюк // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 416–423.

Письменник, перекладач, церковний діяч, богослов. Був ігуменом Дерманського монастиря.

246. Кралюк П. Створення та діяльність Дерманського релігійно-культурного осередку / П. Кралюк // Острозька академія в філософській культурі України : монографія / П. М. Кралюк, І. Д. Пасічник, М. М. Якубович. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2014. – С. 220–228.

247. Кралюк П. Створення та діяльність Дерманського релігійно-культурного осередку / П. Кралюк // Острозький культурний центр та становлення Києво-Могилянської академії : монографія / П. М. Кралюк. – Київ : КНТ, 2016. – С. 125–141.

Про Дерманський монастир та друкарню 17 ст. Про В.-К. Острозького, І. Борисковича, Д. Наливайка, Кипріяна.

248. Кулаковський П. Дерманський Свято-Троїцький монастир: приєднання до унії в 20-х роках XVII ст. / П. Кулаковський, Н. Лопацька // Покликання : збірник праць на пошану професора о. Юрія Мицика / редкол. П. Сохань, А. Бойко, В. Брехуненко [та ін.]. – Київ, 2009. – С. 76–96. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0009567>.

249. Кухарук Н. Культурно-просвітницька та видавнича діяльність Дерманського монастиря в другій половині XVI – першій третині XVII століття / Н. Кухарук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. – Острог, 2004. – Вип. 4. – С. 230–236.

250. Лопацька Н. М. Актові, статистичні матеріали та епістолярії як джерела до історії Дерманського монастиря (кінець XVI – перша половина XVII ст.) [Електронний ресурс] / Н. М. Лопацька // Гуржіївські історичні читання. – 2013. – Вип. 6. – С. 68–70. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gurit_2013_6_25. – Назва з екрана.

251. Лопацька Н. М. Господарська діяльність Дерманського Свято-Троїцького монастиря (кінець XVI – перша половина XVII ст.) / Н. М. Лопацька // Матеріали XII Подільської історико-краєзнавчої

конференції (22–23 листоп. 2007 р.). – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2007. – Т. 1. – С. 243–252.

252. Лопацька Н. Дерманський культурно-освітній осередок / Н. Лопацька // Острозька академія XVI–XVII ст. : енциклопедичне видання. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2008. – С. 98–100.

253. Лопацька Н. Дерманський монастир в часи князя В.-К. Острозького / Н. Лопацька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. – Острог, 2008. – Вип. 13 : матеріали міжнар. конф. «Князь Василь-Костянтин Острозький в історії України та Європи», 15–17 жовт. 2008 р. – С. 212–230.

254. Лопацька Н. М. Дерманський монастир та міжконфесійна боротьба на Волині в кінці XVI – першій половині XVII століття : дис... канд. іст. наук : 09.00.11 «Релігієзнавство» / Лопацька Наталія Миколаївна ; Національний ун-т «Острозька академія». – Острог, 2007. – 219 с.

255. Лопацька Н. Дерманський монастир та функціонування селянства у його володіннях (XVI – XVII ст.) / Н. Лопацька // Український селянин. – 2023. – Вип. 29. – С. 164–169 ; Те саме в мережі Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrsel_2023_29_24.

256. Лопацька Н. Дерманський монастир у кінці XVI – першій половині XVII століття (історіографія питання) // Дерманська та Мізоцька земля в українському та загальноєвропейському вимірі : матеріали Всеукр. іст.-краєзн. конф., 03 черв. 2018 р., с. Дермань Друга : наук. зб. – Дермань Друга, 2018. – С. 44–50.

257. Лопацька Н. М. Дерманський пом'яник – джерело до історії Дерманського монастиря (кінець XVI – перша половина XVII ст.) [Електронний ресурс] / Н. М. Лопацька // Гуржіївські історичні читання. – 2014. – Вип. 7. – С. 68–71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gurit_2014_7_26. – Назва з екрана.

258. Лопацька Н. Дерманський Свято-Троїцький монастир / Н. Лопацька // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 102–105 ; Те саме // Острозька академія XVI–XVII ст. : енциклопедичне видання. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2008. – С. 101–104.

259. Лопацька Н. М. Діяльність Дерманського монастирського суду в кінці XVI – першій половині XVII століть [Електронний ресурс] / Н. М. Лопацька // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного

університету ім. Івана Огієнка. Історичні науки. – 2012. – Т. 22. – С. 241–245. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_2012_22_23. – Назва з екрана.

260. Лопачька Н. Духовний розвиток Дерманського Свято-Троїцького монастиря в першій половині 17 століття / Н. Лопачька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. – Острог, 2008. – Вип. 10. – С. 48–58.

261. Лопачька Н. Настоятелі Дерманського монастиря Святої Трійці у першій половині XVII ст. / Н. Лопачька // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2008. – Вип. 11/12. – С. 156–164.

262. Лопачька Н. Особливості еволюції статусу Дерманського монастиря у кінці 16 – першій половині 17 ст. / Н. Лопачька // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії / гол. ред. Р. М. Постолюк. – Рівне : РДГУ, 2010. – Вип. 20. – С. 189–192.

263. Лопачька Н. М. Особливості управління та господарсько-адміністративного влаштування Дерманського Свято-Троїцького монастиря на Волині в XVI – XVII ст. [Електронний ресурс] / Н. М. Лопачька // Наукові записки. Серія «Історія» / Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського. – 2005. – Вип. 9. – С. 23–26. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_ist_2005_9_6. – Назва з екрана.

264. Лопачька Н. М. Чернеча ієрархія Дерманського Свято-Троїцького монастиря в XVI–XVII століттях / Н. М. Лопачька // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : зб. наук. пр. / МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука. – Рівне, 2008. – Вип. 7 (3). – С. 431–436.

265. Луц В. Інвентарні описи Дерманського монастиря XVI–XVII ст. в науковому доробку Володимира Вуйцика / В. Луц // Волинська ікона : дослідж. та реставрація : матеріали X міжнар. наук. конф. м. Луцьк, 17–19 верес. 2003 р. : наук. зб. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – Вип. 10. – С. 164–168.

Текст Інвентаря церковних маєтностей Дерманського монастиря 1627 р. – С. 165–166.

266. Мирончук Л. Дерманський пом'яник як історико-церковне джерело / Л. Мирончук // Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі і на Волині : наук. зб. Вип. 2 / упоряд. М. П. Манько. – Острог : Свиначчук Р. В., 2009. – С. 216–222 ; Те саме в мережі Інтернет: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/2878/>.

Про настоятелів, ієродияконів, намісників, уставників і законників Дерманського монастиря (вміщений список прізвищ). Про систему управління монастирем.

267. Мицько І. Іван Федоров: життя в еміграції / І. Мицько. – Острогозька акад., 2008. – 132 с.

У книзі аналізуються виявлені в останні роки документи та матеріали про діяча української культури І. Федорова, зокрема його діяльність в Дермані.

268. Оборонні церкви // Історія української культури : видання Івана Тиктора : XI зшиток – серпень 1937 / під ред. І. Крип'якевича. – Київ : Обереги, 1993. – С. 508–509.

Серед інших міститься історія Дерманського монастиря.

269. Огієнко І. Світильники землі української / І. Огієнко ; упоряд., авт. передм. і комент. М. Тимошик. – Київ : Наша культура і наука, 2017. – 440 с. – (Запізніле вороття) (Зарубіжні першодруки ; т. 14).

Є відомості про Дерманський монастир.

270. Описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII ст. / упор. В. Б. Атаманенко ; ред. Л. Винар. – Острогозьк, 2004. – 384 с. – (Серія «Історичні джерела» ; т. 1) ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/10618>.

Текст Інвентаря Дерманського монастиря 1627 р. – С. 329–333.

271. Остапук В. Культурне і релігійне життя у другій половині XIV–XVII століття / В. Остапук // Здолбунівщина – земля Волинська. Ч. 1 : Від найдавніших часів до кінця XVIII століття : наук.-краєзн. дослідж. / В. П. Остапук. – Рівне : Овід, 2016. – С. 120–162.

Про Дерманський монастир. – С. 128–148.

Про Мелетія Смотрицького. – С. 148–150.

272. Пам'ятки. Архів української церкви. Т. 3, вип. 1 : Документи до історії унії на Волині і Київщині кінця XVI – першої половини XVII ст. / упоряд. М. В. Довбищенко. – Київ, 2001. – 462 с. ; Те саме в мережі Інтернет:

https://chtyvo.org.ua/authors/Dovbyschenko_Mykhailo/Arkhiv_Ukrainskoi_Tserkvy_Vypusk_1_Dokumenty_do_istorii_unii_na_Volyni_i_Kyivsc_hyni_kintsia_XVI_-_pe/.

Про Смотрицького Ієремія, ієродиякона Дерманського уніатського монастиря – С. 224.

Про Смотрицького Мелетія, архімандрита Дерманського уніатського монастиря, архієпископа Гієрополітанського. – С. 178–182, 184–185, 196, 201, 204–205, 208, 218–219, 221, 223, 225, 227, 367, 382.

273. Панишко С. Проблеми локалізації середньовічних приміських монастирів Волині у світлі закономірностей їх розміщення / С. Панишко // Історія та сучасність православ'я на Волині : матеріали III наук.-практ. конф., 15–16 листоп. 2012 р. / Волин. єпархія, Волин. духовна семінарія. – Луцьк, 2013. – С. 33–37.

Міститься інформація про Дерманський монастир.

274. Пасічник І. Борецький Іван (Іов) / І. Пасічник // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 55–58.

У 1605 році перебував у Дерманському монастирі, співпрацював з Ісакієм Борисковичем, Даміаном Наливайком, Іовом Княгиницьким.

275. Прибитков В. Іван Федоров / В. Прибитков. – Київ : Дніпро, 1974. – 237 с.

Про Дерманський монастир. – С. 211–213.

276. Рожко В. Є. Блаженніший митрополит Полікарп Сікорський: шлях до автокефалії / В. Є. Рожко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2015. – 348 с.

Про митрополита Полікарпа (Сікорського), який був настоятелем монастиря Св. Трійці у Дермані. За час короткого перебування (з 1 серпня до 9 вересня 1922 року) ієромонах Полікарп здійснив цілу низку добрих і богоугодних справ.

277. Рожко В. Засланець Дерманського Св. Троїці монастиря (березень 1928–1931 р.) / В. Рожко // Високопреосвященний Никанор Абрамович, архієпископ Київський і Чигиринський, митрополит УАПЦ на еміграції : монографія / В. Є. Рожко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2017. – С. 103–113.

Про перебування о. Никанора на засланні у Дерманському монастирі. Міститься інформація про історію села Дермань, монастир св. Троїці та друкарню і школу, які були засновані при монастирі.

278. Рожко В. І всього монастиря Дерманського фундатор / В. Рожко // Православні монастирі Волині : іст.-краєзн. нарис / В. Рожко. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – С. 119–126.

Історія Дерманського монастиря, його фундатора Василя Федоровича Острозького, ігуменів та архімандритів монастиря.

279. Руй О. Життя і служіння архієпископа Симона (Іванівського Семена Васильовича) / О. Руй // Острозький краєзнавчий збірник : зб. наук. праць / Держ. іст.-культур. заповідник м. Острога ; Острозьке наук.-краєзн. т-во «Спадщина» ім. князів Острозьких ; упоряд. М. П. Манько, М. М. Данилюк. – Остріг : Острозька друк., 2010. – Вип. 4. – С. 137–143.

Перебував в Дерманському монастирі у 1934–1941 рр.

280. Свято-Троицкий Дерманский женский монастырь. – [Рівне?], 2006. – 20 с.

281. Свято-Троїцький Дерманський жіночий монастир / голов. ред. ігуменя Вероніка (Зошук) ; фотограф Е. Хитрий. – Рівне, 2011. – 56 с.

Висвітлена історія монастиря за розділами: Дермань до заснування монастиря, заснування монастиря, освітня фундація монастиря, відкриття дуркарні та школи, 20 століття – період гонінь, початок нової історії.

282. Смирнов А. Дерманський монастир у період німецької окупації (1941–1944 рр.) / А. Смирнов // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. – Рівне, 2019. – Вип. 1. – С. 189–193.

Згадка про архієпископа Симона (Івановський), архімандрита Мефодія (Сибіковський) настоятелів Дерманського монастиря, про отця Євгена Кульчинського – пароха Дерманської парафіяльної церкви.

283. Сокот Т. М. Дерманська Свято-Троїцька жіноча обитель – відродження духовного осередку Волині / Т. М. Сокот // Актуальні питання культурології : альм. наук. т-ва «Афіна» кафедри культурології / Рівнен. держ. гуман. ун-т ; наук. ред. і упоряд. В. Г. Виткалов. – Рівне : РДГУ, 2011. – Вип. 11. – С. 112–116.

Про основні спектри діяльності Дерманського Свято-Троїцького жіночого монастиря впродовж двох останніх десятиліть.

284. Сокот Т. Свято-Троїцький Дерманський монастир в українській історії: розвиток культури та освіти XV на початку XXI століть / Т. Сокот // Дерманська та Мізоцька земля в українському та загальноєвропейському вимірі : матеріали Всеукр. іст.-краєзн. конф., 03 черв. 2018 р., с. Дермань Друга : наук. зб. – Дермань Друга, 2018. – С. 56–59.

285. Ульяновський В. Відоме і невідоме з біографії та діяльності князя К. І. Острозького / В. Ульяновський // Острозька давнина : дослідження і матеріали. – Львів, 1995. – Т. 1. – С. 24–31.

Інформація про те, як Костянтин Іванович Острозький подарував у 1499 році для Троїцької церкви Дерманського монастиря рукописну книгу повчань, яка в середині 19 ст. ще зберігалась у монастирській бібліотеці. Через вісім років він подарував монастирській церкві рукописне Євангеліє, яке також зберігалось в Троїцькій церкві.

286. Фотинский О. Материалы для истории Дерманского монастыря // Волинский историко-археологический сборник. – Житомир, 1900. – Кн. 2. – С. 243–267.

Опубліковані документи, стосовно історії монастиря, доповнюють дані фіскального характеру, що фіксують умови надання, купівлі-продажу господарських об'єктів, пасовищ, лісових угідь, сінокосів, садів, які належали монастиреві. – С. 243–267.

287. Фотинский О. Очерки из истории быта монастырских крестьян на Волыни в XVII–XVIII вв. / О. Фотинский // Труды Общества исследователей Волыни. Т. 3. – Житомир, 1910. – С. 1–46 ; Те саме в мережі Інтернет: https://heritage.ua.edu.ua/assets/files/fotinskiy_byt_krestyan.pdf.

Дослідження автора ґрунтується на основі рукописних матеріалів архіву Дерманського монастиря. В додатках подаються тексти документів монастиря.

288. Хаврук Я. І. Дерманський осередок в контексті релігійно-культурної діяльності князя В. К. Острозького [Електронний ресурс] / Я. І. Хаврук // Наукові записки. Серія «Історія» / Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського. – 2010. – Вип. 18. – С. 13–18. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_ist_2010_18_4. – Назва з екрана.

Про діяльність та відомих діячів Дерманського культурно-релігійного осередку: Ісакія Борисковича – ігумена Дерманського монастиря, Даміана Наливайка – керівника Дерманської друкарні, перекладача, редактора, Кипріана – перекладача творів з грецької мови, Іова Борецького, Іова Княгиницького.

289. Цимбалюк Є. Одвічна загадка Дерманського монастиря / Є. Цимбалюк // Холодний подих монастирської свічки : (монастирі Рівненщини кріз призму минувшини та сьогодення) / Є. Цимбалюк, А. Бабінець. – Рівне : Рівнен. друк., 2008. – С. 14–23.

290. Шамсутдинова М.-С. Роль Дерманського Свято-Троїцького монастиря в культурно-національному відродженні кінця XVI – поч. XVII ст. / М.-С. Шамсутдинова // Дерманська та Мізоцька земля в українському та загальноєвропейському вимірі : матеріали Всеукр. іст.-краєзн. конф., 03 черв. 2018 р., с. Дермань Друга : наук. зб. – Дермань Друга, 2018. – С. 51–55.

291. Ясіновський А. Дерманський Святотроїцький монастир на Волині і слов'янський переклад Псевдо-Антонієвої «Пчоли» (1599) / А. Ясіновський // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 20 : «Actes Testantibus» : ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича / [відп. ред. М. Литвин.]. – Львів, 2011. – С. 809–817 ; Те саме в мережі Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uks_2011_20_56.

292. Jozafat Skruteń, Ks. Chmielewski (Chmielowski, Chmielecki) Prokop, h. Wieniawa (Dołęga?) / Jozafat Skruteń // Polski Słownik Biograficzny. – Kraków, 1937. – Т. 3. – С. 326–327.

Про Прокопа Хмельовського, який у 1659 році став архимандритом Дерманського монастиря і очолював його до своєї смерті в Дермані 22 лютого 1664 р.

293. Бухало Г. Дерманський Святотроїцький монастир / Г. Бухало // Зміна [Рівне]. – 1990. – 9 черв. – С. 5 ; 12 черв. – С. 3.

294. Васюк Л. 20 років шляхом відродження : Дерманський Свято-Троїцький монастир відзначив ювілей із часу поновлення своєї діяльності / Л. Васюк // Вільне слово [Рівне]. – 2011. – 3 листоп. – С. 12.

295. Васюк Л. Осяяна світлом Божої благодаті : Дерманська Свято-Троїцька обитель відзначила 20-річчя свого відродження / Л. Васюк // Нове життя [Здолбунів]. – 2011. – 28 жовт. – С. 3.

296. Головата Н. Дерманський монастир: сторінки історії / Н. Головата // Людина і світ. – № 10. – С. 30–33.

297. Гордіюк М. Свідок сивої давнини / М. Гордіюк // Шлях Ілліча [Здолбунів]. – 1971. – 9 груд. – С. 4.
З історії Дерманського монастиря.

298. Горін С. Монастирі Луцько-Острозької єпархії : пожертви, поховання, книгодрук / С. Горін // Пам'ятки України : історія та культура. – 2013. – № 4. – С. 6–15.
Міститься інформація про Дерманський монастир.

299. Дерманський жіночий монастир відзначив ювілей // Нове життя [Здолбунів]. – 2022. – 21 січ. – С. 6.
До 30-річчя відновлення монастиря.

300. Жарчинська О. Дерманську обитель заснували й розбудували ще українські князі Острозькі / О. Жарчинська // Вісник і К. [Луцьк]. – 2007. – 15 листоп. – С. 16.
Є згадка про Мелетія Смотрицького і Даміана Наливайка.

301. Лопацька Н. Особливості духовно-культурних зв'язків Дерманського монастиря в кінці XVI – на початку XVII ст. / Н. Лопацька // Нова педагогічна думка [Рівне]. – 2009. – № 4. – С. 9–12.
Охарактеризовано основні напрямки зв'язків монастиря з іншими обителями, а також містами і країнами.

302. Цимбалюк Є. Дермань: монастир, приписаний до княжого роду / Є. Цимбалюк // Вільне слово [Рівне]. – 2004. – 27 листоп. – С. 1, 6, 11.

303. Шилан Є. Дерманська обитель – свята благодать / Є. Шилан // Нове життя [Здолбунів]. – 2001. – 21 квіт. – С. 6.
Про Дерманський Свято-Троїцький жіночий монастир.

304. Шкраб'юк П. Преображення людське / П. Шкраб'юк // Дзвін. – 2018. – № 2. – С. 163–186.

Міститься інформація про Дерманський монастир, про К. Острозького, М. Смотрицького. А. Шептицького та ін.

305. Линка Ю. Два століття слави / Ю. Линка. – Дермань, 2012. – 36 с.

Про історію Святотроїцької парафіяльної церкви Дерманя. Міститься інформація про дияконів, регентів церковного хору, активних парафіян, а також важливі події в сучасному житті церковної громади. У виданні є спогади про відомих парохів 20 ст. – Євгена Кульчинського, Афіногена Павлюка, Миколу Панасюка, Дем'яна Ярощука.

306. Фелонюк А. Нарис історії церкви Святого Онуфрія в Дермані / А. Фелонюк // Храм на Скавиній горі. Дермань. Рівненщина / упоряд. М. Ужвін ; фот. А. Мізерний. – [Рівне?], 2021. – С. 3–6.

Є згадки про дерманських священників: В. Вороновича, Д. М. Іваницького, дерманського пароха Я. І. Єндржеєвича, про князя В.-К. Острозького.

307. Храм на Скавиній горі. Дермань. Рівненщина / упоряд. М. Ужвін ; фот. А. Мізерний. – [Рівне?], 2021. – 20 с.

Подано історію церкви Святого Онуфрія в Дермані від давнини до сьогодення, про життя дерманської парафії, про чернечий осередок Дерманя.

Див. також №№ 14, 15, 20, 24, 27, 37, 45, 46, 47, 63, 69, 70, 86, 90, 91, 92, 93, 95, 97, 99, 100, 101, 106, 108, 138, 176, 189, 208, 469, 471, 472, 477, 824.

Мелетій Смотрицький (бл. 1577–1633)

Церковний діяч, письменник-полеміст, проповідник, мислитель. Навчався в Острозькій школі та Віленській єзуїтській колегії, слухав лекції в університетах Лейпціга, Нюрнберга та Віттенберга. У 1618 році прийняв чернецтво і почав виступати під іменем ченця Мелетія. У 1627 році Мелетій Смотрицький прийняв унію. Тривалий час був архімандритом Дерманського Святотроїцького монастиря. Дерманський період Смотрицького є останнім і обмежується 1627–1633 роками. Будучи архімандритом Дерманського монастиря, Смотрицький не розлучався з думкою про примирення уніатів і православних. Розчарований у своїх планах, розбитий душевно і морально, утомлений різними переживаннями він шукав спокою своєї душі у Дерманському монастирі, де помер в 1633 році, там же і похований.

Автор багатьох творів, серед яких найвизначніші – «Тренос» (1610) та «Грамматика...» (1619). Ці книги мали визначальний вплив в освічених колах 17–18 століть.

308. Вербич В. Український геній від якого відрікаються в Україні / В. Вербич // Карб єдиної дороги : есеї та діалоги / В. О. Вербич. – Луцьк : Терен, 2008. – С. 86–90.

Про Мелетія Смотрицького, який був архімандритом Дерманського монастиря.

309. Возняк М. С. Мелетій Смотрицький і його «Тренос» / М. С. Возняк // Історія української літератури. Кн. 1 / М. С. Возняк. – 2-ге вид., випр. – Львів : Світ, 1992. – С. 486–495.

310. Джеджера К. Мелетій Смотрицький – гуманіст, прогресивний діяч, педагог / К. Джеджера // Діячі науки і мистецтва рідного краю у розвитку української національної культури : зб. матеріалів і тез наук. конф., 29–30 верес. 1998 р. / Рівнен. держ. ін-т культури. – Рівне : Волин. обереги, 1998. – С. 12–17.

311. Крालюк П. Діяльність та погляди Мелетія Смотрицького / П. Кралюк // Острозький культурний центр та становлення Києво-Могилянської академії : монографія / П. М. Кралюк. – Київ : КНТ, 2016. – С. 169–185.

312. Новоселецька С. Мелетій Смотрицький (поч. 1557–1633) / С. Новоселецька // Острозькі просвітники 16–20 ст. – Острог, 2000. – С. 84–93.

313. Новоселецька С. В. Феномен доброти та любові до ближнього як категорія вищих моральних якостей в працях М. Смотрицького / С. В. Новоселецька // Наукові записки / Острозька академія. – Острог : Вид-во Острозької акад., 1999. – Т. 2, ч. 1. – С. 122–123.

314. Омельчук В. В. Започаткування національно-орієнтованої освітньої традиції Волині / В. В. Омельчук // Буде освіта – буде Україна : зб. наук. пр. / В. В. Омельчук. – Рівне : Волин. обереги, 2023. – С. 16–24.

315. Остапук В. Мелетій Смотрицький / В. Остапук // Здолбунівщина – земля Волинська. Ч. 1 : Від найдавніших часів до кінця XVIII століття : наук.-краєзн. дослідження / В. П. Остапук. – Рівне : Овід, 2016. – С. 148–150.

316. Приходько О. Дерманський період життя і творчості Мелетія Смотрицького у контексті вивчення української літератури в школі / О. Приходько // Минуле і сучасне Волині : Олександр Цинкаловський і Волинь : матеріали 9-ї наук. іст.-краєзн. міжнар. конф., 20–23 січ. 1998 р. / Держ. архів Волинської області. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 74.

317. Прокопчук В. С. Я спасення шукав для народу : (Мелетій Смотрицький в долі України) / В. С. Прокопчук, Т. К. Прокопчук. – Кам'янець-Подільський : Мошак М. І., 2008. – 63 с.

Про українського письменника-полеміста, мовознавця та мислителя другої половини 16 – першої половини 17 ст. М. Смотрицького.

318. Пуцко В. Г. Дерманський портрет Мелетія Смотрицького / В. Г. Пуцко // «Остріг на порозі 900-річчя (1990–1992 рр.)» : матеріали І–ІІІ наук.-краєзн. конф. / Наук.-краєзн. т-во «Спадщина» ім. кн. Острозьких. – Остріг, 1992. – Ч. 2. – С. 14–16.

319. Саляк Й. Мелетій Смотрицький – забута історична постать / Й. Саляк // Життя змістовне і неповторне / Й. Саляк. – Львів, 2009. – С. 118–120.

320. Семака Л. Мелетій Смотрицький: церковний діяч, просвітитель, письменник-полеміст, філолог (1572 або 1578–1633) / Л. Семака // Волинь моя. – Київ : Київ. правда, 2002. – Вип. 2. – С. 66–70.

321. Степанишин Б. Мелетій Смотрицький / Б. Степанишин // Давня українська література в школі / Б. Степанишин. – Київ : Либідь, 2000. – С. 367–373.

322. Трипольский Н. Дерманский архимандрит Мелетий Смотрицкий, его сочинения и надпись на его могиле в Дермани / Н. Трипольский // Волинский историко-археологический сборник. – Почаев ; Житомир, 1896. – С. 1–7.

323. Шевчук В. Муза Роксоланська : українська література XVI – XVIII ст. Кн. 1 : Ренесанс. Раннє бароко / В. Шевчук. – Київ : Либідь, 2004 – 400 с.

Про Мелетія Смотрицького. – С. 243–254.

Про Дем'яна Наливайка. – С. 216–220.

324. Шамсутдинова-Лебедюк Т. Мелетій Смотрицький – архимандрит Дерманської Свято-Троїцької обителі / Т. Шамсутдинова-Лебедюк, Є. Лебедюк // Дерманська та Мізоцька земля в українському та загальноєвропейському вимірі : матеріали Всеукр. іст.-краєзн. конф., 03 черв. 2018 р., с. Дермань Друга : наук. зб. – Дермань Друга, 2018. – С. 125–128.

325. Шульжук К. Ф. «Граматика» Мелетія Смотрицького / К. Ф. Шульжук // Матеріали 4 науково-краєзнавчої конференції «Остріг на порозі 900-річчя» / Наук.-краєзн. т-во «Спадщина» ім. кн. Острозьких. – Остріг, 1993. – С. 195–197.

326. Шульжук К. Ф. Мелетій Смотрицький і Волинь / К. Ф. Шульжук // Велика Волинь: минуле й сучасне : (матеріали міжнар. наук.-краєзн. конф., жовт. 1994 р.). – Хмельницький ; Ізяслав ; Шепетівка, 1994. – С. 222–224.

Про перебування Мелетія Смотрицького в Дерманському монастирі у 1620–1633 роках.

327. Яременко П. К. Мелетій Смотрицький : життя і творчість / П. К. Яременко. – Київ : Наук. думка, 1986. – 160 с.

328. Барановский С. Дерманский настоятель М. Смотрицкий / С. Барановский // Волынские епархиальные ведомости. – 1875. – № 19. – С. 750.

329. Бухало Г. Слава і трагедія Мелетія Смотрицького / Г. Бухало // Зміна [Рівне]. – 1990. – 20 листоп. – С. 3, 4 ; 1 груд. – С. 8 ; 4 груд. – С. 3 ; 8 груд. – С. 5.

330. Васюта С. Слава і недоля Мелетія Смотрицького / С. Васюта // Нова Волинь [Рівне]. – 2003. – 13 листоп. – С. 6.

331. Кравцов Л. «Грамати́ка» Мелетія Смотрицького / Л. Кравцов // Червон. прапор [Рівне]. – 1979. – 25 листоп. – С. 4.

332. Пащук І. «...Знаменитий син знаменитого батька» / І. Пащук // Вільне слово [Рівне]. – 1994. – 12 січ. – С. 2.

333. Семерик М. Мелетій Смотрицький: вчений, письменник-полеміст / М. Семерик // Шлях Ілліча [Здолбунів]. – 1988. – 15 груд. – С. 3.

Див. також №№ 30, 31, 37, 87, 90, 103, 224, 245, 271, 272, 300, 304, 350, 355, 465, 475, 482, 571, 827.

Єпископ Ієрофей (Яків Лобачевський) (1789–1871)

Православний церковний діяч і просвітник Волині, історик, уродженець Волині. Закінчив Волинську духовну семінарію в Острозі (1807), Київську академію (1811). Працював викладачем (1811) та інспектором (1817) у семінарії в Острозі, де прийняв постриг під чернечим іменем Ієрофей. Під час війни 1812 року був відповідальним за евакуацію архіву та бібліотеки семінарії. В 1828 році архімандрит Ієрофей став настоятелем Дерманського монастиря, а з 1845 року – єпископом Острозьким, вікарієм Волинсько-Житомирської єпархії з резиденцією у Дермані.

Упродовж свого 43-річного управління Дерманським монастирем здійснив відбудову храму доби князів Острозьких, що постраждав від пожежі, ремонт історичної дзвіниці та інших монастирських споруд, відкрив при монастирі Дерманське духовне училище. Зберіг і впорядкував монастирські бібліотеку і архів, досліджував дерманські старожитності, надсилаючи відомості про них для публікації у виданнях Київської археографічної комісії. Автор «Исторической записки о Дерманском монастыре» (1842–1862). Найціннішим розділом «Записок» є матеріали про бібліотеку і архів монастиря, де описано 22 стародруки та рукописи. Ієрофей вперше ввів у науковий обіг «Дерманський пом'яник» 17 ст. з іменами князів Острозьких.

Помер у 1871 році в Дерманському монастирі, де і похований.

334. Иерофей, еп. Дерманский монастыр / Иерофей, еп. // Волынские губернские ведомости. – Житомир, 1847. – № 20. – С. 66–68 ; № 22. – С. 76–77 ; № 23. – С. 79–82 ; № 24. – С. 83–85 ; № 25. – С. 86–87 ; № 26. – С. 91–93 ; № 27. – С. 96–97.

335. Иерофей, еп. Историческая записка о Дерманском монастыре / Иерофей, еп. // Волынские епархиальные ведомости. – Почаев, 1873. – № 8, часть неоф. – С. 282–302 ; № 9, часть неоф. – С. 320–334.

336. Єпископ Ієрофей (Яків Федорович Лобачевський) (1789–1871) // Омельчук В. В. Історія освіти Волині в особах / В. Омельчук. – Рівне : Волин. обереги, 2014. – С. 32–34.

337. Манько М. Церковні краєзнавці Волині кінця XIX – початку XX ст. – дослідники і популяризатори історії книги та друкарства / М. Манько // Острозький краєзнавчий збірник – Острог, 2012. – Вип. 5. – С. 463–474.

Про Я. Лобачевського. – С. 464.

338. Манько М. Церковні краєзнавці Волині кінця XIX – початку XX століття – дослідники, популяризатори і зберігачі спадщини Острозької Слов'яно-Греко-Латинської академії / М. Манько // Рівненська єпархія, 2008. – Рівне : Рівнен. єпархія УПЦ, 2009. – С. 91–98.

339. Манько М. Яків Лобачевський (1789–1871) / М. Манько // Острозькі просвітники 16–20 ст. – Острог, 2000. – С. 160–165.

340. Огієнко І. Історія українського друкарства / І. І. Огієнко. – Київ : Либідь, 1994 – 446 с.

Згадка про Я. Лобачевського. – С. 211, 215.

341. Тимочко І. Б. Громадсько-педагогічна діяльність культурно-освітніх діячів Волинських братств у системі розвитку загальноосвітніх тенденцій / І. Б. Тимочко // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту / гол. ред. С. С. Пальчевський. – Рівне : РДГУ, 2012. – Вип. 3 (46). – С. 25–30.

Міститься інформація про Я. Лобачевського.

342. Манько М. Єпископ Острозький, настоятель Дерманський / М. Манько // Замкова гора [Острог]. – 2021. – 30 квіт. – С. 8.

Про єпископа Острозького Ієрофея, в миру Лобачевського Якова Федоровича (1789–1871), православного церковного діяча, педагога, історика, настоятеля Дерманського монастиря.

343. Манько М. Учений-єпископ / М. Манько // Замкова гора [Острог]. – 2019. – 5 квіт. – С. 6.

344. Манько М. Учений-єпископ Ієрофей (Лобачевський) : до 175-річчя архієрейського рукоположення / М. Манько // Життя і слово [Острог]. – 2020. – 10 квіт. – С. 4.

Див. також №№ 29, 30.

Бібліотека Дерманського монастиря

В кінці XVI – на початку XVII ст. Дерманський монастир став центром збереження духовних традицій у душі православ'я і поширив свої впливи через видання, культурно-просвітницьку діяльність, навчальну роботу не лише на територію Волині, а й на українські землі в цілому. Найбільшу частину бібліотеки Дерманського монастиря складали книги та видання, що належали безпосередньо обителі. У цій колекції знаходилися книги, видані українською, церковнослов'янською, польською, латинською, грецькою, німецькою та італійською мовами. Також бібліотека зберігала рукописи, стародруки. Окремим підрозділом був монастирський архів. Кількість книг, що за період правління князів Острозьких входили до монастирської бібліотеки, сягає з похибкою у сто видань – від трьохсот до чотирьохсот книг лише світського характеру, не враховуючи богослужбових. Серед рукописів Дерманської монастирської бібліотеки, які збереглися до наших днів, є Дерманський пом'яник, що знаходиться у фондах Острозького державного історико-культурного заповідника.

Про склад бібліотеки Дерманського монастиря початку XVII ст. частково свідчать видання місцевої друкарні та чисельні підготовчі рукописи до них. Серед книг у духовному осередку знаходилися острозькі видання, в тому числі праці Мартина Броневського, Клірика Острозького, Василя Суразького та книги релігійного характеру. До монастирської бібліотеки частково влилась бібліотека Мелетія Смотрицького, що складалася з великого числа кириличних і латинських друків та рукописів. У другій половині 1630 – першій половині 40-х рр. бібліотеку поповнили видання унійного спрямування. Головним їх вкладником до бібліотеки був архімандрит Іван Дубович – автор ряду праць, як польською, так і руською мовами. Саме під час настоятелств М. Смотрицького та І. Дубовича у бібліотеці монастиря з'явилися праці апологетів унії: І. Потія, П. Скарги, А. Саяви, Л. Креси, Й.-В. Рутського.

На сьогодні збереглось чимало книг, рукописів, стародруків, які входили до колекції монастирської бібліотеки. Про те, що бібліотека обителі у Дермані складала відносно великий та цінний комплекс друкарської, рукописної спадщини, свідчить той факт, що 60 збережених у ній екземплярів видань польською та латинською мовами передано до науково-просвітницького Братства імені князів Острозьких, створеного 1909 р. у м. Острозі.

Свято-Троїцька обитель поповнювала фонди власної бібліотеки не лише за рахунок системи благодійництва, пожертвувань, а й мала можливість самостійно купувати окремі книги. Про це свідчать записи у придбаних друках. Книги з бібліотеки Дерманського монастиря мали екслібриси – знаки з малюнком на книжках, надписом «Ex libris» (із книжок) і назвою бібліотеки чи прізвищем власника книгозбірні. Багато друкованих

видань, що зберігалися у монастирській бібліотеці, вийшли з друкарських осередків таких міст, як Вроцлав, Краків, Люблін, Варшава, Львів тощо. Видання, що зберігались у бібліотеці монастиря, переважно були польсько- та латиномовними. Традиційно бібліотечні фонди духовних осередків формувала богословська література, тому у Дерманському монастирі теж переважали видання такого характеру. Серед видань у Дерманській бібліотеці зберігалася і агіографічна література, словникові видання. До пізнішого часу (XVIII ст.) належить також чимало видань богословського характеру, ряд творів історичного змісту. Окрему частину монастирської бібліотеки складав архів. Хронологія його документів починалася із 1512 р. Однак до нашого часу найдавніші і найцінніші матеріали не дійшли, оскільки під час пожеж кінця XVI – початку XVII та XX ст. вони були знищені.

345. Альмес І. «Єретичні книги» у бібліотеці Дерманського монастиря 1791 року / І. Альмес // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / редкол. А. Жив'юк (голов. ред.), А. Фелонюк (відп. ред.), В. Александрович [та ін.]. – Рівне, 2023. – Вип. 3. – С. 70–91 ; Те саме в мережі Інтернет: <https://hdl.handle.net/20.500.14570/4326>.

346. Жук В. М. До історії монастирських бібліотек на Волині в XVI столітті / В. М. Жук, Н. М. Веремчук // Українська культура: минуле, сучасне та шляхи розвитку : зб. наук. пр. / Рівненський державний інститут культури. – Рівне, 1994. – С. 89–95.

347. Жук В. Монастирські бібліотеки як культурно-просвітницькі осередки Волині XV–XVII ст. / В. Жук // Історія бібліотечної справи в Україні : зб. наук. пр. – Київ, 1999. – Вип. 3. – С. 17–26.

348. Кунанець Н. Е. Бібліотечна справа на західноукраїнських землях (XIII ст. – 1939 р.) : консолідований інформаційний ресурс : монографія / Н. Е. Кунанець. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 448 с.

Про роботу бібліотек XII–XIII ст. в монастирях с. Дермань Здолбунівського району. – С. 44.

Про колекції Дерманського Свято-Троїцького монастиря XV–XVI ст. – С. 85.

349. Лісова І. В. Монастирські бібліотеки на теренах Західної України [Електронний ресурс] / І. В. Лісова // Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами – до управління знаннями» (Київ, 5–7 жовт. 2021 р.). – Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1168>. – Назва з екрана.

Міститься інформація про бібліотеку Дерманського монастиря.

350. Лісова І. В. Приватна бібліотека в українській культурі (IX–XVII ст.) / І. В. Лісова // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи

розвитку : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2011. – Вип. 17, т. 2. – С. 20–25 ; Те саме в мережі Інтернет: https://www.rshu.edu.ua/images/nauka/ukr_kult_min_such_rozv_nk_vip17.pdf.

Про бібліотеку Дерманського монастиря та перлини дерманського зібрання – старослов'янські рукописи: «Поученія», «Євангеліє», рукопис «Бесіди Іоанна Златоуста на Євангеліє від Матфея» у перекладі Силуяна, подаровані князем К. Острозьким. Збереглися тут і примірники, видані у монастирі. У рукописному каталозі бібліотеки Дерманського монастиря 1791 р. наведені описи 381 книги, також збереглися книги, що належали М. Смотрицькому, який у 1627 р. був настоятелем Дерманського монастиря.

351. Лопачька Н. М. Бібліотека та архів Дерманського монастиря (кінець XVI – перша половина XVII ст.) [Електронний ресурс] / Н. М. Лопачька // Гуржіївські історичні читання. – 2012. – Вип. 5. – С. 151–154. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gurit_2012_5_60. – Назва з екрана.

352. Огнєва О. Д. Бібліотеки Волині / О. Д. Огнєва // Матеріали 4 науково-краєзнавчої конференції «Остріг на порозі 900-річчя» / Наук.-краєзн. т-во «Спадщина» ім. кн. Острозьких. – Остріг, 1993. – С. 115–116.

353. Пащук І. Бібліотеки і книги монастирів у національному та культурному відродженні Волині / І. Пащук // Велика Волинь: минуле і сучасне : тези міжнар. наук.-краєзн. конф., 9–11 верес. 1993 р. – Житомир, 1993. – С. 22–23.

354. Пащук І. Вплив бібліотек і книг Дерманського монастиря і Почаївської лаври на національне та культурно-освітнє відродження Волині / І. Пащук // Роль бібліотек, монастирів, соборів та інших установ у розвитку культури України : тези наук. конф. – Київ, 1993. – С. 56–58.

355. Смотрицького М. бібліотека // Лисенко І. Словник українських приватних бібліотек / І. Лисенко. – Київ : Рада, 2009. – С. 166–167.

Про бібліотеку архієпископа Максима (Мелетія) Смотрицького, що формувалась в кінці XVI – на початку XVII ст. в Острозі. Після смерті власника у 1633 р. ця бібліотека, одна з кращих в Україні, була передана в Дерманський монастир, бібліотеку Острога та інші бібліотеки.

356. Стародруки Речі Посполитої XVI – XVII ст. у зібраннях Музею книги та друкарства м. Острога і Волинського краєзнавчого музею : каталог / уклад. О. Позіховський, С. Позіховська. – Луцьк, 2005. – 104 с.

У каталозі вміщена інформація про книги з бібліотеки Дерманського монастиря, які тепер зберігаються у фонді Музею книги та друкарства м. Острога.

357. Тисячоліття православ'я на Волині / упоряд. М. Моліс. – Дубно, 1992. – 149 с.

Про бібліотеку Дерманського монастиря. – С. 100.

358. Ульяновский В. И. Острожская и Дерманская библиотеки в судьбе Лжедмитрия I / В. И. Ульяновский // Книга : исследования и материалы. – Москва, 1994. – Сб. 69. – С. 163–170.

359. Кравцов Л. Стародавні книгозбірні на Ровенщині / Л. Кравцов // Червон. прапор [Рівне]. – 1967. – 17 січ. – С. 4.

Міститься інформація про бібліотеку Дерманського монастиря.

360. Лосієвський І. Бібліотека Мелетія Смотрицького / І. Лосієвський // Київ. старовина. – 1992. – № 5. – С. 59–65.

Бібліотека зберігається в Дерманському Свято-Троїцькому монастирі.

361. Макарова М. Нові джерела до історії книжкової справи на Правобережній та Західній Україні у XVIII ст. / М. Макарова // Вісн. Кн. палати. – 2006. – № 8. – С. 38–39.

Про бібліотеки при уніатських церквах на Волині, зокрема Луцько-Острозької єпархії Дерманського монастиря.

Див. також №№ 108, 865.

Дерманська друкарня. Постаті дерманських друкарів

Дерманська друкарня – видавничий заклад при Дерманському Свято-Троїцькому монастирі, в який у 1602 році було перевезено обладнання Острозької друкарні. Керував друкарнею Дем'ян Наливайко. Серед відомих дерманських видань – «Лямент дому княжат Острозьких...» (1604, ймовірний автор Д. Наливайко), «Октоїх» (1604), «Лист... до єпископа Іпатія Потія» (1605) та ін. Більшість видань Дерманської друкарні друкувалася тодішньою літературною українською мовою У 1605 році друкарню було переведено до Острога і друкарська справа в Дермані припинила своє існування.

В діяльності Дерманської друкарні брали участь друкарі:

Борецький Іов (р.н.н. – 1631) – уродженець Галичини, релігійний діяч, філософ, містик. Навчався в Острозі, пізніше викладав в Острозькій академії. У 1604 році перебував у Дерманському монастирі, де співпрацював з І. Борисковичем, Д. Наливайком та І. Княгиницьким. Переклав публіцистичний «Лист... до велебного єпископа Іпатія Потія...» олександрійського патріарха Мелетія Пігаса, який вийшов у дерманській друкарні 6 лютого 1605 року. В кінці 1605 року Іов Борецький покинув Дермань.

Борискович Ісак (р.н.н. – 1643) – родом з Волині, ймовірно навчався в Острозькій академії. Був широко освіченою людиною. В 1602 році обраний настоятелем Дерманського Свято-Троїцького монастиря. Намагався його реконструювати і перетворити на релігійно-культурний центр, зібрати там інтелектуалів-книжників, які б могли дискутувати з римо-католиками, прихильниками унії й чинити протидію католицькій експансії. Згуртував у Дерманському монастирі вчених і розпочав друкарство. У 1605 році покинув монастир і Дермань.

Княгиницький Іов (бл.1550 – 1621) – церковний діяч, письменник-полеміст, знавець слов'янської і грецької мов. Родом із Галичини. Навчався в Острозькій академії.

Прибув в Дермань на запрошення Ісакія Борисковича. Працював у друкарні, допомагав друкувати «Октоїх» у 1603–1604 рр. Перебував у Дермані до початку 1605 року.

Наливайко Дем'ян (р.н.н. – 1627) – уродженець Тернопільщини, письменник, перекладач, священник, друкар, навчався в Острозькій академії. В 1602–1605 роках керував друкарнею в Дермані. Сприяв перетворенню Дерманського монастиря на культурно-освітній центр. Автор книги «Лямент дому княжат Острозьких...» (1604), ряду віршів, а також передмов і післямов до книг, що виходили в Дерманській друкарні. З поверненням друкарні до Острога продовжив там літературно-видавничу діяльність.

362. Атаманенко В. Наливайко Дем'ян (Даміан) / В. Атаманенко // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 254–257.

У 1602 році призначений керівником Дерманської друкарні, перекладав, писав, редагував твори, призначені для друку.

363. Близняк М. Дерманська друкарня початку XVII ст. у висвітленні Івана Огієнка / М. Близняк // Студентські наукові записки. – Острог, 2000. – Т. 1. – С. 19–20.

364. Близняк М. Острозька академія як центр просвіти та науки в Україні. Книгодрукування в Острозі та Дермані / М. Близняк // Історичне краєзнавство : навч. посіб. / М. Близняк. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 157–169.

365. Бойко М. Острозька, Дерманська друкарня / М. Бойко. – Блумінгтон, 1980. – 152 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://diasporiana.org.ua/ukrainica/bojko-m-ostrozska-ta-dermanska-drukarni/>.

366. Бондаренко Г. Українська рукописна книга / Г. Бондаренко // Пересопницьке Євангеліє – видатна пам'ятка української національної культури : матеріали Всеукр. міждисциплінар. наук. конф., присвяч. 450-річчю написання Пересопницького Євангелія / ред. М. В. Попович. – Ізяслав ; Острог, 2011. – С. 24–28.

Міститься інформація про Дерманську друкарню.

367. Бухало Г. Дерманська друкарня / Г. Бухало // Витоки книгодрукування на Рівненщині : обл. наук.-практ. конф. – Остріг, 1998. – С. 20–23.

368. Губарев В. К. Першодрукар І. Федоров / В. К. Губарев // Історія України : універс. іл. довід. / В. К. Губарев. – Донецьк : Бао, 2008. – С. 116–117.

Про Дерманську друкарню.

369. Дерманська друкарня // Енциклопедія історії України. Т. 2 : Г – Д. – Київ : Наук. думка, 2004. – С. 376–368.

370. Запаско Я. Пам'ятки книжкового мистецтва : каталог стародруків, виданих на Україні. Кн. 1 / Я.Запаско, Я. Ісаєвич. – Львів : Вища школа, 1981. – 136 с.

371. Исаевич Я. Д. Преємники первопечатника / Я. Д. Исаевич. – Москва : Книга, 1981. – 192 с.

Про переведення Острозької друкарні в Дерманський монастир. – С. 15–18.

372. Іваневич Л. Кость Широцький : до історії українських друкарень / Л. Іваневич // Волинська книга: історія, дослідження, колекціонування : наук. зб. / Держ. іст.-культ. заповідник м. Острога, Музей книги та друкарства. – Острог : Вид-во НУ ОА, 2013. – Вип. 2. – С. 113–120.

Про історію виникнення видавничої справи на Україні, зокрема на Волині у Дермані.

373. Іларіон, митрополит. Дерманська друкарня // Князь Костянтин Острозький і його культурна праця : історична монографія / митрополит Іларіон. – Київ, 1992. – С. 202–224.

Про Дерманський монастир та друкарню.

374. Ісаєвич Я. Д. Дерманська друкарня / Я. Д. Ісаєвич // Енциклопедія історії України. – Київ, 2004. – Т. 2. – С. 367–368.

375. Каракоз О. Острозька та Дерманська друкарні [у 16 – поч. 17 ст.] / О. Каракоз // Історія книги / О. О. Каракоз. – Київ : Ліра-К, 2019. – С. 273–278.

376. Кацпржак Е. И. Первопечатник Иван Федоров / Е. И. Кацпржак. – Москва : Книга, 1964. – 94 с.

Про Дермань. – С. 72–75.

377. Кириличні стародруки 15 – 17 ст. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського : каталог / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2008. – 232 с.

Міститься інформація про видання Дерманської друкарні. – С. 45.

378. Копержинський К. Острозька друкарня в Острозі та Дермані після Берестейської унії (1596 р.), її видання та діячі / К. Копержинський // Бібліологічні вісті. – Київ, 1924. – Ч. 1/3. – С. 75–82 ; Те саме в мережі Інтернет: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=1243>.

379. Кравцов Л. Волинські Афіни / Л. Кравцов. – Москва, 2003. – 240 с.

Про Дерманський монастир. – С. 5–13.

Про діяльність періодукаря Івана Федорова. – С. 14–23.

380. Марочкін В. П. Антифеодальний і визвольний рух на Україні в першій чверті XVII ст. / В. П. Марочкін. – Київ : Вища шк., 1989. – 111 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <http://resource.history.org.ua/item/0009714>.

Про Іова Борецького, який в 1605 р. переклав і видав у Дермані «Послання патріарха Мелетія до відступника Іпатія Потія». – С. 83.

381. Новак О. Християнство в Україні : нариси / О. Новак. – Рівне : Ліста, 2003. – 504 с.

Про перебування І. Федорова в Дерманському монастирі у 1575–1580 рр. та Дерманську друкарню. – С. 67–68.

382. Огієнко І. Історія українського друкарства / І. Огієнко. – Київ : Либідь, 1994 – 446 с.

Про Дерманську друкарню. – С. 210–216.

383. Огієнко І. Дерманська друкарня : історико-літературний нарис з культурного життя Давньої Волині / І. Огієнко. – Варшава, 1925. – 16 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://diasporiana.org.ua/ukrainica/ogiyenko-i-dermanska-drukarnya-istorychno-literaturnyj-narys-z-kulturnogo-zhyttya-davnoyi-volyni/>.

384. Огієнко І. Дерманська друкарня / І. Огієнко // Світильники землі української / І. Огієнко. – Київ : Наша культура і наука, 2017. – С. 423–430.

Про заснування і діяльність Дерманської друкарні наприкінці 16 ст. і на початку 17 ст.

385. Павличко Я. Волинські центри друкарського мистецтва : (на матеріалах збірки Національного музею у Львові) / Я. Павличко // Велика Волинь: минуле й сучасне : (матеріали міжнар. наук.-краєзн. конф., жовт. 1994 р.). – Хмельницький ; Ізяслав ; Шепетівка, 1994. – С. 495–497.

Про Дерманську друкарню.

386. Перлштейн А. Очерк истории типографий на Волини / А. Перлштейн // Волинские губернские ведомости. – Житомир, 1855. – № 4, часть неофициальная. – С. 10–11 ; № 5, часть неофициальная. – С. 12–13 ; Те саме в мережі Інтернет : https://heritage.oa.edu.ua/assets/files/perlshteyn_tipografii.pdf.

Міститься інформація про Дерманську друкарню.

387. Синюк С. Я. Тисячоліття волинської книжності : літературознавчі лекції / С. Я. Синюк. – Тернопіль : Навч. кн.-Богдан, 2016. – 288 с. – (Серія «Ім'я на обкладинці» ; вип. 1).

388. Семенюк І. М. Книгодрукування на Волині в 16–17 ст. / І. М. Семенюк // Минуле і сучасне Волині. Краєзнавство : історія, здобутки, перспективи : тези доп. і повідомл. II регіон. «Велика Волинь» і IV обл. іст.-краєз. конф. – Луцьк, 1992. – С. 76–77.

Про Дерманську типографію та І. Федорова.

389. Черниш Н. Книгознавча діяльність І. Свенціцького / Н. Черниш // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2004. – Вип. 13. – С. 150–169.

Є згадка про церковнослов'янські, староукраїнські та інші кириличні видання, друковані у Дермані в 17 ст.

390. Шамрай М. А. Провенієнції у виданнях Острозької та Дерманської друкарень (за матеріалами фонду Відділу стародруків ЦНБ АН України) / М. А. Шамрай // Український археографічний щорічник. Нова серія. – Київ, 1993. – Вип. 2. – С. 48–53.

391. Ющук Т. Іван Огієнко як дослідник друкарства на Волині / Т. Ющук // Українська діаспора: проблеми дослідження : міжнар. наук. конф., 27–28 верес. 2016 р., м. Острог : тези доп. / Нац. ун-т «Острозька акад.». – Острог : Вид-во НУ ОА, 2016. – С. 129–131.

392. Яценко П. Прес, чорнило, три гармати : пригоди славного мандрівника друкаря Івана Федоровича / П. Яценко ; іл. І. Угнівенко. – Київ : Портал, 2023. – 200 с.

393. Волощук Ю. Видавничча справа в Україні наприкінці XV–XVI ст. / Ю. Волощук // Андріївський вісник [Рівне]. – 2014. – № 3. – С. 61–67.

Міститься інформація про Дерманську друкарню.

394. Дерманській друкарні – 400 літ // Нова Волинь [Рівне]. – 2003. – 10 квіт. – С. 6.

395. Єфімчук Ф. Спочатку був «Октоїх» / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2004. – 18 верес. – С. 3.

Передісторія книги «Октоїх», яка була видрукована у Дерманській друкарні у 1604 р.

396. Ковальський М. Історичні витоки кириличного друкарства на Рівненщині / М. Ковальський // Нова педагогічна думка [Рівне]. – 1999. – № 2. – С. 114–116.

Про Дермань, який в 16–17 ст. був осередком друкарства не лише на Волині, а й в Україні.

397. Ковальчук Р. Постаті волинських друкарів: Іов Борецький, Ісак Борискович, Василь Суразький, Дем'ян Наливайко / Р. Ковальчук // Андріївський вісник [Рівне]. – 2014. – № 3. – С. 81–83.

398. Кравцов Л. Дерманська книгодрукарня / Л. Кравцов // Червон. прапор [Рівне]. – 1965. – 30 трав. – С. 4.

399. Лобур Р. Раритетна книга / Р. Лобур // Новини Рокитнівщини. – 2017. – 26 жовт. – С. 4.

Про богослужбову книгу «Октоїх», яка видалася у Дермані у 1604 році і побутувала у церкві села Рокитне у 1681 році.

400. Нечипорук М. Дерманська друкарня як осередок духовності / М. Нечипорук // Андріївський вісник [Рівне]. – 2014. – № 3. – С. 67–70.

401. Рожко В. Перші українські книжки друкували в Дермані / В. Рожко // Свобода. – 2004. – 20 серп. – С. 24, 27.

402. Рожко В. Перші українські книжки друкували у Дермані / В. Рожко // Погорина : літ.-краєзн. журнал Рівненщини / голов. ред. Є. Цимбалюк. – Рівне : Оповідач, 2010. – № 14/15. – С. 332–333.

Міститься інформація про історію села Дермань та перші книги Дерманської друкарні («Октоїх» та ін.).

Див. також №№ 14, 20, 21, 27, 30, 37, 69, 194, 211, 281.

Дерманські освітні заклади

Перша школа в Дермані була заснована Ісакієм Борисковичем у 1602 році за дорученням князя Костянтина Острозького. У ній викладала низка видатних діячів української культури і церкви. Школа для дорослих мала також дитяче відділення. Проіснувала вона до початку 18 ст. як звичайна монастирська школа для дітей.

У 30-х роках 19 ст. в Дерманському монастирі відкрили повітове та приходське духовні училища. У 1869 році – церковно-приходську школу, ініціатором відкриття якої вважають священника Дармидона Іваницького. В 1879 році відкрили однокласне народне училище, де навчалося 60 хлопчиків. У 1906 році у Дермані була відкрита церковно-учительська школа для підготовки вчителів початкових класів. При ній працювала зразкова двокласна школа (пізніше – 4-класна). У 1913 році для семінарії було побудовано приміщення, яке існує і донині.

У 1919 році рішенням влади УНР семінарія і 4-класна школа при ній були реформовані на українські, але у 1921 році польська влада українську семінарію закрила. 1922 року з Кременця до Дерманя було переведено мішане духовне училище, яке в 1924 році перетворили на приватну українську жіночу гімназію, що проіснувала до 1929 року і

була також закрита польською владою. У 1924 році 4-класна школа в Дермані була реорганізована на 7-класну з польською мовою викладання.

У 1939 році з приходом радянської влади школу перетворили на українську 7-класну, а у 1940 році було вирішено відкрити ще й педагогічну школу, що готувала вчителів початкових класів.

З початком німецької окупації педагогічна школа була закрита, а на її місці організована українська гімназія. У кінці 1941 р. окупаційна влада гімназію закрила, але продовжувала діяти 7-класна школа. В лютому 1944 року (з другим приходом радянської влади) неповна середня школа була відновлена, та в 1946 році стала середньою школою. У 2001 році перейменована на Дерманську гімназію.

403. Атаманенко В. Волинські землі у складі Речі Посполитої другої половини 16 – першої половини 17 ст. / В. Атаманенко // Наш край: історія Волині від найдавніших часів до другої половини XX століття : навч. посіб. / за ред. В. Марчука. – Острог : НУ ОА, 2021. – С. 100–148.

Про національно-культурне відродження українського народу на Волині в кінці 16 – першій половині 17 ст., про Дерманський культурно-освітній осередок, про князя В.-К. Острозького. – С. 118–122.

404. Бачинський М. Сергій Бачинський. Спомини сина / М. Бачинський. – Львів, 2004. – 250 с.

Про громадського, політичного і культурного діяча Сергія Бачинського, життєвий і творчий шлях якого тісно пов'язаний з Волинню. У 1927 році він був призначений директором жіночої гімназії у Дермані.

405. Бричок С. Б. Дерманська учительська семінарія у системі освіти Волині (початок XX ст.) / С. Б. Бричок // Освіта крізь призму мікроісторії: заклади освіти, особистості, навчальна література, листування : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ : Пед. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – С. 57–67.

406. Булига О. Василій Левицький – дослідник історії Свято-Успенської Почаївської Лаври / О. Булига // Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в м. Острозі і на Волині : наук. зб. – Острог, 2006. – Вип. 1. – С. 260–265 ; Те саме // Поєднані Волинню : іст.-краєзн. нариси. Кіносценарій / О. Булига. – Рівне : Волин. обереги, 2010. – С. 131–135.

Василь Ферапонтович Левицький був викладачем Дерманської церковно-учительської школи. Жив у Дермані, помер у 30-х роках XX ст., похований на місцевому кладовищі.

407. Власюк О. В. Черкавський Михайло Костянтинівич (08.11.1879 – 07.11.1929) / О. В. Власюк // Волинь в добу Центральної Ради (1917–1918) / О. В. Власюк, В. М. Цятко. – Рівне : Волин. обереги, 2009. – С. 70–72.

Про Михайла Черкавського, який був директором семінарії у Дермані.

408. Давидюк Р. Просвітянські осередки в Мізоцькій гміні: обставини утворення та діяльність / Р. Давидюк // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2021. – Вип. 2. – С. 76–96.

Про культурно-освітнє життя краю 1917–1938 рр., товариство «Просвіта», Дерманську вчительську семінарію, приватну жіночу духовну гімназію, просвітянські хати.

409. Давидюк Р. Сергій Бачинський / Р. Давидюк // З поляками за Україну : наддніпрян. еміграція в сусп.-політ. житті міжвоєнної Волині : [монографія] / Р. П. Давидюк. – Рівне : ДМ, 2014. – С. 18–38.

Про громадського, політичного і культурного діяча Сергія Бачинського. Був директором жіночої гімназії у Дермані.

410. Дем'янчук Г. Михайло Черкавський – просвітянський діяч, публіцист / Г. Дем'янчук // Діячі науки і мистецтва рідного краю у розвитку української національної культури : зб. матеріалів і тез наук. конф. 29–30 верес. 1998 року. – Рівне, 1998. – С. 28–36.

Про Михайла Черкавського, який був директором семінарії у Дермані.

411. Єфімчук Ф. О. Дерманська педагогічна школа 1940–1941 років / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 46–47.

412. Єфімчук Ф. О. Дерманська допоміжна спецшкола-інтернат / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 106–110.

413. Єфімчук Ф. О. Дерманська І початкова школа (1949–1963 роки – семирічна) / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 102–104.

414. Єфімчук Ф. О. Дерманська неповно-середня школа 1939–1941 років / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 39–43.

415. Єфімчук Ф. О. Дерманська початкова школа / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 17–19.

416. Єфімчук Ф. О. Дерманська приватна Духовна дівоча гімназія / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 26–30.

417. Єфімчук Ф. О. Дерманська семикласна польська школа / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 32–37.

418. Єфімчук Ф. О. Дерманська середня школа 1944–1999 років / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 54–91.

419. Єфімчук Ф. О. Дерманська церковно-учительська школа (учительська семінарія) / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 21–24.

420. Єфімчук Ф. О. Дерманська школа початку XVII ст. / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 10–12.

421. Єфімчук Ф. О. Дерманські духовні училища XIX століття / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 14–15.

422. Єфімчук Ф. О. З історії Дерманя / Ф. О. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 4–8.

423. Єфімчук Ф. О. Нариси історії дерманських шкіл / Ф. О. Єфімчук. – Вид. 2-ге, допов. – Рівне : Волин. обереги, 2013. – 244 с.

У книзі представлено шкільництво Дерманя в широкому хронологічному діапазоні – з початку 17 до кінця 20 ст., подано основні факти з минулого духовних та світських освітніх закладів, що діяли в селі.

424. Єфімчук Ф. О. Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – 112 с.

425. Єфімчук Ф. Ф. Дерманська Українська гімназія 1941 року. Школа 1942–років / Ф. Ф. Єфімчук // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 49–52.

426. Зборовський П. Духовні училища на Волині в ХІХ – на початку ХХ століття / П. Зборовський, М. Хімчак // Духовна освіта на Волині в ХІ – ХХ століттях : зб. матеріалів богослов. Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 20-ліття відновлення Волин. духов. семінарії в м. Луцьку. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – С. 143–147.

Про Дерманські духовні училища.

427. Куриляк В. В. Вплив реформаційних течій на розвиток освіти в Україні / В. В. Куриляк, Ф. К. Понятовський // Протестантизм в Україні. Волинь : зб. ст. / редкол. : С. В. Санніков, П. М. Тригуб, Л. І. Бородинська [та ін.]. – Луцьк : Християн. життя, 2017. – С. 41–48.

Міститься інформація про Дермань.

428. Маєвський І. Церковно-парафіальні школи та їх кадрове забезпечення на Правобережній Україні у другій половині ХІХ – початку ХХ ст. / І. Маєвський, Л. Ю. Галуха // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих науковців, 14–15 трав. 2013 р., м. Рівне / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т ; відп. за вип. Ю. В. Батишкіна. – Рівне : РДГУ, 2013. – Ч. 2 : Природничо-математичний, суспільно-гуманітарний та економічний напрями. – С. 84–86.

Міститься інформація про Дермань.

429. Миткалик І. І. Михайло Черкавський / І. І. Миткалик // Минуле і сучасне Волині : іст. постаті краю : тези доповідей та повідомлень V Волин. іст.-краєзн. конф., 11–13 жовт. 1991 р. / Луцький держ. пед. ін-т ім. Л. Українки, Волин. обл. т-во краєзн. – Луцьк, 1991. – С. 113–115.

Про українського громадського діяча Волині, директора Дерманської учительської семінарії, голову «Просвіти».

430. Миць М. Я. Михайло Черкавський – політик, видавець і публіцист / М. Я. Миць // Минуле і сучасне Волині : іст. постаті краю : тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф., 11–13 жовт. 1991 р. / Луцький держ. пед. ін-т ім. Л. Українки, Волин. обл. т-во краєзн. – Луцьк, 1991. – С. 116–117.

431. Нечипорук Т. Дерманська «Просвіта» / Т. Нечипорук // Просвітянське століття Рівненщини : наук. ст., спогади / упоряд. І. В. Ветров, З. В. Дідич. – Дрогобич : Коло, 2018. – С. 601–608.

Про товариство «Просвіта» у Дермані 1917–1947 рр.

432. Остапук В. Освіта / В. Остапук // Здолбунівщина – земля Волинська : наук.-краєзнав. дослідж. / В. П. Остапук. – Рівне : Овід, 2017. – Ч. 2 : Від кінця ХVІІІ до початку Першої світової війни. – С. 185–217.

Міститься інформація про Дермань.

433. Парфенюк В. Паломництво учнів Клеванського духовного училища в Почаїв / В. Парфенюк // Білів і сусіди. Клеванські сторінки. Зорянські мемуари / В. Парфенюк. – Луцьк : Іванюк В. П., 2020. – С. 242–250.
Міститься інформація про Дерманське духовне училище 1877 р.

434. Пащук І. Бібліотеки і книги монастирів у національному та культурно-освітньому відродженні Волині / І. Пащук // Велика Волинь: минуле і сучасне : тези міжнар. наук. краєзн. конф., м. Житомир, 9–11 верес. 1993 р. – Житомир, 1993. – С. 22–23.
Вміщена інформація про книги, які друкувалися у друкарні Дерманського монастиря.

435. Перерва В. С. Церковні школи в Україні кінець 18–20 ст. : забутий світ. Т. 1 : загальна частина / В. С. Перерва. – Біла Церква : О. В. Пшонківський, 2014. – 574 с.
Міститься інформація про Дермань.

436. Рисак О. О. Волинські культурні осередки / О. О. Рисак // Минуле і сучасне Волині : краєзнавство, історія, здобутки, перспективи : тези доп. і повідомл. II регіон. «Велика Волинь» і 6 обл. іст.-краєзн. конф. 8–10 жовт. 1992 р. – Луцьк, 1992. – С. 49–50.

437. Рожко В. Духовні православні освітні заклади в добу московської окупації кінця XVIII – 20 років XX ст. / В. Рожко // Рівненська Духовна семінарія : іст.-краєзн. нарис / В. Рожко. – Луцьк : Медіа, 2006. – С. 44–78.
Про Дерманське духовне училище 1833–1877 рр.

438. Церковно-учительская школа на Волини. – Санкт-Петербург, 1912. – 18 с.
Інформація про переведення церковно-приходської школи з Житомира в Дерманський монастир.

439. Ярош Д. В. Православні братства Волині та їх роль у національно-культурному відродженні України / Д. В. Ярош // Велика Волинь : минуле й сучасне : (матеріали міжнар. наук.-краєзн. конф., жовт. 1994 р.). – Хмельницький ; Ізяслав ; Шепетівка, 1994. – С. 314–316.
Про братську школу с. Дермань.

440. Вітрук О. Дерманській учительській семінарії – 100 років / О. Вітрук // Волинь [Рівне]. – 2006. – 6 жовт. – С. 8.
У жовтні 2006 року відзначали 100-річчя переведення з м. Житомира церковно-учительської школи, більш відомої як Дерманська учительська семінарія.

441. Дерманська неповна середня школа (1939–1941) : із книги Ф. Єфімчука «Нариси історії Дерманських шкіл» // Нове життя [Здолбунів]. – 2009. – 2 жовт. – С. 6 ; 16 жовт. – С. 6.

442. Єфімчук Ф. Вони наближали незалежність України : Дерманській «Просвіті» – 90 років / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2008. – 22 серп. – С. 9.

Про історію заснування та діяльність товариства «Просвіта» у Дермані.

443. Єфімчук Ф. Дерманській учительській семінарії – 100 років / Ф. Єфімчук // Волинь [Рівне]. – 2006. – 6 жовт. – С. 8.

444. Крушельницька Н. Найвища оцінка школі / Н. Крушельницька // Вільне слово [Рівне]. – 2013. – 15 жовт. – С. 4.

100 років Дерманській загальноосвітній школі I-го ступеня-гімназії.

445. Манько М. Просвітницька праця єпископа Платона розпочиналася в Дермані й Острозі / М. Манько // Замкова гора [Острог]. – 2016. – 30 лип. – С. 6.

Про Платона (Артемюка) (1891–1951) – українського педагога і просвітника, православного архієрея. Викладав у Дерманській учительській семінарії.

446. Нечипорук Т. Славний ювілей школи [у Дермані] / Т. Нечипорук // Мізоцький Промінь. – 2013. – № 9/верес./ – С. 3.

447. Шилан Є. П. Дерманська гімназія відсвяткувала [100-річний] ювілей / Є. П. Шилан // Нове життя [Здолбунів]. – 2013. – 11 жовт. – С. 2.

Див. також №№ 33, 69, 106, 108, 119, 181, 182, 183, 191, 194, 196, 199, 211, 212, 213, 215, 281.

Пам'ятки історії, архітектури, літератури, мистецтва. Природні пам'ятки

448. Автограф п'ятнадцятого // Погорина : літ.-мист. альманах. – Рівне : Азалія, 2002. – Вип. 4. – С. 13–15.

Про пам'ятки історії та архітектури 15 ст. міст і сіл Рівненської області, зокрема і про Дермань.

449. Александрович В. Мініатюра євангеліста Марка та титули Дерманського Євангелія 1507 р. / В. Александрович // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Вип. 1 / редкол.: А. Жив'юк (голов. ред.), А. Фелонюк (відп. ред.), В. Александрович [та ін.]. – Рівне, 2019. – С. 9–26.

Опис Дерманського Євангелія 1507 р.

450. Бендюк М. Дерманські вклади Костянтина Івановича Острозького та супутні пам'ятки в альбомі Адріана Прахова / М. Бендюк // Культура і мистецтво західноукраїнських земель 2011, 2012 : зб. статей / упоряд. В. Александрович. – Львів, 2019. – С. 31–42.

451. Вуйчик В. Дерманський монастир-фортеця / В. Вуйчик // Вісник Інституту «Укрзахідпроектреставрація». – Львів, 2004. – Ч. 14. – С. 292–299.

452. Гнатюк-Сосна Л. Дослідження монументального будівництва на терені Великої Волині в ХІХ–ХХ ст. / Л. Гнатюк-Сосна // Архітектурна спадщина України / за ред. В. Тимофієнка. – Київ : Українознавство, 1996. – Вип. 3, ч. 2 : питання історіографії та джерелознавства української архітектури. – С. 117–129.

Міститься інформація про Дермань.

453. Годованюк О. М. З досліджень Дерманського архітектурного комплексу / О. М. Годованюк // Українське мистецтвознавство. – Київ, 1974. – Вип. 6. – С. 190–200.

454. Голубев С. Археологическая заметка о памятниках старины, находящихся в некоторых монастырях Волынской губернии. Дерманский монастырь / С. Голубев // Труды Киевской духовной академии. – Киев, 1876. – Т. 1. – С. 615–631.

455. Данилюк А. Волинь: пам'ятки народної архітектури / А. Данилюк. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 100 с.

Вміщено фото акварелі О. Єжова «Село Дермань. Загальний вигляд села з монастирем» (1845). – С. 8.

В каталозі пам'яток Волині з Дерманя інформація про:

дерев'яну хату І. Левчука, зведену на початку 20 ст. – С. 37.

дерев'яну криницю, збудовану в 1900 році. Власник С. Анік. – С. 50.

456. Жукова О. Пам'ятки князів Острозьких в сучасній Україні: історико-культурний аспект / О. Жукова // Острозький краєзнавчий збірник : зб. наук. пр. / Держ. іст.-культур. заповідник м. Острога ; Острозьке наук.-краєзн. т-во «Спадщина» ім. князів Острозьких ; упоряд. М. П. Манько. – Острог : Свиначук Р. В., 2014. – Вип. 7. – С. 67–78.

457. Ільків-Свидницький М. «ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ» з автографом намісника Дерманського монастиря Ісаї (Радевича) / М. Ільків-Свидницький // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Вип. 3 / редкол. А. Жив'юк (голов. ред.), А. Фелонюк (відп. ред.), В. Александрович [та ін.]. – Рівне, 2023. – С. 56–69.

458. Ільків-Свидницький М. Дерманський Октоїх 1604 р. як пам'ятка українського книгодрукування на Волині початку XVII ст. / М. Ільків-Свидницький // Дерманська та Мізоцька земля в українському та загальноєвропейському вимірі : матеріали Всеукр. іст.-краєзн. конф., 03 черв. 2018 р., с. Дермань Друга : наук. зб. – Дермань Друга, 2018. – С. 8–16.

459. Карпінчук Г. Дерманський «Октоїх» / Г. Карпінчук // Відлуння віків. – Київ, 2010. – № 2 (13). – С. 35–38.

460. Липа К. А. Твердині князів Острозьких : замки, монастирі, храми XIV–XVII ст. / К. А. Липа. – Київ : Laugus, 2014. – 64 с. – (Історія на власні очі: будівлі).

Міститься інформація про Дермань.

461. Луц В. Давнє мистецтво Великої Волині / В. Луц // Велика Волинь : культ.-мист. проєкт : живопис, скульптура, графіка, декорат.-приклад. мистецтво : [альбом] / передм. В. Луц. – Житомир : Кирилук І. В., 2013. – С. 6–10.

Міститься інформація про Дермань.

462. Мацюк О. Я. Замки і фортеці Західної України : іст. мандрівки / О. Я. Мацюк. – 2-е вид., випр. і допов. – Львів : Центр Європи, 2013. – 200 с. *Про Дерманський монастир. – С. 89–91.*

463. Мирончук Л. Дерманський пом'яник як історичне джерело / Л. Мирончук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина з глибини століть. – Луцьк, 2008. – Вип. 28. – С. 335–337 ; Те саме // Наукові записки. Історичні науки. Вип. 13 : матеріали міжнар. конф. «Князь Василь-Костянтин Острозький в історії України та Європи» 15–17 жовт. 2008 р. / НУ Острозька академія. – Острог, 2008. – С. 358–362 ; Те саме в мережі Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoai_2008_13_24.

Дерманський пом'яник зберігся в Дерманському Свято-Троїцькому монастирі. Початкові записи у пом'янику датовані першою половиною 17 ст.

464. Прищепа О. П. Пам'ятки Волині, пов'язані з державотворенням України у XX ст. // Історичне краєзнавство Волині : навч. посіб. / Б. А. Прищепа, О. П. Прищепа. – Рівне, 2008. – С. 277–300.

Про пам'ятні місця у селі Дермань та ін. – С. 292–295.

Про пам'ятник Л. Ступницькому. – С. 292.

465. Прищепа О. П. Пам'ятки, що розповідають про культурноосвітнє життя краю, увічнюють визначних діячів науки та культури // Історичне краєзнавство Волині : навч. посіб. / Б. А. Прищепа, О. П. Прищепа. – Рівне, 2008. – С. 246–276.

Про пам'ятний знак на честь 675-ї річниці першої писемної згадки про село Дермань. – С. 252.

Про меморіальну дошку Мелетію Смотрицькому (скульптор – О. В. Євтушенко). – С. 253.

Про меморіальну дошку Уласу Самчуку (скульптор – О. Є. Данилов). – С. 264.

Про анотаційну дошку Борису Тену (автор і виконавець – Михайло Йориш). – С. 266.

466. Раппопорт П. А. Военное зодчество Западнорусских земель X–XIV вв. / П. А. Раппопорт. – Ленинград, 1967. – 240 с.

Вміщена інформація про Дермань. – С. 50–51, 196.

467. Ричков П. Архітектура церкви св. Трійці Дерманського монастиря у світлі архівної графіки / П. Ричков // Дерманська та Мізоцька земля в українському та загальноєвропейському вимірі : наук. збірник : матеріали Всеукр. іст.-краєзн. конф., 03 черв. 2018 р., с. Дермань Друга. – Дермань Друга, 2018. – С. 34–43.

468. Ричков П. А. Реставрація на Волині: історія та сучасність / П. А. Ричков // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : зб. наук. праць / НУВГП. – Рівне : НУВГП, 2007. – Вип. 4 (40), ч. 2. – С. 326–332.

Про пам'ятки архітектури с. Дермань.

469. Ричков П. Стилiстична еволюція храмової архітектури Волині XIX – поч. XX ст. / П. Ричков // Студії і матеріали з історії Волині : 2013 / Кремен.-Почаїв. держ. іст.-архітектур. заповідник, Нац. акад. наук України, Ін-т іст. України ; гол. ред. В. Собчук. – Кременець, 2015. – С. 99–128.

Вміщена інформація про Дерманський монастир.

470. Ричков П. Храми та монастирі / П. Ричков // Архітектура в культурній праці князів Острозьких : монографія / П. Ричков. – Рівне : НУВГП, 2011. – С. 84–121.

Про храмобудівну спадщину князівської династії Острозьких на Волині, в Дермані.

471. Ричков П. Храми та монастирі / П. Ричков, В. Луц // Архітектурно-мистецька спадщина князів Острозьких / П. А. Ричков, В. Д. Луц. – Київ : Техніка, 2002. – С. 75–106.

Про Дерманський монастир як пам'ятку архітектури.

472. Ричков П. Церква Св. Трійці Дерманського монастиря: до історії архітектурних трансформацій / П. Ричков // Волинська ікона : дослідження та реставрація : наук. збірник. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – Вип. 10 : матеріали 10 міжнародної наукової конференції. – С. 168–178.

473. Рутинський М. Й. Географія оборонних монастирських комплексів України: Качі-Кальйон, Шулден, Челтер, Успенський,

Інкерманський, Унівська лавра, Крехівський, Лаврський, Пікаменський, Манявський скит, Гошівський, Монастирок, Підгорянський, Бакотський, Лядовський, Зимненський, Межирецький, Корецький, Дерманський, Бердичівський, Свято-Успенська Почаївська лавра, Києво-Печерська лавра, Єлецький, Успенський, Густинський, Мгарський, Святогорський монастирі-фортеці / М. Й. Рутинський // *Замковий туризм в Україні* / М. Й. Рутинський. – Київ : Центр навч. літератури, 2007. – С. 291–368.

З історії та архітектури оборонних комплексів.

474. Тищенко О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (13–18 ст.) / О. Р. Тищенко. – Київ : Либідь, 1992. – 192 с.

Про оправу Дерманського євангелія 1507 року. – С. 31–32.

475. Харват О. Моя маленька Батьківщина Здолбунівський край : фотоальбом = Kharvat A. My small Motherland Zdolbuniv lands : album of photography / О. Харват ; текст: В. Дрозюк ; наук. консультант: В. Луц, О. Тищенко ; пер. англ. М. Малюги, В. Скринського. – Рівне, 2012. – 144 с.

Фото меморіальної дошки Уласа Самчука. – С. 113.

Фото анотаційної дошки Борису Тену. – С. 114.

476. Ясіновський А. Дерманський переклад «Синтагматіона» Гавриїла Севера: побутування пам'ятки в Україні / А. Ясіновський // *Острозька давнина : дослідження і матеріали* / відп. ред. І. Мицько. – Львів, 1995. – Т. 1. – С. 104–106 ; *Те саме* // *Давні обителі України. Архітектура : тематичний збірник Святопокровського жіночого монастиря Студійського монастиря.* – Львів, 2001. – Вип. 13. – С. 60–64.

Про заснування навчального центру в Дермані, перекладацька та видавнича діяльність, реорганізація монастиря І. Борисковичем.

477. Ясіновський А. «Синтагматіон» – пам'ятка української перекладної полемічної літератури (Дермань, 1603) / А. Ясіновський // *Матеріали 4 науково-краєзнавчої конференції «Остріг на порозі 900-річчя»* / Наук.-краєзн. т-во «Спадщина» ім. кн. Острозьких. – Остріг, 1993. – С. 199–202.

Про пам'ятку дерманської літературної спадщини «Синтагматіон» переклад і публікація якого здійснювалася у Дерманському монастирі.

478. Бухало Г. У Дермані у неділю відбулося освячення пам'ятника генералові УПА Л. Ступницькому / Г. Бухало // *Вісті Рівненщини.* – 1996. – 7 серп. – С. 1.

479. Генерал-хорунжий УПА «Північ» // *Дзвін.* – 1996. – 2 серп. – С. 3.
Про відкриття пам'ятника Л. Ступницькому.

480. Ніколіна С. Дермань пам'ятає / С. Ніколіна // Волинь [Рівне]. – 2003. – 30 трав. – С. 2.

Про освячення пам'ятника односельчанам, мирним мешканцям, які загинули в роки Другої світової війни.

481. Ніколіна С. На святій волинській землі / С. Ніколіна // Волинь [Рівне]. – 1996. – 9 серп. – С. 1.

Про відкриття пам'ятника Л. Ступницькому.

482. Пащук И. Автору «граматики» словенскія...» / И. Пащук // Рабочая газ. – 1991. – 19 янв. – С. 3.

Про меморіальну дошку Мелетію Смотрицькому (відкрита у 1990 р. Скульптор – О. В. Євтушенко).

483. Сербін Г. Пісня живе, до подвигу кличе / Г. Сербін // Зміна [Рівне]. – 1968. – 14 листоп.

Про відкриття пам'ятника поету М. Максисю, який загинув 30 вересня 1948 р.

484. Тополевський Л. І виростають достойні слави героїв пам'ятники / Л. Тополевський // Дзвін. – 1996. – 9 серп. – С. 3.

Про відкриття пам'ятника Л. Ступницькому.

Див. також №№ 21.

«Дермансько-Острозький» національний природний парк

Природний парк створено 11 грудня 2009 року з метою збереження цінних природних територій та історико-культурних об'єктів. Розташований на території Рівненського району (колишні Здолбунівський (частково) та Острозький райони Рівненської області). Має площу 5448,3 га, розташований у найвужчій частині Малого Полісся – Острозькій прохідній долині, в заплаві річки Збитенка, що протікає між мальовничими пагорбами Волинської та Подільської височини. До складу території Національного природного парку «Дермансько-Острозький» входять такі об'єкти: заказник загальнодержавного значення «Буцанський» (ботанічний), заказники місцевого значення «Збитенський» (гідрологічний), «Збитенський» (орнітологічний), «Мізоцький кряж» (геологічний), «Урочище Бір» (ботанічний), «Заплава річки Збитинка» (ботанічний), «Болото Кругляк» (ботанічний), «Ольхава» (лісовий), «Північно-Мостівський» (ландшафтний), «Південно-Мостівський» (ландшафтний), заповідні урочища «Урочище Будки» (лісове), «Урочище Мостівське» (лісове), «Урочище Пекло» (лісове), «Урочище Зіньків камінь» (лісове), «Урочище Турова могила» (лісове), пам'ятка природи місцевого значення «Джерело Ринва» (гідрологічна). Завдяки своєму географічному положенню територія національного парку виявилась на перетині кордонів різних фізико-географічних областей, це зумовило значне багатство природних комплексів. Особливої привабливості території надає наявність водойм, значні площі хвойних та листяних лісів, розмаїття рельєфу, тут зустрічається 49 видів флори і 52 видів фауни, занесених до Червоної книги України. Місцевість має величезний туристичний потенціал. У парку можна відвідати 3 екологічні стежки, 1 піший туристичний маршрут, 1 велосипедний маршрут.

485. Гаврилова Я. К. Національні природні парки як фактор розвитку сільського туризму в Рівненській області / Я. К. Гаврилова, О. В. Головка, В. П. Постернак // Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні : зб. тез 1-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 20–21 трав. 2016 р. / Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування, Рівнен. держ. гуманітар. ун-т ; відп. за вип. Т. М. Микитин. – Рівне ; Березне : О. Зень, 2016. – С. 112–114.

Вміщена інформація про Дермансько-Острозький та Дермансько-Мостівський парки.

486. Гетьман В. І. Природна спадщина національного природного парку «Дермансько-Острозький» / В. І. Гетьман // Наукові записки НаУКМА. Біологія та екологія. – 2015. – Т. 171. – С. 50–56. ; Те саме в мережі Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMA_2015_171_11.

487. Дермансько-Мостівський регіональний ландшафтний парк: проблеми становлення : матеріали наук.-практ. семінару (22–23 берез. 2001 р., м. Здолбунів) / [наук. ред. Т. А. Андрієнко, Ю. М. Грищенко]. – Київ : Карбон, 2001. – 136 с.

488. Досвід національного природного парку «Дермансько-Острозький» щодо розвитку екологічного туризму / О. В. Головка [та ін.] // Туризм: наука, освіта, практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 5-ої річниці створення кафедри туризму та готельно-ресторанної справи у Нац. ун-ті вод. госп-ва та природокористування / Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування ; голов. ред. В. С. Мошинський. – Рівне : О. Зень, 2018. – С. 114–116.

489. Козарез Д. М. Можливості розвитку екотуризму на території національного природного парку «Дермансько-Острозький» / Д. М. Козарез, О. Ю. Гринюк // Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. – 2022. – Вип. 2 (1). – С. 56–63. ; Те саме в мережі Інтернет: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/cgrunr_2022_2\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/cgrunr_2022_2(1)_9).

490. Кушнірук Ю. С. Дослідження туристично-рекреаційного потенціалу національного природного парку «Дермансько-Острозький» / Ю. С. Кушнірук, Д. С. Семенюк // Туризм: наука, освіта, практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 5-ої річниці створення кафедри туризму та готельно-ресторанної справи у Нац. ун-ті вод. госп-ва та природокористування / Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування ; голов. ред. В. С. Мошинський. – Рівне : О. Зень, 2018. – С. 226–228.

491. Мартинюк А. М. Рекреаційні ресурси проєктованого Дермансько-Мостівського регіонального ландшафтного парку / А. М. Мартинюк // Дермансько-Мостівський регіональний ландшафтний

парк : проблеми становлення : матеріали науково-практичного семінару (22–23 берез. 2001 р., м. Здолбунів) / [наук. ред. Т. А. Андрієнко, Ю. М. Грищенко]. – Київ : Карбон, 2001. – С. 100–101.

492. Базан О. Волонтери WWF досліджували тварин в Національному парку «Дермансько-Острозький» / О. Базан // Життя і слово [Острог]. – 2016. – 27 лют. – С. 8.

Про облік лісової фауни волонтерами Всесвітнього фонду дикої природи (WWF), громадськими активістами у Національному природному парку «Дермансько-Острозький».

493. Базан О. Найнезвичайніше природоохоронне свято / О. Базан // Замкова гора [Острог]. – 2017. – 23 верес. – С. 11.

Про міжнародну ніч кажанів та їх види в Національному природному парку «Дермансько-Острозький».

494. Берташ Б. Таємниця Дерманських боліт / Б. Берташ // Зелені шати [Костопіль]. – 2018. – 23 лют. – С. 3 ; Те саме // Слово молодим дослідникам. – Рівне : Волин. обереги, 1998. – С. 201–202.

Про історію Дерманського Свято-Троїцького монастиря, рослинність села, джерело «Батіївка» та Національний парк «Дермансько-Острозький».

495. Велесик П. Таємниці на кожному кроці / П. Велесик // Зелені шати [Костопіль]. – 2017. – 27 жовт. – С. 3.

Національний природний парк «Дермансько-Острозький» прийнято в колективні члени Рівненської обласної організації Українського товариства охорони природи.

496. Велесик П. Таємниці на кожному кроці: про становлення Національного природного парку «Дермансько-Острозький» / П. Велесик // Природа і суспільство. – 2017. – № 22. – С. 6.

497. Гетьман В. Перлина Волино-Поділля / В. Гетьман // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2016. – № 4. – С. 6–14.

Про флору, фауну, історичну спадщину парку, в якому розроблено низку еко-туристичних та історико-туристичних маршрутів.

498. Головка О. В НПП «Дермансько-Острозький» відбувся фестиваль «Буща Папороть» / О. Головка // Життя і слово [Острог]. – 2017. – 15 лип. – С. 5.

499. Головка О. Велика пригода у Дермансько-Острозькому національному природному парку / О. Головка // Життя і слово [Острог]. – 2017. – 8 лип. – С. 5.

Про фестиваль, який відбувся 1–2 липня 2017 року на території Національного природного парку «Дермансько-Острозький».

480. Головка О. Лелека чорний *Ciconia nigra* L на території та в околицях національного природного парку «Дермансько-Острозький» / О. Головка, Н. Павлова // Екологічний вісник. – 2021. – № 5. – С. 14–15.

481. Головка О. Національний природний парк «Дермансько-Острозький» : на початку шляху становлення / О. Головка // Нове життя [Здолбунів]. – 2012. – 14 груд. – С. 10.

482. Головка О. Розширення території Національного парку «Дермансько- Острозький» : проблеми та перспективи / О. Головка, А. Бобровський // Бібліотека всеукраїнської екологічної ліги. Стан навколишнього середовища. – 2015. – № 10. – С. 31–34.

483. «Дермансько-Острозький» парк розширять // Вісті Рівненщини. – 2018. – 26 жовт. – С. 16.

484. Жогло О. І у нас є своя Батьківщина / О. Жогло // Податкові вісті. – 2013. – 7 берез. – С. 4.

Про діяльність Національного природного парку «Дермансько-Острозький», створеного у 2009 році.

485. Здобутки Національного природного парку «Дермансько-Острозький» та краса заповідної природи // Життя і слово [Острог]. – 2023. – 7 лип. – С. 5.

Про унікальну заповідну природу парку, особливості природо-охоронної і рекреаційної діяльності.

486. Кальчук Г. Осередок збереження природи / Г. Кальчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2012. – 5 жовт. – С. 10.

487. Кальчук Г. Язичник сибірський у НПП «Дермансько-Острозький» / Г. Кальчук, Н. Столяр // Екологічний вісник. – 2019. – № 4. – С. 20 ; Бібліотека всеукраїнської екологічної ліги. Стан навколишнього середовища. – 2021. – № 6. – С. 16–18.

Про язичник сибірський – один з найрідкісніших видів флори карбонатних боліт, який занесений до Червоної книги.

488. Кравчук К. НПП «Дермансько-Острозький» – окраса Рівненщини та України / К. Кравчук // Життя і слово [Острог]. – 2021. – 19 берез. – С. 5.

489. Мазуренко О. Перлина льодовикового періоду / О. Мазуренко // Екологічний вісник. – 2014. – № 6. – С. 15–18.

Про Дермансько-Острозький національний природний парк.

490. На Рівненщині можна зустріти тритона // Вісті Рівненщини. – 2023. – 12 жовт. – С. 7.

Про представника родини саламандр – тритона гребінчастого, якого можна зустріти на території Національного природного парку «Дермансько-Острозький».

491. Овсійчук Ю. Дермансько-Мостівський регіональний ландшафтний парк – перлина півдня Рівненщини / Ю. Овсійчук // Нова педагогічна думка [Рівне]. – 2004. – № 1. – С. 121–126.

492. Овсійчук Ю. Дермансько-Мостівський регіональний ландшафтний парк: проблеми та перспективи / Ю. Овсійчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2004. – 5 черв. – С. 8.

493. Про створення національного природного парку «Дермансько-Острозький» : Указ Президента України від 11 груд. 2009 р. № 1039 // Уряд. кур'єр. – 2009. – 22 груд. – С. 12.

494. Провели обліки гнізд лелеки та обстежили заплави збитинки // Життя і слово [Острог]. – 2022. – 5 серп. – С. 6.

Про заходи, пов'язані із обстеженням гнізд лелеки білого та дослідженням рідкісних видів рослин карбонатних боліт.

495. Регіональні ландшафтні парки Рівненської області / Ю. Грищенко, А. Якимчук, М. Яковищина, А. Мартинюк // Екологічний вісник. – 2003. – № 9 – 10. – С. 26–30.

Про Дермансько-Мостівський регіональний ландшафтний парк. – С. 29.

496. Собко І. Територію Національного природного парку «Дермансько-Острозький» збільшать у чотири рази / І. Собко // Замкова гора [Острог]. – 2018. – 27 жовт. – С. 4.

497. Створюється система ландшафтних парків // Вісті Рівненщини. – 2005. – 15 черв. – С. 7.

Про заснування ландшафтного парку «Дермансько-Мостівського».

498. Тубіна С. Щоб зберегти красу / С. Тубіна // Вісті Рівненщини. – 2001. – 21 лют. – С. 6.

Про створення Дермансько-Мостівського регіонального ландшафтного парку.

499. Цимбалюк Є. Парк від Дерманя до Острога став національним / Є. Цимбалюк // Вільне слово [Рівне]. – 2009. – 22 груд. – С. 7.

Указ про створення Дермансько-Острозького національного природного парку підписав Президент України Віктор Ющенко.

РОЗДІЛ 3 ВІДОМІ ПОСТАТІ ДЕРМАНЯ

Уродженці краю

500. Бородинська Л. Дерманські шляхи Володимира Марцинковського / Л. Бородинська // *Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині* / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2019. – Вип. 1. – С. 156–167.

Про видатного вченого, теолога, письменника, релігійного і громадського діяча, уродженця Дерманя Володимира Филімоновича Марцинковського, про його зв'язок з Волинню на поч. 20 ст.

501. Бородинська Л. І. Внесок Володимира Марцинковського у розвиток української протестантської спільноти / Л. І. Бородинська // *Протестантизм в Україні. Волинь* : зб. ст. / редкол.: С. В. Санніков, П. М. Тригуб, Л. І. Бородинська [та ін.]. – Луцьк : Християн. життя, 2017. – С. 173–179.

Володимир Марцинковський – проповідник, письменник, вчений, теолог, громадський діяч, уродженець с. Дермань.

502. Борщевич В. Православні священичі династії Волині у XX ст. / В. Борщевич // *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії* : наук. зап. РДГУ / голов. ред. Р. М. Постоловський. – Рівне : Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, 2008. – Вип. 14. – С. 86–92.

Вміщена інформація про династію Кульчинських, зокрема про Євгена та Сергія Кульчинських, які проживали у Дермані і були священиками.

503. Булига О. Гурій Бухало – визначний дослідник рівненського краю / О. Булига // *Наукові записки : до 80-річчя з дня народж. Г. Бухала* / Рівнен. обл. краєзн. музей ; гол. ред. О. С. Булига. – Рівне : Волин. старожитності, 2012. – Вип. 10. – С. 7–10.

Про Гурія Бухала (1932–2008), уродженця Дерманя.

504. Бухало Василь // *Енциклопедичний словник Холмщини* / уклад. : А. І. Салюк, А. Л. Арцишевська. – Львів : Сполом, 2017. – С. 78.

Про священика.

505. Бухало Гурій // *Енциклопедичний словник Холмщини* / уклад. : А. І. Салюк, А. Л. Арцишевська. – Львів : Сполом, 2017. – С. 78.

Про історика, краєзнавця, науковця, уродженця Дерманя.

506. Бухало Г. Естафета родини Кульчинських / Г. Бухало // *Дзвони Дерманя* : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 71–73.

Про родину священика Євгена Кульчинського, українських патріотів, які боролися за незалежність України.

507. Галабурда Ю. Дзвони моєї пам'яті / Ю. Галабурда // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 15–19.

Про сім'ю Юрія Галабурди з Дерманя.

508. Гарат І. Філософсько-богословська спадщина та культурно-просвітницька діяльність Ісакія Борисковича / І. Гарат // Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : зб. наук. праць / голов. ред. І. Д. Пасічник. – Острог : НУ Острозька акад., 2018. – С. 38–51. – (Релігієзнавство; вип. 2).

509. Довбищенко М. Повернення з небуття: рукописна та друкована спадщина дерманського архімандрита Івана Дубовича / М. Довбищенко // Острозький краєзнавчий збірник / Держ. іст.-культур. заповідник м. Острога ; Остроз. наук.-краєзнав. т-во «Спадщина» ім. князів Острозьких. – Острог, 2018. – Вип. 10. – С. 181–188.

510. Доля родини Шавронських // Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн. 6 / упоряд. : О. А. Білоконь, Р. П. Давидюк, А. А. Жив'юк [та ін.]. – Рівне : ДМ, 2016. – С. 25–36.

Про родину із Дерманя, про репресії 1948 р. та реабілітацію 1993 р.

511. Жив'юк А. Анатомія міфу / А. Жив'юк // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 101–109 ; Те саме // Молодь України. – 1995. – 23 лют. – С. 2 ; Сім днів [Рівне]. – 1995. – 21–27 лют. – С. 8–9.

Про Миколу Максися, уродженця Дерманя.

512. Жив'юк А. «Бути з бандерівцями – вважаю щастям» / А. Жив'юк // Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн.1 / ред. А. А. Жив'юк. – Рівне : Рівнен. друк., 2006. – С. 484–492.

Про одного із представників шістдесятництва на Волині Мелетія Лахмана.

513. Жив'юк А. «Записи для нагадування минулого і будучності...»: Лаврін Красовський та його спогади / А. Жив'юк // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Вип. 2 / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2021. – С. 154–163.

Про уродженця Дерманя Лавріна Красовського (1921–2002) та його щоденник, який він писав протягом життя.

514. Іляшевич В. Бухальський Василь Іванович – композитор, диригент, педагог. Старший викладач, відмінник освіти України / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 7–8.

515. Іляшевич В. Бухальський Олексій Лук'янович – художник-оформлювач / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 8–9.

516. Іляшевич В. Бухальський Роман Олексійович – художник-оформлювач / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 9–10.

517. Іляшевич В. Галабурда Андроник Григорович – керівник хору / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 10–12.

518. Іляшевич В. Галабурда Юрій Андронович – поет, кандидат геолого-мінеральних наук / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 12–13.

519. Іляшевич В. Гнатюк Володимир Корнійович – художник-оформлювач / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 14.

520. Іляшевич В. Гнатюк Микола Макарович – поет / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 14.

521. Іляшевич В. Довбенко Улас Антонович – прозаїк, поет / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 15.

522. Іляшевич В. Іляшевич Володимир Васильович – композитор, диригент, педагог, член Рівненської обласної організації Всеукраїнської музичної спілки / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 16–17.

523. Іляшевич В. Кальчук Кіндрат Якович – керівник хору / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 17.

524. Іляшевич В. Концемал (Костюк) Галина Євгенівна – керівник творчого колективу художнього моделювання, конструювання та показу одягу / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 17–18.

525. Іляшевич В. Кравчук Андрій Миколайович – художник-оформлювач, вчитель образотворчого мистецтва / В. Іляшевич // Митці

Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 18.

526. Іляшевич В. Кравчук Дмитро Іванович – керівник хору, вчитель музики, історії, краєзнавець села Дермань / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 19–20.

527. Іляшевич В. Кравчук Панас Іванович – керівник хору / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 20.

528. Іляшевич В. Кульчинський Ярослав Сергійович – співак (баритон), педагог, заслужений артист України, доцент РДГУ, соліст Рівненської філармонії / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 21–22.

529. Іляшевич В. Максись Микола Павлович – поет / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 22–23.

530. Іляшевич В. Марцинковський Володимир Філімонович – письменник, публіцист, відомий громадський і релігійний діяч / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 23–24.

531. Іляшевич В. Мороз Марія Василівна – поетеса / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 24.

532. Іляшевич В. Огородник Марія Олександрівна – майстер з соломоплетіння / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 24.

533. Іляшевич В. Рожко Катерина Миколаївна – поетеса / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 25.

534. Іляшевич В. Самчук Улас Олексійович – видатний український письменник, журналіст, публіцист / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 25–26.

535. Іляшевич В. Семерик Микола Артемович – поет, публіцист / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 26–27.

536. Іляшевич В. Скоропада Олексій Андрійович – керівник хору / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 27–28.

537. Іляшевич В. Турчин Іван Григорович – поет, публіцист / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 28.

538. Іляшевич В. Ужвін Микола Іванович – прозаїк, поет, публіцист / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 29.

539. Іляшевич В. Хомичевський Микола Васильович (Борис Тен) – відомий український поет, перекладач, композитор, диригент, музикознавець / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 29–31.

540. Іляшевич В. Шнайдер Георгій Якович – композитор, диригент, педагог / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 31–32.

541. Кіндзерський Ю. В. Герасимчук Микола Семенович / Ю. В. Кіндзерський // Енциклопедія Сучасної України. Т. 5 : Вод – Гн. – Київ, 2006. – С. 545.

Про уродженця Дерманя, економіста, доктора економічних наук – Миколу Герасимчука (1931–2003).

542. Рожко В. І хай почує земля мову уст моїх / В. Рожко // У пащі диявола : іст.-краєн. нарис / В. Є. Рожко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – С. 47–51.

Про Мелетія Лахмана – уродженця Дерманя, дисидента.

543. Терлецький М. М. Іляшевич Володимир Васильович – композитор жанру духової музики (творчий портрет) / М. М. Терлецький // Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України : зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф.: 40-річчю каф. дух. та удар. інструм. РДГУ присвяч. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. – Рівне : Волин. обереги, 2012. – Вип. 4. – С. 90–93.

544. Хутка Є. Володимир Дрозюк: «Освідчення в любові» / Є. Хутка
// Негаснуча зоря : сімдесят славних літ : історія районної преси / Є. К. Хутка.
– Володимирець, 2015. – С. 49–58.

Про заслуженого журналіста України, письменника, головного редактора Здолбунівської районної газети «Нове життя» Володимира Васильовича Дрозюка, який народився в с. Дермань Другий.

545. Ясен О. Рід мій Дерманський (середина ХІХ ст. – 2020) / О. Ясен.
– Здолбунів ; Дермань ; Рівне : Формат-А, 2020. – 170 с. : іл., фот.

Подана історія Дерманя через призму родинної історії його мешканців, зокрема, роду Ясенів.

546. Брати-патріоти з Дерманя // Нова Волинь [Рівне]. – 2001. – 12 лип.
– С. 7.

Про Антона, Василя та Івана Борисів, які воювали за волю України в лавах УПА.

547. Володимир Марцинковський : твої люди, Дерманю // Нове життя [Здолбунів]. – 2000. – 9 лют. – С. 3.

Про одного з членів родини Марцинковських, власників маєтку у Дермані Другому – Володимира Марцинковського (1884–1971), уродженця Дерманя.

548. Воякові УПА виповнилося дев'яносто п'ять // Нове життя [Здолбунів]. – 2019. – 6 груд. – С. 1.

Про Василя Макаровича Кирилюка із села Дермань Друга, бійця УПА з позивним «Ясен».

549. Галабурда Ю. Перший рухівець Дерманя / Ю. Галабурда // Волинь [Рівне]. – 2011. – 11 лют. – С. 7.

Про Олексія Бухальського (1930–1994) із Дерманя, який за карикатури на Сталіна у 1949 році із сім'єю був вивезений до Сибіру, а повернувшись, боровся за незалежність України.

550. Гладунова Є. Доля родини – в долі України / Є. Гладунова // Сім днів [Рівне]. – 2004. – 16 лип. – С. 13.

Про відому родину Кульчинських, патріархом якої був отець Євген.

551. Глушман І. Володимир Криницький – Патріот із великої літери / І. Глушман // Замкова гора [Острог]. – 2021. – 20 серп. – С. 3.

Про одного із перших членів Народного руху України на Острозщині, голову міської організації Української народної партії Володимира Криницького, уродженця села Дермань Другий.

552. Дрозюк В. Полонила музика митця : у Дермані Другому відбувся творчий вечір композитора Володимира Іляшевича, вихідця з цього села / В. Дрозюк // Нове життя [Здолбунів]. – 2011. – 9 груд. – С. 3.

553. Жив'юк А. «Бути з бандерівцями – вважаю за щастя» / А. Жив'юк // Волинь [Рівне]. – 2005. – 8 квіт. – С. 19 ; 15 квіт. – С. 19.

До 70-річчя з дня народження Мелетія Лахмана, дерманського правдолюбця, який був прапором духу непокори у 1950–1960-х рр.

554. Жив'юк А. Протокол однієї долі (штрихи до біографії Мелетія Лахмана) / А. Жив'юк // Сім днів [Рівне]. – 1996. – 6 лип. – С. 8 ; Нове життя [Здолбунів]. – 1996. – 18 верес. – С. 2–3.

555. Зброю для вояків УПА виготовляв майстер з Дерманя Другого // Нове життя [Здолбунів]. – 2021. – 12 листоп. – С. 7.

Про найбільш відому майстерню по ремонту зброї Кирила Парфенюка «Комара», яка знаходилась у лісі поблизу села Дермань Другий.

556. Кидрук І. Історія почалася з Дерманя / І. Кидрук // Вісті Рівненщини. – 2002. – 3 квіт. – С. 3.

Про історика, краєзнавця, уродженця Дерманя Гурія Бухала.

557. Кондрачук С. Вийшла книга про Дерманські школи / С. Кондрачук // Нове життя [Здолбунів]. – 2013. – 4 жовт. – С. 7.

Про Федора Єфімчука, автора книги «Нариси історії Дерманських шкіл».

558. Кравчук С. Його колиска – Дермань / С. Кравчук // Вільне слово [Рівне]. – 2010. – 15 черв. – С. 7.

Про історика, публіциста, дослідника Андрія Жив'юка – завідувача кафедри історії Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. С. Дем'янчука.

559. Лахман Мелетій. Моя автобіографія / публікація А. Жив'юка // Сім днів [Рівне]. – 1996. – 6 лип. – С. 8–9 ; Нове життя [Здолбунів]. – 1996. – 25 верес. – С. 3–4.

560. «Мама порізала ковдру і зшила мені сукенку, в ній я й пішла на конференцію...» : Онися Саковська з Дерманя – наймолодша вчителька УПА // Нове життя [Здолбунів]. – 2018. – 27 квіт. – С. 6.

Спогади уродженки села Дермань Онисі Іванівни Саковської (Сердюк).

561. «Ми з доктором старі, престарі товариші, сокласники, навіть родичі...»: так писав про Ф. М. Мартинюка [лікаря УПА] відомий український письменник, уродженець с. Дермань Улас Самчук // Сім днів [Рівне]. – 1998. – 25 груд. – С. 7.

562. Омелянчук І. Мала батьківщина великого Українця / І. Омелянчук // Рівнен. кооператор. – 2016. – 18 листоп. – С. 4–5.

Про Пилипа Павлюка (батька поета Антіна Павлюка), який у 20–30-х рр. створив у с. Дермань кооператив, зокрема, zorganizував збір горіхів і виготовлення сухофруктів.

Орендували приміщення флігеля у монастирі. Про кооперацію писав У. Самчук у книзі «Волинь».

563. Пам'яті видатного ученого // Економіка України. – 2004. – № 1. – С. 80–81.

Про уродженця Дерманя Миколу Герасимчука (1931–2003).

564. Рибенко Л. Вона жила з вірою в Україну (померла видатна землячка Уласа Самчука) / Л. Рибенко // Волинь [Рівне]. – 2009. – 20 лют. – С. 9.

Про Т. Левіну-Бухало з села Дермань, патріотку, яка була репресована у 50-х роках 20 ст. за звинуваченням у націоналізмі.

565. Саковська О. І. Я малу роботу робила, щоб про неї заявляти скрізь і всюди / О. І. Саковська ; записала О. Дем'янчук // Вісті Рівненщини. – 2006. – 13 жовт. – С. 13.

Розповідь уродженки с. Дермань (нині жительки Рівного) О. І. Саковської (Сердюк) про формування свідомої української еліти.

566. 70-річчя члена-кореспондента НАН України М. С. Герасимчука // Вісник НАН України. – 2001. – № 12. – С. 66.

Про життєвий шлях і наукову діяльність уродженця Дерманя М. Герасимчука (1931–2003).

567. Сніжна О. Книгу присвятив найдорожчим / О. Сніжна // Нове життя [Здолбунів]. – 2020. – 18 груд. – С. 3.

Про нову книгу «Рід мій Дерманський» лікаря із Здолбунівщини Олексія Ясена, присвячену історії родоvodu автора та Застав'ю – частині села Дермань.

568. Цимбалюк Є. Історія цариці сіл Волині від учителя історії / Є. Цимбалюк // Вільне слово [Рівне]. – 2013. – 19 берез. – С. 5.

Про краєзнавця, історика, автора книги «Нариси історії села Дермань» Дмитра Кравчука.

569. Шморгун Є. Життєпис родини Кульчинських / Є. Шморгун // Волинь моя. – Київ : Київська правда, 2010. – Вип. 7. – С. 55–66.

Міститься інформація про священників Євгена та Сергія Кульчинських.

570. Шморгун Є. Рано-вранці вітри заголосять // Вісті Рівненщини. – 2020. – 25 верес. – С. 10 ; 2 жовт. – С. 10.

Про священника, протоієрея Євгена Кульчинського, життєпис родини Кульчинських, їхню просвітницьку діяльність на Рівненщині, активну участь у боротьбі за незалежність України.

571. Шульга О. Сини Великої Волині / О. Шульга // Слово Просвіти [Рівне]. – 2010. – 30 верес. – С. 9.

Про видатних діячів, світочів волинського села Дерманя: Івана Федорова, Даміана Наливайка, Мелетія Смотрицького, Уласа Самчука.

572. Антонович О. Варлаам Компаневич (1777–1858) [Електронний ресурс] / О. Антонович // Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка : онлайн-журнал : [сайт]. – Режим доступу: <http://ntsh.org/content/varlaam-kompaneovich-1777-1858>. – Назва з екрана.

Про Варлаама Компаневича (1777–1858) – уродженця Дерманя, ученого, українського священника, високоосвіченого монаха-василіана, викладача гімназій і монастирів, бібліофіла.

573. Ситник О. Постаті археології Львівського університету у фокусі столітньої історії / О. Ситник // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів, 2005. – Вип. 8. – С. 11–45 ; Те саме в мережі Інтернет: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/1-25.pdf>.

Про Василя Ананійовича Рудого (1952 р. н.) – уродженця Дерманя, археолога, історика, науковця.

574. Юрій Андронович Галабурда (до 80-річчя від дня народження) // Мінералогічний збірник. – 2017. – № 67, вип. 2. – С. 139–144 ; Те саме в мережі Інтернет: <https://journals.lnu.lviv.ua/index.php/mineralogy/article/view/278>.

Про відомого українського мінералога і геохіміка, уродженця Дерманя Юрія Галабурду.

Улас Самчук (1905–1987)

Улас Самчук – письменник, журналіст, громадський і політичний діяч. Уродженець села Дермань. До 1913 р. мешкав із сім'єю в Дермані, потім – у с. Тилявка Тернопільської області, але з Дерманем зв'язки не втрачав. Саме там, у 1917–1920 роках, він навчався у чотирикласній вищій початковій школі, яка була розташована при Дерманській Свято-Феодорівській учительській семінарії, згодом продовжив навчання у Кременецькій українській мішаній приватній гімназії імені Івана Стешенка. У 1927 році, будучи жовніром польського війська, перейшов кордон і навчався у Бреславському (Вроцлавському), а згодом – Українському Вільному (Прага) університетах. В 1938–1939 роках брав участь у відомих подіях на Закарпатті. Із серпня 1941 р. редагував газету «Волинь», яка виходила в Рівному під час німецької окупації. Виїхавши з України в 1944 році, пройшов через табори переміщених осіб і опинився в Канаді (Торонто). Там він створив більшість своїх творів, активно співпрацював з Інститутом дослідів Волині, Товариством «Волинь» у Вінніпезі.

Улас Самчук був захоплений історією й літературою. Волинь завжди була важливим мікросесвітом для письменника – про цю землю він написав один із своїх найвідоміших романів «Волинь».

Улас Самчук є автором 22 книг, численних статей.

575. Бачинська К. Штрихи до портрету Уласа Самчука / К. Бачинська // Улас Самчук – видатний український письменник ХХ ст. :

матеріали урочистої акад., присвяч. творчості митця. – Тернопіль ; Кременець, 1994. – С. 9–14.

576. Бондючна Ю. «І куди ж ота річка тече Самчукова?» / Ю. Бондючна // Погорина : літ.-краєзн. журн. Рівненщини. – Рівне : Овід, 2010. – Вип. 12/13. – С. 305–306.

577. Бухало Г. В. Улас Самчук про рідний Дермань / Г. В. Бухало // Матеріали 4 наук.-краєзн. конф. «Остріг на порозі 900-річчя». – Остріг, 1993. – С. 18–19.

Спогади про своїх земляків, про своє село Дермань українського письменника Уласа Самчука.

578. Бухало Г. Улас Самчук про Дермань / Г. Бухало // Улас Самчук : до 90-річчя від дня народж. письменника : ювіл. зб. / упоряд. Я. Поліщук. – Рівне : Азалія, 1994. – С. 80–82.

579. Великород Г. В. Улас Самчук у контексті освітнього процесу Волині / Г. В. Великород // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє. – Луцьк, 2010. – Т. 1. – С. 221–223.

Висвітлено проблему освітнього процесу Волині, яка відтворена в літературній спадщині Уласа Самчука.

580. Виткалов В. Г. Самчук Улас Олексійович / В. Г. Виткалов // Українська культура : сторінки історії XX століття / В. Г. Виткалов. – Рівне : Вертекс, 2004. – С. 614.

581. Волинські дороги Уласа Самчука : збірник / упоряд. Я. Поліщук. – Рівне : Азалія, 1993. – 108 с. – (Реабілітовані історією).

582. Гупало С. Той, що з народу вичавлював чернь: чому ще й досі ми не протоптали стежки до Уласа Самчука / С. Гупало // Погорина : літ.-краєзн. журн. Рівненщини / гол. ред. Є. Цимбалюк. – Рівне : Рівнен. друк., 2009. – Вип. 9/10. – С. 349–356.

583. Дем'янчук Г. Звідки тече та річка : (волинські джерела творчості Уласа Самчука) / Г. Дем'янчук // Волинські дороги Уласа Самчука : збірник / упоряд. Я. Поліщук. – Рівне : Азалія, 1993. – С. 38–45.

584. Жив'юк А. До проблеми формування суспільно-політичних поглядів Уласа Самчука / А. Жив'юк // Улас Самчук – видатний український письменник XX ст. : матеріали урочистої акад., присвяч. творчості митця. – Тернопіль ; Кременець, 1994. – С. 15–18.

585. Жив'юк А. Літературно-публіцистична діяльність Уласа Самчука / А. Жив'юк // Матеріали 4 наук.-краєзн. конф. «Остріг на порозі 900-річчя». – Остріг, 1993. – С. 38–45.

586. Жив'юк А. А. Між Сциллою політики і Харибдою творчості : громад.-політ. портрет У. Самчука / А. А. Жив'юк. – Рівне : Ліста, 2004. – 184 с.

587. Жив'юк А. Початок громадсько-політичної діяльності Уласа Самчука (перша половина 1930-х років) / А. Жив'юк // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : наук. зап. РДГУ : зб. наук. праць. – Рівне : РДГУ, 2001. – Вип. 2. – С. 62–70.

588. Жив'юк А. Улас Самчук (спроба громадсько-політичного портрета) / А. Жив'юк // Улас Самчук : до 90-річчя від дня народж. письменника : ювіл. зб. / упоряд. Я. Поліщук. – Рівне : Азалія, 1994. – С. 3–26.

589. Жулинський М. Улас Самчук. Відкриття України / М. Жулинський // Волинь моя. – Київ, 2004. – Вип. 4. – С. 138–148.

590. Козак С. Самчук Улас Олексійович (20.02.1905 – 9.07.1987) / С. Козак // Розсіяні по світах : волин. літ. еміграція : корот. біобібліогр. довідник / С. Козак. – Київ : Архів діаспори, 2007. – С. 48–49.

591. Кралюк П. Самчук Улас / П. Кралюк // Острозька академія XVI–XVII століття : енциклопедія. – Острогоз : Вид-во НУ ОА, 2011. – С. 406.

592. Кралюк П. Улас Самчук / П. Кралюк. – Харків : Орбіта, 2023. – 128 с.

593. Маланюк Є. Володимерія : Уласові Самчукові : [вірш] / Є. Маланюк // Невичерпальність : поезії, статті / Є. Маланюк. – Київ : Веселка, 2001. – С. 121–122.

594. Нагорна І. У дні виняткового часу : просвітницько-духовна та культурна діяльність Уласа Самчука в рівненський період його життя і творчості (1941–1943 рр) / І. Нагорна. – Рівне : Азалія, 2008. – 56 с. – (Бібліотечка літературного музею Уласа Самчука в Рівному ; ч. 1).

595. Найвидатніша людина тисячоліття родом із Дерманя // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк : Твердиня, 2006. – С. 139–140.

596. Неблудний син Великої Волині : зб. спогадів та матеріалів про У. Самчука / упоряд. І. Нагорної. – Вид. 2-ге, допов. – Рівне : Лапсюк В. А., 2017. – 196 с. – (Бібліотечка Літературного музею Уласа Самчука в Рівному ; ч. 28).

597. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі : монографія / С. Павличко. – 2-е вид., перероб. і допов. – Київ : Либідь, 1999. – 447 с.

Про Уласа Самчука. – С. 33, 282, 289–297, 299, 300, 305, 311, 316, 319, 334, 348, 355, 363, 401.

598. Пащук І. Г. Нові імена на літературній карті Рівненщині / І. Г. Пащук // Велика Волинь : минуле й сучасне : (матеріали міжнар. наук. краєзн. конф., жовт. 1994 р.). – Хмельницький ; Ізяслав ; Шепетівка, 1994. – С. 505–508.

599. Пащук І. Публіцистичні твори Уласа Самчука як джерело літературно-краєзнавчих досліджень / І. Пащук // Улас Самчук : до 90-річчя від дня народж. письменника : ювіл. зб. / упоряд. Я. Поліщук. – Рівне : Азалія, 1994. – С. 63–66.

600. Пінчук С. Улас Самчук – найвидатніший прозаїк ХХ століття / С. Пінчук // Улас Самчук – видатний український письменник ХХ ст. : матеріали урочистої акад., присвяч. творчості митця. – Тернопіль ; Кременець, 1994. – С. 19–33.

601. Поліщук Я. Син Волині, громадянин світу (Улас Самчук) / Я. Поліщук // Література рідного краю / Я. Поліщук ; ред. Є. Шморгун. – Рівне : Азалія, 1993. – С. 41–47.

602. Рибенко Л. Уласові Самчуку : [вірш] / Л. Рибенко // Волинські дороги Уласа Самчука : збірник / упоряд. Я. Поліщук. – Рівне : Азалія, 1993. – С. 77.

603. Савчук Б. Улас Самчук і «Просвіта» / Б. Савчук // Улас Самчук : до 90-річчя від дня народж. письменника : ювіл. зб. / упоряд. Я. Поліщук. – Рівне : Азалія, 1994. – С. 59–62.

604. Синюк С. Улас Самчук: ескізи до творчого портрета / С. Синюк. – Тернопіль : Богдан, 2018. – 296 с. – (Серія «Ім'я на обкладинці» ; вип. 7).

605. Скоропада О. Дещо про Уласа Самчука / О. Скоропада // Погорина : літ.-мист. альманах. – Рівне : Азалія, 1998. – Вип. 2. – С. 71–73.

Спогади автора про письменника Уласа Самчука, який теж народився в Дермані.

606. Спогади Павла Костюка // Нариси історії дерманських шкіл : до 400-ліття Дерманської школи та друкарні / Ф. О. Єфімчук. – Рівне : Рівнен. друк., 2002. – С. 19–21.

Спогади про навчання в одному класі з Уласом Самчуком.

607. Степанов Л. Спомини Уласа Самчука як історичне джерело / Л. Степанов, Л. Степанова // Минуле і сучасне Волині : краєзнавство, історія, здобутки, перспективи : тези доп. і повідомл. 2 регіон. конф. «Велика Волинь» і 6 обл. іст.-краєзн. конф., 8–10 жовт. 1992 р. – Луцьк, 1992. – С. 117–118.

608. Улас Самчук – воїн слова / ред., упоряд. В. Мазаний. – Рівне : Волин. обереги, 2024. – 284 с.

609. Улас Самчук // Погорина : літ.-мист. альманах. – Рівне : Азалія, 2002. – Вип. 4. – С. 82.

610. Улас Самчук : до 90-річчя від дня народження письменника : ювіл. зб. / упоряд. Я. Поліщук. – Рівне : Азалія, 1994. – 108 с.

611. Улас Самчук : художнє осмислення української долі в ХХ столітті : зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук. конф., 11–13 трав. 2005 р. (Рівне – Дермань – Тилявка – Кременець) / Рівненський державний гуманітарний університет. – Рівне : Волин. обереги, 2005. – 348 с.

612. Чернихівський Г. І. Улас Самчук : сторінки біографії : монографія / Г. І. Чернихівський. – Тернопіль : Збруч, 2005. – 246 с.

613. Шлапак Л. «Хочу бути просто українським письменником...» : (до 105-ї річниці від дня народження У. Самчука) / Л. Шлапак // Наукові записки / Рівненський обласний краєзнавчий музей. – Рівне : О. Зень, 2010. – Вип. 8 : 140 років від дня народження Ф. Штейнгеля. – С. 323–327.

614. Александрук М. Митець з Божою іскрою в серці / М. Александрук // Нове життя [Здолбунів]. – 2007. – 2 лют. – С. 3.

615. Антонюк Л. Куди тече та річка / Л. Антонюк // Провінційна газета плюс [Рівне]. – 2005. – 24 лют. – С. 1, 3.

Рівненщина відзначила 100-літній ювілей Уласа Самчука.

616. Бабій С. Дермань, дорога до Самчука / С. Бабій // Дзвін. – 1995. – № 1. – С. 105–107.

617. Бабій С. Завіттаймо до Дерманя : до 100-річного ювілею У. Самчука / С. Бабій // Вісті Рівненщини. – 2004. – 14 трав. – С. 3.

618. Бабій С. Завіттаймо до Дерманя : через 10 місяців – 100 річний ювілей Уласа Самчука / С. Бабій // Літературна Україна. – 2004. – 15 квіт. – С. 1.

619. Басараба В. Повернення у слові і бронзі / В. Басараба // Вільне слово [Рівне]. – 2005. – 23 лют. – С. 2.

620. Бендюк О. Творець слова і духу : 20 лютого виповнилося 108 років від дня народж. Уласа Самчука / О. Бендюк // Дзеркало Здолбунівщини. – 2013. – 22 лют. – С. 3.

Про діяльність Літературно-меморіального музею ім. Уласа Самчука в селі Дермань.

621. Бешкенадзе Г. Про таємне існування «віднайденого раю» Уласа Самчука... / Г. Бешкенадзе // Культура і життя. – 2018. – 14 груд. – С. 16.

622. Бухало Г. Визнаний світом / Г. Бухало // Сім днів [Рівне]. – 1995. – 14–20 лют. – С. 4.

До 90-річчя від дня народження Уласа Самчука.

623. Бухало Г. Улас Самчук про Дермань / Г. Бухало // Червон. прапор [Рівне]. – 1991. – 13 груд. – С. 2–3.

624. Василенко В. Між хутором і світом: трикнижжя «Ost» Уласа Самчука / В. Василенко // Слово і час [Рівне]. – 2020. – № 1. – С. 3–28.

625. Васюк Л. «Цариця волинських сіл» – своєму видатному синові / Л. Васюк // Нове життя [Здолбунів]. – 2005. – 26 лют. – С. 2.

Про урочистості з нагоди 100-річчя від дня народження українського письменника Уласа Самчука у Дермані.

626. Веляник Н. Не любити не міг свою він країну... / Н. Веляник // Життя і слово [Острог]. – 2019. – 16 лют. – С. 6.

627. Випущена в обіг монета, присвячена Уласу Самчуку // Волинь [Рівне]. – 2005. – 11 берез. – С. 1.

628. Гошовський І. Повернення Уласа Самчука до рідної Волині / І. Гошовський // Волинь [Рівне]. – 2005. – 25 лют. – С. 1, 8.

629. Єфімчук Ф. Спогади про видатного земляка / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2004. – 21 лют. – С. 6.

630. Жив'юк А. Біографічні дані [Уласа Самчука] вимагають уточнення / А. Жив'юк // Рівне Час. – 2005. – 17 лют. – С. 7.

631. Жив'юк А. Дерманські обереги Уласа Самчука / А. Жив'юк // Волинь [Рівне]. – 1992. – 22 лют. – С. 3 ; Те саме // Слово і час [Рівне]. – 1993. – № 8. – С. 81–82 ; Життя і слово [Острог]. – 1995. – 18 січ. – С. 2.

632. Жив'юк А. Духовний провідник української нації : 20 лютого – 100 років від дня народж. У. Самчука, укр. письменника, громадського діяча / А. Жив'юк // Слово і час [Рівне]. – 2005. – 18 лют. – С. 8.

633. Жив'юк А. Улас Самчук і газета «Волинь» (1941–1943 роки) / А. Жив'юк // Волинь [Рівне]. – 2005. – 25 лют. – С. 9 ; 4 берез. – С. 8, 9.

634. Жив'юк А. Улас Самчук: п'ятдесят років тому / А. Жив'юк // Волинь [Рівне]. – 1991. – 1 листоп. – С. 5.

635. Жив'юк А. Улас Самчук та його «Волинь» / А. Жив'юк // Волинь [Рівне]. – 2013. – 15 лют. – С. 7.

636. Жулинський М. «Виконати свій обов'язок перед собою і нацією» : до 100-ліття від дня народж. Уласа Самчука / М. Жулинський // Уряд. кур'єр. – 2005. – 19 лют. – С. 8–9.

637. Кидрук І. Рівненщина вшановує Уласа Самчука / І. Кидрук, П. Велесик // Вісті Рівненщини. – 2005. – 23 лют. – С. 1.

638. Ковалів В. Й. «Волинь» Уласа Самчука – польською мовою : цей твір видано Острозьким видавництвом «Волення з Волині» / В. Й. Ковалів // Замкова гора [Острог]. – 2005. – 19 берез. – С. 1.

639. Ковалів В.-Й. «Волинь» Уласа Самчука польською мовою / В.-Й. Ковалів // Волення з Волині. – 2005. – № 2. – С. 29–30.

640. Козаченко А. Улас Самчук – волинський Гомер ХХ століття / А. Козаченко // Рівне Час. – 2010. – 25 лют. – С. 7.

641. Кралюк П. «Літописець українського простору» / П. Кралюк // Рівнен. діалог. – 2005. – 25 лют. – С. 7.

642. Кралюк П. Український Гомер ХХ ст. / П. Кралюк // Замкова гора [Острог]. – 2005. – 19 лют. – С. 7.

Про літературну спадщину Уласа Самчука.

643. Кралюк П. Улас Самчук як мислитель / П. Кралюк // День. – 2020. – 20 лют. – С. 10–11.

644. Кралюк П. Улас Самчук – літописець українського простору / П. Кралюк // Над Бугом і Нарвою. – 2008. – № 1. – С. 3–5.

645. Кралюк П. Улас Самчук як європейський мислитель : 20 лютого виповнилося б 106 років письменнику, творчість якого для багатьох українців лишалася «терра інкогніто» / П. Кралюк // День. – 2011. – 25–26 лют. – С. 10.

646. Крижанівська Г. Джерело творчості – Волинь / Г. Крижанівська // Рівнен. кооператор. – 2005. – 25 лют. – С. 1.

647. Листи від Уласа Самчука дійшли до сьогодення // Рідний край [Гоща]. – 2025. – 13 лют. – С. 8.

Про презентацію книги «Улас Самчук – воїн слова», написану Віктором Мазаним в співавторстві з Ольгою Мітчук та Оленою Медведєвою, що відбулася в ліцеї села Дермань.

648. Матвійчук О. Рідкісний спогад про Уласа Самчука / О. Матвійчук // Вільне життя плюс. – 2016. – 1 квіт. – С. 5.

649. Нагорна І. Улас Самчук: свіча пам'яті / І. Нагорна // Літературна Україна. – 2011. – 23 черв. – С. 1, 11.

650. Не все одно, як розмовляють і як моляться / підгот. М. Антонюк // Надслучанський вісник [Березне]. – 2024. – 25 січ. – С. 5.

Про Уласа Самчука, уродженця села Дермань, його творчу, культурну та національно-просвітницьку діяльність.

651. Онацький Є. Улас Самчук – поет села / Є. Онацький // Розбудова держави. – 2005. – № 1/4. – С. 72–76.

652. Павлюк І. Улас Самчук і преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1937 – 2000 років / І. Павлюк // Слово і час [Рівне]. – 2005. – № 7. – С. 61–65.

653. Пангелова М. З епістолярного доробку Уласа Самчука / М. Пангелова // Київська старовина. – 2008. – № 5. – С. 144–154.

654. Панчук Д. Три музи Уласа Самчука / Д. Панчук // Наше Дзеркало [Дубно]. – 2007. – 8 лют. – С. 5–6.

Про жінок, які супроводжували Уласа Самчука на життєвому шляху.

655. Пащук І. Художній світ Уласа Самчука / І. Пащук // Вісті Рівненщини. – 2005. – 1 черв. – С. 3.

Про Всеукраїнську наукову конференцію «Улас Самчук: художнє осмислення української долі в ХХ столітті», присвячену 100-річчю з дня його народження.

656. Пащук І. Як Улас Самчук познайомився з Тетяною Праховою / І. Пащук // Вільне слово [Рівне]. – 2005. – 12 квіт. – С. 5.

Дружина У. Самчука.

657. Підлипний М. С. Улас Самчук: нове про нього : до 100-річчя від дня народж. / М. С. Підлипний // Нове життя [Здолбунів]. – 2004. – 11 груд. – С. 3.

658. Пінчук С. Улас Самчук / С. Пінчук // Волинь [Рівне]. – 1991. – № 1. – С. 67–72.

659. Поліщук Я. Формули ідентичності Уласа Самчука на тлі доби / Я. Поліщук // Слово і час [Рівне]. – 2007. – № 6. – С. 25–32.

660. Попик В. Кому потрібна спадщина Самчука? / В. Попик // Рівнен. газета. – 2005. – 17 черв. – С. 9.

661. Посільська Е. Історія автографа Уласа Самчука (із фондів державного історико-культурного заповідника міста Дубна) / Е. Посільська // Дзеркало плюс [Дубно]. – 2005. – 17 лют. – С. 8.

662. Про введення в обіг ювілейної монети «Улас Самчук» // Вісн. Нац. банку України. – 2005. – № 2. – С. 43.

663. Рибенко Л. Перший сказав правду : у Рівному почав діяти музей Уласа Самчука / Л. Рибенко // Літературна Україна. – 2007. – 15 берез. – С. 7.

664. Рябунець В. На порозі вічності / В. Рябунець // Вісті Рівненщини. – 2005. – 16 лют. – С. 3.

До 100-річчя від дня народження Уласа Самчука.

665. Сніжна О. Постав у бронзі / О. Сніжна // Нове життя [Здолбунів]. – 2005. – 26 лют. – С. 1.

Про відкриття пам'ятника Уласу Самчуку в селі Дермань.

666. Степанишин С. Видатний літописець Волині / С. Степанишин // Волинь [Рівне]. – 2004. – 20 лют. – С. 9.

667. Степанишин С. Гомер із Волині : Улас Самчук: письменник, публіцист, патріот / С. Степанишин // День. – 2004. – 14 трав. – С. 8.

668. Степанишин С. Улас Самчук: письменник, публіцист, патріот / С. Степанишин // Волинь [Рівне]. – 2016. – 19 лют. – С. 3.

669. Тищенко О. Світло тіні Самчука / О. Тищенко // VIP [Рівне]. – 2005. – 25 лют. – С. 3.

670. Угринчук І. Ще одного земляка увіковічено в монеті / І. Угринчук // Рівне вечірнє. – 2005. – 10 лют. – С. 3.

Національний банк України випустив ювілейну монету «Улас Самчук», присвячену 100-річчю від дня народження письменника.

671. Ужвін М. Зима на дерманському Запоріжжі / М. Ужвін // Нове життя [Здолбунів]. – 2012. – 2 берез. – С. 8.

Про дерманське Запоріжжя та українського письменника Уласа Самчука.

672. Ужвін М. На дерманському Запоріжжі / М. Ужвін // Вісті Рівненщини. – 2013. – 19 лип. – С. 14.

Частина села Дермань під назвою Запоріжжя в творчості Уласа Самчука, який тут народився.

673. Федоришин М. Дермань давній і сучасний / М. Федоришин // Слово Просвіти [Рівне]. – 2008. – 6 берез. – С. 11.

Про творчі зустрічі письменників у Літературному музеї Уласа Самчука в Рівному та заходи з вшанування пам'яті письменника у селі Дермань.

674. Цимбалюк Є. Незавершений роман Уласа Самчука : побачив світ невідомий роман Уласа Самчука «Дермань», який півстоліття припадав пилом в архівах / Є. Цимбалюк // Голос України. – 2005. – 19 листоп. – С. 13.

675. Цимбалюк Є. Спогади дочки дружини Уласа Самчука / Є. Цимбалюк // Вільне слово [Рівне]. – 2005. – 25 лют. – С. 12.

Спогади Ірини Прахової, котра нині мешкає у Києві.

676. Шот М. Пишався тим, що українець / М. Шот // Уряд. кур'єр. – 2005. – 17 берез. – С. 13.

677. Якубчик О. Прославив наш край і Вкраїну / О. Якубчик // Нове життя [Здолбунів]. – 2014. – 21 лют. – С. 7.

678. Якубчик О. Титан слова / О. Якубчик // Нове життя [Здолбунів]. – 2000. – 19 лют. – С. 1.

679. Сайт пам'яті Уласа Самчука [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://samchyk.oa.edu.ua/index.htm>. – Назва з екрана.

Спогади про Уласа Самчука Ф. О. Єфімчука, Н. Блонської, А. Андрущук, С. Кузьменко, Ю. Шереха.

Листи до Уласа Самчука від Ю. Шереха, Є. Маланюка, В. Петрова, Д. Андрієвського, М. Борецького, О. Теліги.

Листи від Уласа Самчука до Г. Бухала, М. Зоц, Є. Маланюка.

Див. також №№ 29, 31, 52, 141, 190, 208, 465, 475, 534, 561, 562, 571, 814, 818, 831, 845, 852, 871.

Борис Тен (Микола Хомичевський) (1897–1983)

Український поет, перекладач, уродженець села Дермань. Навчався в місцевій початковій школі, у Клеванському духовному училищі, Волинській духовній семінарії, Волинському інституті народної освіти.

Перед початком Першої світової війни з родиною переїхав до Житомира. В подальшому майже вся трудова, педагогічна, літературна, громадська діяльність письменника буде пов'язана з Житомиром.

У 1929 році був заарештований органами НКВС, засуджений до десяти років заслання на Далекому Сході. Під час Другої світової війни був на фронті, потрапив у полон, пройшов німецький концтабір, каторгу, радянські фільтраційні табори, доноси, цькування.

Серед творів доби заслання виділяються поетичні тексти, що об'єднані спільним змістом, єдиним почуттям – гострим бажанням повернутися до рідного краю. В них виразно домінує тема Дерманя. Повернувся до Житомира наприкінці 1945 року, працював у місцевих закладах освіти та культури. З повоєнних років головною літературною справою Бориса Тена став художній переклад. Переклав «Одіссею» та «Іліаду» Гомера. У 1970 році видав свою єдину книгу сонетів «Зоряні сади». Перекладав твори багатьох зарубіжних письменників. Член спілки письменників України з 1957 року.

У Дермані на будинку, де народився письменник, встановлено меморіальну дошку. Іменем Бориса Тена названо Рівненську обласну літературно-мистецьку премію (1987).

680. Білоус П. В. Зоряні сади Бориса Тена / П. В. Білоус, В. В. Єремєєв // Роде наш красний... Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк : Вежа, 1996. – Т. 3. – С. 337–342.

681. Блащук М. Як я пізнав Бориса Тена / М. Блащук // Тен Б. Скороминутих років буревій : літ. спадщина : спогади про Бориса Тена : документи / Б. Тен. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 109–114.

682. Борис Тен // Погорина : літ.-мист. альманах. – Рівне : Азалія, 2002. – Вип. 4. – С. 81.

683. Бухало Г. Дві сторінки його життєпису / Г. Бухало // Тен Б. Скороминутих років буревій : літ. спадщина : спогади про Бориса Тена : документи / Б. Тен. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 84–95.

Про маловідомі сторінки біографії Бориса Тена.

684. Єремєєв В. Борис Тен (Микола Васильович Хомичевський) : коротка біографія / В. Єремєєв ; Житомир. літ. музей. – Житомир, 2005. – 36 с.

685. Єремєєв В. В. Священик, поет, перекладач / В. В. Єремєєв // Реабілітовані історією / голова редкол. І. М. Синявська ; ред. Л. А. Копійченко. – Житомир : Полісся, 2006. – Кн. 1 : Житомирська область. – С. 208–221.

Про відомого українського поета і перекладача, уродженця Дерманя, Бориса Тена (Миколу Хомичевського) (1897–1983).

686. Жадань і задумів неспокій : з творчої спадщини Б. Тена : вірші, переклади, статті, листи, спогади. – Київ : Рад. письм., 1988. – 551 с.

687. Жив'юк А. Дермань – Троя – Анкерсхаген / А. Жив'юк // Тен Б. Скороминуших років буревій : літ. спадщина : спогади про Бориса Тена : документи / Б. Тен. – Рівне : Азалія, 1998. – 128 с. – (Реабілітовані історією). – С. 100–102.

688. З нагоди 70-річчя Бориса Тена // Літопис Волині. – Канада, 1971. – Ч. 10/11. – С. 22–25.

689. Захарчук І. Борис Тен: грані самототожності / І. Захарчук // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2019. – Вип. 1. – С. 239–264.

Дермань в житті Бориса Тена.

690. Зленко Г. Малознаний Борис Тен / Г. Зленко // Тен Б. Скороминуших років буревій : літ. спадщина : спогади про Бориса Тена : документи / Б. Тен. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 70–73.

691. Маключенко В. І. Борис Тен – співець Волинського краю / В. І. Маключенко // Велика Волинь : минуле і сучасне : тези регіон. наук. конф., 14–16 листоп. 1991 р. – Рівне, 1991. – С. 89–91.

692. Пащук І. «Я народився в Центральній Волині – в районі старовинного Острога» / І. Пащук // Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в м. Острозі та на Волині : наук. зб. – Острог, 2006. – Вип. 1. – С. 192–197.

Про Б. Тена.

693. Семерик М. Зустріч / М. Семерик // Тен Б. Скороминущих років буревій : літ. спадщина : спогади про Бориса Тена : документи / Б. Тен. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 103–105.

Спогад уродженця Дерманя Миколи Семерика про зустріч з Борисом Теном в Житомирі.

694. Тен Б. Скороминущих років буревій : літ. спадщина : спогади про Бориса Тена : документи / Б. Тен. – Рівне : Азалія, 1998. – 128 с. – (Реабілітовані історією).

До збірника увійшли поезії, переклади та листи письменника, спогади про нього, документи та дослідження.

695. Ужвін М. Мандрівки в зоряні сади його слова / М. Ужвін // Тен Б. Скороминущих років буревій : літ. спадщина : спогади про Бориса Тена : документи / Б. Тен. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 106–108.

Спогади уродженця Дерманя про зустрічі і спілкування з Борисом Теном.

696. Блащук М. Стежками Бориса Тена / М. Блащук // Вісті Рівненщини. – 2003. – 26 листоп. – С. 4.

697. Жив'юк А. Борис Тен, якого ми не знаємо / А. Жив'юк // Нове життя [Здолбунів]. – 1993. – 8 груд. – С. 3.

698. Жив'юк А. Дермань – Троя – Анкерсхаген / А. Жив'юк // Нове життя [Здолбунів]. – 1997. – 6 груд. – С. 2.

До 100-річчя від дня народження Бориса Тена, про переклади.

699. Кобів Й. Старійшина перекладу / Й. Кобів // Червон. прапор [Рівне]. – 1968. – 13 листоп. – С. 4.

700. Кралюк П. Символ української непохитності : неопоцінований класик Борис Тен / П. Кралюк // День. – 2007. – 28 груд. – С. 12.

701. Ліщенко О. Один з великих українців / О. Ліщенко // Вільне слово [Рівне]. – 2007. – 25 груд. – С. 6.

702. Оліх А. Волинський перекладач з іменем Дніпра / А. Оліх // Волинський Монітор. – 2023. – 23 берез. – С. 7.

Про відомого українського поета і перекладача, уродженця Дерманя, Бориса Тена (Миколи Хомичевського) (1897–1983).

703. Пащук І. Вірний покликанню / І. Пащук // Зміна [Рівне]. – 1977. – 8 груд. – С. 4.

704. Пащук І. Невтомний словолюб / І. Пащук // Вільне слово [Рівне]. – 2002. – 4 груд. – С. 3.

Спогади племінниці Бориса Тена – Галини Афіногенівни Павлюк, уродженки Дерманя про спілкування зі своїм дядьком Б. Теном.

705. Пащук І. «Ніщо не мертве в вирі світовому...» / І. Пащук // Робітнича газета. – 1978. – 5 берез. – С. 3.

706. Поліщук Я. Нестор українського перекладництва / Я. Поліщук // Сім днів [Рівне]. – 1997. – 6 груд. – С. 7.

707. Рачок П. Наш земляк – хранитель родинної оселі Бориса Тена / П. Рачок // Надслучан. вісник [Березне]. – 2014. – 4 листоп. – С. 4.
Про Якова Шевчука з Дерманя.

708. Рожко В. «Білі плями» в життєписі Бориса Тена / В. Рожко // Духовна нива [Рівне]. – 2009. – № 8. – С. 6 ; Те саме // Актуальні питання культурології / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2010. – Вип. 9. – С. 121–124.

709. Славутич Ю. Вміщав у собі світи багатьох літератур / Ю. Славутич // Волинь [Рівне]. – 2012. – 14 груд. – С. 7.

Див. також №№ 31, 52, 190, 465, 475, 539, 763, 776, 818, 861

Антін Борис (1898–1987)

Уродженець Дерманя, поет. Мав 4-класну початкову освіту. З дитячих років мріяв про поезію, любив читати. Був поетом-самородком. У 20-ті роки 20 ст. був активним учасником «Просвіти», у 30-ті роки – членом підпільної мережі ОУН. У 1939 році видав першу збірку віршів «З берегів Дерманки» у приватній друкарні Якуба Гофмана у Рівному накладом 500 примірників. На початку Другої світової війни покинув Дермань і став монахом-паломником Почаївського монастиря. У скиті писав вірші-памфлети на монахів за їх несправедливість, за що став вигнанцем з монастиря. У 1946–1947 роках за свою літературну діяльність зазнав тиску і репресій від органів радянської влади. Був засуджений і вивезений на заслання в Росію. Повернувся до Дерманя, працював сторожем на фермі, але знову відчував тиск і погрози місцевої влади. Жив дуже бідно, у Дермані його називали «Монах».

Цікавився літературою, багато читав, передплачував періодичні видання. У 1980–1986 роках Антін Борис написав багато хороших віршів. Останні роки свого життя провів у Дубенському будинку для інвалідів і престарілих, де і закінчив свій життєвий шлях.

710. Дем'янчук Г. Антін Борис: «Хай бринить душі струна» / Г. Дем'янчук // Воскреслі для життя : літературні силуети / Г. С. Дем'янчук ; ред. С. Шевчук. – Рівне : Оріана, 1998. – С. 94–97.

711. Іляшевич В. Борис Антін Андрійович – поет / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 6.

712. Дем'янчук Г. Однокласник Уласа Самчука. Вірші дерманського поета Антона Бориса / Г. Дем'янчук // Рівне. – 1993. – 27 верес. – С. 4.

713. Єфімчук Ф. Дермань відкриває нову сторінку своєї історії / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2002. – 23 листоп. – С. 3.

Про Антона Бориса, активного учасника «Просвіти» 20-х років 20 ст., члена підпільної мережі ОУН 40-х років, відомого в Дермані як «Монах».

714. Жив'юк А. З-перед воєнних «Берегів Дерманки» / А. Жив'юк // Погорина : літ.-краєзн. журн. Рівненщини. – Рівне : Овід, 2010. – Вип. 12/13. – С. 224–233.

Про життя і творчість письменника Антона Бориса (1898–1987), який народився в Дермані.

715. Жив'юк С. У Дермані його називали Монах / С. Жив'юк // Нове життя [Здолбунів]. – 2015. – 27 берез. – С. 8.

Див. також №№ 31, 141, 455, 546, 818, 822, 823, 852.

Антон Кучерук (Антін Давен) (1912–1943)

Прозаїк, поет, журналіст, уродженець с. Дермань. У 1927 році закінчив Дерманську семирічну школу, а в 1941 – два курси педагогічної школи. 3 листопада 1941 року працював у рівненській газеті «Волинь» з Уласом Самчуком. Часто друкував фейлетони, новели, оповідання, уривки з повісті «Мулярі». Писав вірші. У 1943 році загинув у с. Дермань, де і похований.

716. Іляшевич В. Кучерук Антін Лук'янович (Давен) – прозаїк, поет / В. Іляшевич // Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 22.

717. Кучерук А. Л. На шляху правди немає смерті : твори / А. Л. Кучерук ; упоряд. І. Нагорна. – Рівне : Азалія, 2008. – 56 с. – (Бібліотечка літературного музею Уласа Самчука в Рівному ; чис. 2).

718. Давен А. Його портрет : [оповідання] / А. Давен // Вісті Рівненщини. – 2007. – 20 квіт. – С. 11.

719. Дем'янчук О. Привідкриваємо завісу забуття / О. Дем'янчук // Вісті Рівненщини. – 2007. – 20 квіт. – С. 11.

Про журналіста Антона Кучерука (псевдонім А. Давен), уродженця с. Дермань, який був штатним працівником газети «Волинь» у 1941–1943 рр. Загинув у 1943 році від рук німецьких нацистів поблизу Дерманя.

720. Кир'янчук І. Відновлення історичної правди / І. Кир'янчук // Погори́на : літ.-краєзн. журн. Рівненщини. – Рівне, 2009. – Вип. 8/9. – С. 373–374.

Про журналіста, письменника Антона Кучерука. Третину свого короткого життя він пропрацював у редакції часопису «Волинь» і встиг опублікувати понад 40 передовиць, фейлетонів, кілька уривків із повісті «Муляри». Його перу належать більше 50 поезій, декілька новел та повістей.

721. Кучерук А. Нова радість : [новела] / А. Кучерук // Вісті Рівненщини. – 2012. – 6 січ. – С. 16.

Оповідання уродженця с. Дермань було опубліковано в газеті «Волинь» 7 січня 1942 р.

722. Пам'яті Антіна Давена // Нове життя [Здолбунів]. – 1997. – 8 жовт. – С. 3.

Публікуються вірші А. Давена.

723. Сердюк М. Життя, обірване у розквіті / М. Сердюк // Нове життя [Здолбунів]. – 2003. – 18 жовт. – С. 3.

724. Сердюк М. Повертається до нас у віршах / М. Сердюк // Нове життя [Здолбунів]. – 1993. – 1 груд. – С. 3.

Опубліковані вірші автора.

725. Славні імена з літопису «Волині» // Волинь [Рівне]. – 2008. – 31 жовт. – С. 11.

Про вихід у світ книги «На шляху правди немає смерті» одного із співробітників газети «Волинь», соратника У. Самчука Антона Кучерука (псевдонім А. Давен).

726. Шилан Є. Перша ластівка музею / Є. Шилан // Нове життя [Здолбунів]. – 2008. – 12 груд. – С. 2.

Про книгу Антона Кучерука (літературний псевдонім Антін Давен) – одного з найактивніших співробітників газети «Волинь», редагованої Уласом Самчуком, під назвою «На шляху правди немає смерті», підготовлену до видання Літературним музеєм Уласа Самчука в Рівному.

Перебували у Дермані

727. Булига О. Василій Левицький – дослідник історії СвятоУспенської Почаївської лаври / О. Булига // Поєднані Волинню : іст.-краєзн. нариси : кіносценарій / О. Булига. – Рівне : Волин. обереги, 2010. – С. 131–135.

Про В. Ф. Левицького, який викладав в Дерманській церковноучительській школі і разом з сім'єю доживав свого віку в с. Дермань.

728. Власюк О. В. Черкавський Михайло Костянтинович (08.11.1879– 07.11.1929) / О. В. Власюк // Волинь в добу Центральної Ради (1917–1918) / О. В. Власюк, В. М. Цятко. – Рівне, 2009. – С. 70–72.

Про громадського діяча, який працював учителем в селі Дермань.

729. Гарат І. Філософсько-богословська спадщина та культурно-просвітницька діяльність Ісакія Борисковича / І. Гарат // Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : зб. наук. праць / голов. ред. І. Д. Пасічник. – Острог : НУ Острозька акад., 2018. – С. 38–51. – (Релігієзнавство ; вип. 2).

Про діяльність Ісакія Борисковича, який був ігуменом Дерманського Свято-Троїцького монастиря, засновником та очільником Дерманського релігійно-культурного осередку.

730. Гонтарук Л. Творчість Дем'яна Наливайка та його роль у формуванні нової української літературної мови XVI – поч. XVII ст. / Л. Гонтарук // Матеріали IV науково-краєзнавчої конференції «Остріг на порозі 900-річчя» / Науково-краєзнавче т-во «Спадщина». – Остріг, 1993. – С. 28–35.

Про друкаря, перекладача Д. Наливайка, який у 1602 році очолював школу і друкарню в Дермані.

731. Довбищенко М. Повернення з небуття: рукописна та друкована спадщина дерманського архімандрита Івана Дубовича / М. Довбищенко // Острозький краєзнавчий збірник / Держ. іст.-культур. заповідник м. Острога ; Остроз. наук.-краєзнав. т-во «Спадщина» ім. князів Острозьких. – Острог, 2018. – Вип. 10. – С. 181–188.

732. Іван Вишенський // Історія української культури : видання Івана Тиктора : VI зшиток – березень 1937 / під ред. І. Крип'якевича. – Київ : Обереги, 1993. – С. 262–266.

Про письменника, філософа, просвітителя Івана Вишенського, який на початку XVII століття певний час перебував на Волині, зокрема Дермані.

733. Мицик Ю. Лжедмитрій I у Дермані і Острозі / Ю. Мицик // Матеріали VII–IX науково-краєзнавчих конференцій «Остріг на порозі 900-річчя» (1996–1998 рр.). – Острог : НУ Острозька акад., 2000. – С. 101–102.

734. Ошуркевич О. Микола Костомаров і фольклор Волині / О. Ошуркевич // Літопис Волині. – Луцьк : Вежа, 2001. – Ч. 1. – С. 103–106.

Про видатного історика, письменника і літературознавця Миколу Івановича Костомарова, який збирав і досліджував фольклор Волині і побував у Дермані.

735. Панасенко О. Лжедмитрій І на Рівненщині. Роки 1602–1603 / О. Панасенко // Рівненщина. Сторінки минулого / О. Панасенко. – Рівне, 2001. – С. 51–55.

Про перебування Лжедмитрія І (Григорій Отреп'єв) в Дермані та ін.

736. Смолін П. «Красний»: Князь Василь Федорович Острозький (?–1453) : турівський намісник, фундатор Дерманського монастиря на Волині, будівничий Острозького замку і засновник Дубенського / П. Смолін // Князі на Дубні / П. Смолін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – С. 20.

737. Ткачук М. Л. Хотовицький Олександр Антонович / М. Л. Ткачук // Київська духовна академія в іменах, 1819–1924 : у 2 т. : [енциклопедія / редкол.: Брюховецький В. С. (голова та відп. ред.) [та ін.]. ; упоряд. і наук. ред. Ткачук М. Л.]. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2016. – Т. 2 : Л – Я. – С. 772–774 ; Те саме в мережі Інтернет: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/32972>.

Протоієрей, у 1861–1871 роках був ректором Дерманського духовного училища. Викладав катехізіс, тлумачення Євангелій та Апостолів, латинську мову.

738. Ужвін М. Дерманські сторінки в життєписі Валерія Тарасова / М. Ужвін // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2021. – Вип. 2. – С. 146–153.

Про Валерія Тарасова (1940–2013) – українського прозаїка, публіциста.

739. Ульяновський В. І. Лжедмитрій і Україна (політичні аспекти) / В. І. Ульяновський // Україна і Польща в період феодалізму : зб. наук. пр. / редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1991. – С. 73–83.

Міститься інформація про перебування Лжедмитрія в Дермані.

740. Чирська М. Пам'яткознавчі подорожі М. Костомарова шляхами Волині / М. Чирська // Острозький краєзнавчий збірник : зб. наук. пр. / Держ. іст.-культур. заповідник м. Острога ; Острозьке наук.-краєзн. т-во «Спадщина» ім. князів Острозьких ; упоряд. М. П. Манько. – Острог : Свинарчук Р. В., 2015. – Вип. 8. – С. 152–153.

Про подорожі по Волинському краї М. Костомаровим у 1844–1845 рр.

741. Яноха А. Отець Серафим – Алоїз Кашуба (1910–1977) : із чину оо. капуцинів, місіонер Волині, Сибіру і Казахстану / А. Яноха ; з пол. пер. В. Криницька. – Вид. 2-ге. – Острог : Волянська Волині, 2016. – 64 с.

Про Серафима Кашубу, який з 1939 року душпастирював на Волині, зокрема, у Дермані.

742. Волощук О. Протопресвітер Сергій Кульчинський [1911–2000] : до 100-річчя від дня народж. / О. Волощук // Волинь. – 2011. – 25 листоп. – С. 3.

Про Сергія Кульчинського, який у 1947–1955 роках перебував у Дермані, служив у Свято-Троїцькому храмі.

743. Береза Ю. Місія благодійності / Ю. Береза // Вісті Рівненщини. – 2006. – 28 квіт. – С. 3.

Про Б. Возницького, Героя України, мистецтвознавця. Вивчаючи волинські храми, відвідував Дерманський монастир.

744. Ульяновський В. Лжедмитрій I на Україні / В. Ульяновський // Наука і суспільство. – 1990. – № 5. – С. 24–31.

Міститься інформація про Дермань.

РОЗДІЛ 4 ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ДЕРМАНЬ

745. Бухальський В. Дермань у традиціях, звичаях і обрядах / В. Бухальський // Нове життя [Здолбунів]. – 2016. – 11 листоп. – С. 7.

746. Заклучний акорд фестивалю // Дзеркало Здолбунівщини. – 2013. – 21 черв. – С. 4.

Про десятий районний фестиваль сільських культурно-дозвілєвих комплексів, заключний етап якого проходив у с. Дермань-2.

747. Крушельницька Н. Здолбунівщині є чим пишатися / Н. Крушельницька // Вільне слово [Рівне]. – 2013. – 20 черв. – С. 11.

Про районний фестиваль сільських культурно-дозвілєвих комплексів, який відбувся в с. Дермань Друга.

748. У Дермані в купальську ніч // Нове життя [Здолбунів]. – 2005. – 16 лип. – С. 7.

749. Художників надихав древній Дермань // Нове життя [Здолбунів]. – 2008. – 22 серп. – С. 4.

Про професійних художників – учасників 2-го Міжнародного живописного семінару «Історичні та природні перлини Рівненщини».

Літературно-меморіальний музей Уласа Самчука (Дермань 2)

Літературно-меморіальний музей видатного українського письменника та громадського діяча Уласа Самчука відкрився в Дермані 12 лютого 1995 року за фінансової підтримки торонтівського товариства «Волинь» (Канада).

Музей розташовується в будівлі Дерманської гімназії (колишньої вчительської семінарії), в якій свого часу навчався Улас Самчук.

Музейна експозиція розповідає про дитинство Уласа Самчука, його родину, навчання, можна побачити ікони з хати письменника, а пізніше його дядька. З цінних експонатів музею – світлини письменника різних років, книги, видані Уласом Самчуком у Мюнхені, кілька особистих речей (палиця, окуляри, візитівки). Окремі експозиції присвячені дослідникам творчості Уласа Самчука й вшануванню його пам'яті.

Протягом кількох останніх років музей зібрав значну кількість додаткових матеріалів, які розширюють і доповнюють експозицію: це фотодокументи, матеріали преси минулих часів і публікацій сьогодення, спогади сучасників Уласа Самчука. Значна кількість книг творчого доробку письменника надійшли від української діаспори Канади, де Улас Самчук провів останні роки, та США (ще не видані в Україні).

Тут створений окремий екскурсійний маршрут «Подорож на батьківщину Уласа Самчука і Бориса Тена», що користується популярністю у відвідувачів. На фасаді гімназії встановлено меморіальну дошку на честь Уласа Самчука (1995).

750. Єфімчук Ф. Дерманському музею Уласа Самчука – 20 [років] / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2015. – 6 лют. – С. 6.

751. Єфімчук Ф. Літературно-меморіальний музей Уласа Самчука став переможцем Всеукраїнського конкурсу / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2010. – 15 січ. – С. 1.

752. Єфімчук Ф. Працює і розвивається, оберігаючи духовні скарби / Ф. Єфімчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2010. – 5 берез. – С. 7.
Дерманському літературно-меморіальному музею Уласа Самчука – 15 років.

753. Єфімчук Ф. О. Центр Всесвіту – Дермань / Ф. О. Єфімчук ; розмову вела О. Заїка // Майдан [Рівне]. – 2005. – 5 серп. – С. 10.
Про музей ім. У. Самчука.

754. Музей Уласа Самчука в Дермані [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://samchyk.ua.edu.ua/muzderman.htm>. – Назва з екрана.

755. Омелянчук І. Мала батьківщина великого Українця / І. Омелянчук // Рівнен. кооператор. – 2016. – № 23. – С. 4.
Про музей Уласа Самчука у селі Дермань.

756. Шлапак Л. Тут все дихає історією... : 12 лютого цього року виповнилося 15 років з дня відкриття літературно-меморіального музею У. Самчука у Дермані / Л. Шлапак // Вісті Рівненщини. – 2010. – 18 лют. – С. 10.

Дерманський світильник

Літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник» засноване у 2001 році з ініціативи Рівненської обласної організації Національної спілки письменників України, відомого поета Степана Бабія та за сприяння Рівненської обласної та Здолбунівської районної держадміністрацій з метою вшанування знаменитих земляків-дерманців,

популяризації їх творчості та історичної пам'яті села. Вперше відбулося в Дермані 16 вересня 2001 року і стало щорічним. Проводиться у другу неділю вересня в актовій залі місцевої гімназії. Кульмінацією «Дерманського світильника» є вручення Рівненської обласної літературної премії імені Світочів.

З червня 2018 року, після декількох років перерви, свято проходить у новому форматі. Воно стало не тільки літературним та мистецько-розважальним, а й науковим. В рамках «Дерманського світильника» проводяться Всеукраїнські науково-краєзнавчі конференції.

757. Басараба В. Світло слова і духу / В. Басараба // Вільне слово [Рівне]. – 2005. – 15 верес. – С. 3.

Про літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник».

758. Басараба В. Світло слова і духу / В. Басараба // Погорина : літ.-краєзн. журн. Рівненщини / гол. ред. Є. Цимбалюк. – Рівне : Овід, 2006. – С. 140.

759. Басараба В. Світло твердині духу: у Дермані відбулося традиційне літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник» / В. Басараба // Вільне слово [Рівне]. – 2003. – 19 верес. – С. 4.

760. Басараба В. Світло через віки : на Рівненщині започатковано літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник» // Вільне слово [Рівне]. – 2001. – 21 верес. – С. 2.

761. Басараба В. Свято Дермані / В. Басараба // Вільне слово [Рівне]. – 2004. – 17 верес. – С. 13.

762. Басараба В. У Дермань, до світочів духу / В. Басараба // Вільне слово [Рівне]. – 2006. – 14 верес. – С. 14.

763. Береза Ю. Говерла національного духу / Ю. Береза // Рівне Час. – 2006. – 14 верес. – С. 7.

Про традиційне літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник», на якому вшанували уродженців села У. Самчука та Б. Тена.

764. Береза Ю. Диплом від «Дерманського світильника» : у старовинній Дермані відбулося щорічне літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник» / Ю. Береза // Вісті Рівненщини. – 2013. – 20 верес. – С. 14.

765. Бондючна Ю. Вшанували світочів / Ю. Бондючна // Вільне слово [Рівне]. – 2013. – 19 верес. – С. 16.

766. Бондючна Ю. На Рівненщині запалили «Дерманський світильник» / Ю. Бондючна // Літературна Україна. – 2013. – № 37. – С. 11.

767. Василенко М. Ювілейна правда великих українців / М. Василенко // Літературна Україна. – 2007. – 21 черв. – С. 1, 7.

768. Васюк Л. Вшановували дерманських Світочів / Л. Васюк // Нове життя [Здолбунів]. – 2008. – 26 верес. – С. 1–2.

Про літературне свято «Дерманський світильник» на честь Уласа Самчука.

769. Велесик П. Маленька колиска великої духовності / П. Велесик // Вісті Рівненщини. – 2003. – 17 верес. – С. 2.

770. Денисюк В. У Дермань – до світочів / В. Денисюк // Вісті Рівненщини. – 2014. – 24–26 верес. – С. 16 ; Те саме // Літературна Україна. – 2014. – 2 жовт. – С. 9.

771. Дідич З. Сяйво Дерманського світильника / З. Дідич // Надслучанський вісник [Березне]. – 2018. – 12 черв. – С. 6.

772. Доленко С. «Дерманський світильник» відбувся у новому форматі / С. Доленко // Вільне слово [Рівне]. – 2018. – 7 черв. – С. 13.

773. Доленко С. «Дерманський світильник» завітав на свято школи / С. Доленко // Нова Волинь [Рівне]. – 2002. – 5 верес. – С. 6.

774. Доленко С. «Дерманський світильник» має розгорятися / С. Доленко // Рівне Час. – 2005. – 15 верес. – С. 6.

775. Доленко С. Дермань покликав на розмову / С. Доленко // Нова Волинь [Рівне]. – 2004. – 16 верес. – С. 6.

776. Доленко С. Знову до Уласа Самчука та Бориса Тена... / С. Доленко // Нова Волинь [Рівне]. – 2003. – 25 верес. – С. 7.

Про літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник».

777. Кидрук І. Дерманський світильник / І. Кидрук // Вісті Рівненщини. – 2005. – 16 верес. – С. 1.

778. Климкович О. «Дерманський світильник» відбувся у Здолбуніві / О. Климкович // Нове життя [Здолбунів]. – 2020. – 25 верес. – С. 1.

Про Всеукраїнську наукову конференцію «Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині», яка відбулась у Здолбунівській районній бібліотеці.

779. Козак С. Край Волинський, шлях Дерманський... / С. Козак // Літературна Україна. – 2009. – 8 жовт. – С. 1–2.

Про традиційне літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник».

780. Конопелько В. «Дерманський світильник» назвав лауреатом премії імені Світочів вільнесловівця Євгена Цимбалюка / В. Конопелько // Вільне слово [Рівне]. – 2010. – 23 верес. – С. 14.

781. Конопелько В. Надщерблена дерманська слава / В. Конопелько // Літературна Україна. – 2008. – 2 жовт. – С. 2.

782. Конопелько В. Промені «Дерманського світильника» / В. Конопелько // Рівнен. діалог. – 2008. – 26 верес. – С. 7.

783. Нагорна І. Дерманський світильник / І. Нагорна // Рівнен. репортер. – 2013. – 19 верес. – С. 12.

784. Нагорна І. Дерманський світильник : традиційне літературно-мистецьке свято під такою назвою відбулося на Рівненщини / І. Нагорна // Вільне слово [Рівне]. – 2014. – 23 верес. – С. 8.

785. Ольжич Б. Ясніє барвами слова «Дерманський світильник» / Б. Ольжич // Дзеркало Здолбунівщини. – 2013. – 20 верес. – С. 5.

786. Пащук І. Дерманський світильник / І. Пащук // Нове життя [Здолбунів]. – 2006. – 15 верес. – С. 6.

787. Рачок П. Не згасне «Дерманський світильник» / П. Рачок // Надслучанський вісник [Березне]. – 2002. – 11 верес. – С. 3.

788. Рибенко Л. У королеви волинських сіл : старовинний Дермань удесяте запалив «Світильник» / Л. Рибенко // Літературна Україна. – 2010. – 14 жовт. – С. 3.

789. Романюк В. Сліди (Дерманський світильник) : [вірш] / Віктор Романюк // Дзвін. – 2012. – № 8. – С. 11.

790. Самчук І. Не тільки митців, а й науковців зібрав оновлений «Дерманський світильник» / І. Самчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2018. – 8 черв. – С. 1, 2.

Про заходи відновленого «Дерманського світильника».

791. Свердлюк І. Вшанували видатних / І. Свердлюк // Вісті Рівненщини. – 2009. – 24 верес. – С. 16.

792. Синюк С. «Дерманський світильник» спонукає до роздумів / С. Синюк // Погорина : літ.-краєзн. альманах Рівненщини / ред. та упоряд. Є. Цимбалюк. – Рівне : Овід, 2016. – С. 373–375.

793. Скликає «Дерманський світильник» // Дзеркало Здолбунівщини. – 2013. – 6 верес. – С. 4.

794. Тарасюк Н. «Дерманський світильник» запалав удесяте / Н. Тарасюк // Вісті Рівненщини. – 2012. – 2 листоп. – С. 13.

795. Шилан Є. П. «Дерманський світильник» очищає душі / Є. П. Шилан // Нове життя [Здолбунів]. – 2012. – 21 верес. – С. 1, 6.

796. Шилан Є. П. Дермань знову приймав гостей / Є. П. Шилан // Нове життя [Здолбунів]. – 2013. – 20 верес. – С. 1–2.

797. Шилан Є. Свято духовності у Дермані / Є. Шилан // Вільне слово [Рівне]. – 2011. – 13 верес. – С. 2 ; Те саме // Нове життя [Здолбунів]. – 2011. – 16 верес. – С. 2.

798. Якубчик О. Під ореолом духовності / О. Якубчик // Нове життя [Здолбунів]. – 2005. – 17 верес. – С. 3.

799. Якубчук О. «Дерманський світильник» – причастя духовністю, правдою й красою рідної землі / О. Якубчук // Нове життя [Здолбунів]. – 2019. – 14 черв. – С. 3.

Див також №№ 859.

Музейна садиба «Ремісничий хутір Плугаки»

Хутір Плугаки розташований в мальовничому куточку села Дермань. Музейна садиба заснована у 2005 році майстром декоративно-ужиткових мистецтв Миколою Огородником. Презентація ремісничого хутора «Плугаки» як туристично-музейного комплексу відбулася у 2006 році. На хуторі зібрано велику колекцію старожитностей: предмети побуту, якими користувалися українські селяни, дерев'яний плуг середини ХІХ століття, віз 1944 року, на якому їздили вояки УПА та багато іншого.

800. Бендюк О. Дивовижний хутір Плугаки / О. Бендюк // Сіті Рівне. – 2012. – 2 лют. – С. 16.

Про ремісничий хутір Плугаки, як музей української давнини.

801. Білоус О. Культуру треба сповідувати... / О. Білоус // Вільне слово [Рівне]. – 2006. – 6 квіт. – С. 7.

Про майстра народного мистецтва України, члена Національної спілки журналістів України Миколу Огородника, який займається мистецтвом соломоплетіння.

802. Буднякова І. У Дермані навчатимуть кувати підкови / І. Буднякова // Ого [Рівне]. – 2006. – 20 квіт. – С. 5.

У селі Дермань планується облаштувати туристичний хутір у старовинному стилі, який матиме статус ремісничого.

803. Васюк Л. «Плугаки» – ремісничий хутір в Дермані / Л. Васюк // Нове життя [Здолбунів]. – 2006. – 6 жовт. – С. 6.

Про презентацію ремісничого хутора «Плугаки» як туристично-музейного комплексу.

804. Дем'янчук О. Для зцілення душі приїжджайте в Плугаки / О. Дем'янчук // Вісті Рівненщини. – 2007. – 13 лип. – С. 13.

805. Дем'янчук О. Скупані сонцем, або Витвори рук майстра, що випромінюють тепло / О. Дем'янчук // Вісті Рівненщини. – 2005. – 14 січ. – С. 2.

Про майстра «солом'яних» справ Миколу Огородника та Інну Огородник.

806. Коваль Т. У музеї ходять босоніж / Т. Коваль // Рівнен. газета. – 2006. – 4 жовт. – С. 5.

Про ремісничий хутір Плугаки.

807. Музейна садиба «Ремісничий хутір Плугаки» // Туризм сільський зелений. – 2011. – № 1. – С. 7.

808. Ниркова Н. Тут ходять тільки босоніж / Н. Ниркова // Ого [Рівне]. – 2007. – 5 лип. – С. 2.

809. Огородник М. До спадщини – босоніж : єдиний музей у світі, куди можна зайти лише босому / М. Огородник // Вісник благодійництва. – 2008–2009. – № 1/груд.–лют./ – С. 55–58.

810. Осніцка Н. О. Скансени Рівненщини / Н. О. Осніцка // Географія та економіка в рідній школі. – 2018. – № 5. – С. 31–39.

811. Таран Л. Довкола Острога та Корця / Л. Таран // Українська культура. – 2008. – № 6. – С. 40–41.

Подорож автора до Дерманя на хутір Плугаки до майстра соломоплетіння Миколи Огородника.

812. Таран Л. Хутірське життя / Л. Таран // Культура і життя. – 2009. – 20–27 листоп. – С. 3.

813. Цимбалюк Є. Рівненський дідух – із роду велетнів, хоч, за словами його творця, майстра соломоплетива Миколи Огородника, він

красен не висотою, а життєдайною силою / Є. Цимбалюк // Вільне слово [Рівне]. – 2013. – 10 січ. – С. 16.

Див. також №№ 189, 208.

Дермань літературний. Дермань в літературі

814. Бабій С. Луни повстанського краю : нариси, оповіді, спогади / С. Бабій. – Рівне : М. Дятлик, 2002. – 120 с.

Про Дермань, Уласа Самчука.

815. Барабаш І. Дермань : етнографія, етномузикологія та рівненські школярки : польові записи / І. Барабаш. – Рівне : Волин. обереги, 2012. – 200 с.

Про Дерманські народні пісні: календарно-обрядові, родинно-обрядові, родинно-побутові, соціально-побутові, епічну лірику. Вміщені тексти деяких пісень.

Відомості про уродженців Дерманя, які надали інформацію:

Ганну Наумівну Гнатюк. – С. 10–11.

Антон Флегонтовича Довбенко. – С. 12–15.

Олексія Лук'яновича Бухальського. – С. 16.

Євгенію Севаст'янівну Довбенко. – С. 17.

816. Борис А. Дермань : [вірш] / А. Борис // Іляшевич В. В. Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 35.

817. Галабурда Ю. Життя із пам'яті у слово / Ю. Галабурда. – Дермань, 2018. – 368 с.

Спогади уродженця Дерманя Юрія Галабурди як джерело історії Дерманя другої половини 20 ст.

818. Дем'янчук Г. Воскреслі для життя : літ. силуети / Г. Дем'янчук. – Київ : Оріана, 1998. – 119 с.

Про Уласа Самчука. – С. 22–31.

Про Антона Бориса. – С. 94–97.

819. Дем'янчук Г. Семи криниць водиця : краєзн. нариси / Г. Дем'янчук. – Львів : Каменяр, 1984. – 104 с.

Про Батіївку, що у селі Дермань. – С. 24–28.

820. Дешиця із записаних у Дермані пісень : [тексти пісень] // Барабаш І. Л. Дермань: етнографія, етномузикологія та рівненські школярки : польові записи / І. Л. Барабаш. – Рівне : Волин. обереги, 2012. – С. 131–175.

821. Довбенко У. Там, де витік Усті. Дядько Герман / У. Довбенко // Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн. 5 / редкол. тому (співгол.

С. І. Павлюк, співгол. О. І. Савчук, відп. секр. А. А. Жив'юк та ін.) ; упоряд. О. А. Білоконь, Р. П. Давидюк, А. А. Жив'юк (кер.) [та ін.]. – Рівне : ПП ДМ, 2014. – С. 114–124.

Оповідання про свого батька та сім'ю Довбенків із села Дермань, які стали жертвами радянського режиму 1939–1991 рр.

822. Дрозюк В. Монах / В. Дрозюк // Дзвони Дерманя : зб. спогадів і док. – Рівне : Азалія, 1998. – С. 92–94.

823. Дрозюк В. Монах / В. Дрозюк // Оповідання / В. Дрозюк. – Здолбунів, 1996. – С. 40–42.

Про Антона Бориса.

824. Дрозюк В. Таємниці Дерманського замку / В. Дрозюк // Рівненщина: подорож у глибинку : нариси, бувальщини, легенди / ред. Д. Тарасюк, Є. Цимбалюк. – Рівне : Рівнен. друк., 2008. – Вип. 1. – С. 62–65 ; Те саме // Нове життя [Здолбунів]. – 2001. – 31 берез. – С. 3.

Про Дерманський монастир.

825. Жив'юк А. «Історія села Дермані» Пилипа Павлюка та її автора / А. Жив'юк // Матеріали 5 наук.-краєзн. конф. «Остріг на порозі 900-річчя». – Остріг, 1994. – С. 36–40.

Про громадського і кооперативного діяча 1920–1930-х рр. Пилипа Павлюка, який жив і похований в Дермані та його історико-краєзнавчу розвідку «Історія села Дермані».

826. Іляшевич В. В. Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – 42 с.

827. Кралюк П. Новий апокриф / П. Кралюк. – Рівне : Рівнен. друк., 2008. – 280 с.

Про село Дермань, Мелетія Смотрицького. – С. 11–25.

828. Красовський Л. Спогади. Щоденник / Л. Красовський // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2021. – Вип. 2. – С. 164–261.

829. Кухарець В. Над Дерманем зоря зійшла : [вірші] / Вікторія Кухарець. – Львів : ПП Лукашук В.С., 2009. – 24 с. – (Бібліотечка Малої Академії літератури і журналістики).

830. Мороз М. Дерманське джерело : поезії / М. Мороз. – Рівне, 2001. – 47 с.

831. Рогашко А. Провидець : роман / А. Рогашко. – Київ : Укр. пріоритет, 2021. – 272 с.

У романі місцем подій є Дермань і Рівне в якому через деформацію часу, його нелінійність проступає образ літописця Уласа Самчука, волинського Гомера.

832. Рожко К. Во вічні віки / К. Рожко // Іляшевич В. В. Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 41.
Про Дермань.

833. Самчук У. Волинь : роман у 3 ч. Ч. 1 : Куди тече та річка / У. Самчук. – Харків : Фоліо, 2019. – 380 с.
Уривки про Дермань з тексту книги:
<https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/S/Samchuk/Volyn.html>.

834. Самчук У. Дермань : роман у 2 ч. (незакінчений) / У. Самчук. – Рівне : Волин. обереги, 2005. – 119 с.

835. Самчук У. Кулак : роман / У. Самчук. – Рівне : Волин. обереги, 2009. – 330 с.

836. Самчук У. На білому коні : спомини і враження / У. Самчук. – Вінніпег : Волинь, 1972. – 248 с.
Уривок про Дермань з книги:
<https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/S/Samchuk/NaBilomuKoni.html>.

837. Самчук У. На коні Вороному : спомини і враження / У. Самчук. – Вінніпег : Волинь, 1975. – 360 с.
Про Дермань уривок з книги:
<https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/S/Samchuk/NaKoniVoronomu.html>.

838. Семенюк Л. Українське книжне віршування на Волині кінця XVI – початку XVII ст. / Л. Семенюк // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. праць. – Луцьк : Твердиня, 2007. – С. 13–21.

*Поезія Дерманя у стародруках.
Про дерманські видання «Октоїх» (1604) та «Лист Мелетія патріарха олександрійського до Іпатія Потьї...» (1605).
Про віршовані твори Дем'яна Наливайка вміщені у виданнях.*

839. Семерик М. Біля старого джерела / М. Семерик // Іляшевич В. В. Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 38.
Про джерело «Батийівка».

840. Турчин І. Монастир / І. Турчин // Іляшевич В. В. Митці Дерманя : біогр. довідник / В. В. Іляшевич. – Рівне : Волин. обереги, 2006. – С. 37.

841. Українець С. У Дермані : [вірш] / Стефанія Українець // Погорина : літ.-мист. альманах. – Рівне : Азалія, 2002. – Вип. 4. – С. 77.

842. Фелонюк А. Огляд видань з історії Дерманя за останнє десятиліття / А. Фелонюк // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / голов. ред. А. Жив'юк ; відп. ред. А. Фелонюк. – Рівне, 2021. – Вип. 2. – С. 262–288.

843. Хутка Є. Володимир Дрозюк: «Освідчення в любові» / Є. Хутка // Негаснуча зоря : сімдесят славних літ: історія районної преси / Є. К. Хутка. – Володимирець : Володимир. рай. друк., 2015. – С. 49–58.

Про заслуженого журналіста України, письменника, головного редактора Здолбунівської районної газети «Нове життя» Володимира Васильовича Дрозюка, уродженця села Дермань.

844. Шепельчук О. Перекази села Дермань Здолбунівського району Рівненської області / О. Шепельчук, І. Парфенюк // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2010. – Вип. 43. – 387 с.

Про нові фольклорні матеріали, записані у селі Дермань впродовж 2003–2009 років.

845. Янковська Ж. Мотиви ностальгії в українській художній літературі митців діаспори / Ж. Янковська // Наукові записки. Історичні науки / Національний університет «Острозька академія». – Острог, 2008. – Вип. 11. – С. 440–447.

Про нотки ностальгії за рідним селом Дермань в автобіографічному романі У. Самчука «На білому коні». – С. 443.

846. Бойчук В. «Молитва любові» / В. Бойчук // Вісті Рівненщини. – 2010. – 18 листоп. – С. 12.

Про третю книгу поезії В. Дрозюка, уродженця Дерманя.

847. Бойчук В. Молитва любові / В. Бойчук // Слово і час [Рівне]. – 2010. – 12 листоп. – С. 8.

Про книгу поезії В. Дрозюка, який працює редактором Здолбунівської районної газети «Нове життя».

848. Вітрук О. Плач душі / О. Вітрук // Нове життя [Здолбунів]. – 2006. – 3 лют. – С. 7.

Про молодшу поетку Олю Вітрук з с. Дермань.

849. Воробей Л. Свідчить одна з мільйонів / Л. Воробей // Сім днів [Рівне]. – 1997. – 5 квіт. – С. 7.

Про Лідію Романчук (Ясень), колишню медсестру УПА, уродженку Дерманя, яка видала книгу спогадів «Дорогою страждань».

850. Гнатюк М. Микола Гнатюк: «Не дай мені, Боже, змаліти» / М. Гнатюк ; бесіду вела О. Бендюк // Сіті Рівне. – 2012. – 2 лют. – С. 16.

Про поезію Миколи Гнатюка, уродженця Дерманя.

851. Голод М. Дермань, Дермань... : [вірш] / М. Голод // Літопис Волині. – Вінніпег, 1982. – Ч. 13/14. – С. 165.

852. Дем'янчук Г. Однокласник Уласа Самчука. Вірші дерманського поета Антона Бориса / Г. Дем'янчук // Рівне. – 1993. – 27 верес. – С. 4.

853. Дрозюк В. Ліхтарик у майбутнє / В. Дрозюк // Нове життя [Здолбунів]. – 2013. – 15 лют. – С. 3.

Про видання книги «Нариси історії села Дермань» Дмитра Кравчука.

854. Жив'юк А. Історія села Дермані / А. Жив'юк // Нове життя [Здолбунів]. – 1993. – 8 верес. – С. 3.

Про автора книги «Історія села Дермані» П. Павлюка.

855. Левіна-Бухало Т. Спогади про село Дермань і дерманців / Т. Левіна-Бухало // Слово і час [Рівне]. – 2000. – 28 лип. – С. 7.

856. Марчук І. До 67 річниці найбільшої битви УПА / І. Марчук // Волинь [Рівне]. – 2011. – 29 квіт. – С. 7.

Про презентацію книги І. Марчука «Записки повстанця» (за спогадами Миколи Андросюка «Вороного», учасника Гурбенського бою, уродженця с. Дермань-1).

857. «Митці Дерманя» // Нове життя [Здолбунів]. – 2007. – 26 січ. – С. 3.

Про біографічний довідник В. Іляшевича «Митці Дерманя», присвячений 100-річчю від дня народження У. Самчука.

858. Павлюк П. Історія села Дермані / П. Павлюк ; публікація А. Жив'юка // Нове життя [Здолбунів]. – 1993. – 8 верес. – С. 3 ; 11 верес. – С. 2 ; 15 верес. – С. 3; 22 верес. – С. 2 ; 29 верес. – С. 3 ; 6 жовт. – С. 2 ; 12 жовт. – С. 2 ; 13 жовт. – С. 3.

Національне життя Дерманя в 30-х – поч. 40-х рр. 20 ст.

859. Романюк В. Сліди : [вірш] / В. Романюк // Дзвін. – 2012. – № 8. – С. 11.

Про літературне свято «Дерманський світильник».

860. Став лауреатом // Нове життя [Здолбунів]. – 2017. – 8 груд. – С. 3.

Про Володимира Дрозюка, який став лауреатом Всеукраїнського поетичного вернісажу «Троянди і виноград» за видання збірки поезій «Молитва любові».

861. Тен Б. Дерманський пагір прадідній родині... : [вірш] / Б. Тен // Волинь [Рівне]. – 2012. – 14 груд. – С. 7.

Вірш Бориса Тена присвячений рідному селу Дермань.

862. Ужвін М. Книга – сповідь / М. Ужвін // Нове життя [Здолбунів]. – 2014. – 3 жовт. – С. 3.

Про презентацію книги Юрія Галабурди «Дермань в новітній історії», яка відбулася в Дерманській гімназії.

Бібліографічні посібники

863. Жив'юк Андрій Анатолійович : біобібліогр. покажч. до 60-річчя від дня народж. / упоряд. Р. П. Давидюк. – Рівне, 2020. – 112 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://bit.ly/4aDOnJX>.

864. Здолбунівський край: історія, події, постаті : наук.-допом. покажч. / уклад.: Л. А. Костильова, Г. М. Люльчук ; наук. консультант: О. П. Прищепка ; наук. ред.: О. Л. Промська ; ред.: Л. Г. Сахнюк, І. В. Давидчук ; відп. за вип.: В. П. Ярощук. – Рівне : Волин. обереги, 2014. – 120 с. : фотоіл. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://libr.rv.ua/sections/items/10201>.

Про Дермань. – С. 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 39, 47, 52, 55, 58, 60, 61, 65, 66, 67, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 87, 88, 89, 90, 93.

865. З історії бібліотек краю : наук.-допом. біобібліогр. покажч. / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка ; уклад.: Л. А. Костильова ; ред.: З. М. Тирак ; відп. за вип.: В. П. Ярощук. – Рівне : Волин. обереги, 2016. – 248 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://libr.rv.ua/sections/items/10240>.

Про бібліотеку Дерманського монастиря. – С. 7, 10, 12.

Про бібліотекарку с. Устенське Марію Середюк. – С. 53.

866. Ігор Свєшніков – археолог, історик, краєзнавець : наук.-допом. біобібліогр. покажч. / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка ; уклад.: Л. М. Малишева ; наук. ред.: О. Л. Промська ; відп. за вип.: В. П. Ярощук. – Рівне : Волин. обереги, 2015. – 128 с. – (Серія «Дослідники Рівненського краю») ; Те саме в мережі Інтернет: <https://libr.rv.ua/sections/items/10151>.

Про Дермань. – С. 41.

867. Історіограф Волинської землі : до 70-річчя від дня народж. Г. В. Бухала : біобібліогр. покажч. / Рівнен. держ. обл. б-ка ; уклад. Н. М. Кожан ; наук. ред. В. П. Ярощук ; рецензент Т. В. Добко ; ред. Л. Г. Сахнюк. – Рівне : Волин.

обереги, 2002. – 87 с. : фотоіл. – (Серія «Дослідники Рівненського краю») ; Те саме в мережі Інтернет: <https://libr.rv.ua/sections/items/10150>.

868. Пам'ятники, пам'ятні знаки, меморіальні дошки Рівненської області : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка ; уклад.: Л. М. Малишева, Н. М. Кожан ; наук. ред.: О. Л. Промська, О. П. Прищепка ; ред.: З. М. Тирак, Л. Г. Сахнюк ; відп. за вип.: В. П. Ярощук. – Рівне : Волин. обереги, 2015. – 186 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://libr.rv.ua/sections/items/10084>.

Про Дермань. – С. 99–101.

869. Події Української революції 1917–1921 рр. на Рівненщині : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка ; уклад.: Л. А. Степанюк ; наук. ред.: О. Л. Промська, А. А. Жив'юк ; ред.: З. М. Тирак ; відп. за вип.: В. П. Ярощук. – Рівне : О. Зень, 2019. – 130 с. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://libr.rv.ua/sections/items/10169>.

Про Дермань. – С. 10, 16, 20, 29, 47, 58, 59, 88, 92, 105, 108.

870. Природно-заповідний фонд Рівненської області : (наук.-допом. бібліогр. покажч.) / Рівнен. держ. обл. б-ка ; уклад. Кожан Н. М. ; ред.: Сахнюк Л. Г., Тирак З. М. ; відп. за вип.: Ярощук В. П. – Рівне : Волин. обереги, 2010. – 63 с. : дод. ; Те саме в мережі Інтернет: <https://libr.rv.ua/sections/items/10144>.

Про Дермань. – С. 6, 7, 25–27.

871. Улас Самчук: «Волинь» – моє вірую й ісповідаю... : біобібліогр. покажч. до 100-річчя від дня народж. У. Самчука / Рівнен. держ. обл. б-ка ; уклад.: П. І. Демчук ; наук. ред.: І. В. Мілясевич ; рецензент: А. А. Жив'юк. – Рівне : Волин. обереги, 2005. – 68 с. : іл. – (Серія «Славетні земляки») ; Те саме в мережі Інтернет: <https://libr.rv.ua/sections/items/10067>.

ДОПОМІЖНИЙ АПАРАТ

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Август С. – (86)
Александрович В. – 13, 345, 449, 450, 457
Александрук М. – 614
Альмес І. – 345
Андреевский И. Е. – 45
Андрієвський Д. – 679
Андрієнко Т. А. – 487, 491
Андросюк Ю. – 133
Андрощук І. – (141)
Андрощук М. («Вороний») – (36), 134, (856)
Андрощук О. – 157, 165
Андрощук П. – (137)
Андрушук А. – 679
Анік С. – (455)
Антонович В. Б. – 71
Антонович О. – 572
Антонюк Л. – 615
Антонюк М. – 650
Артемюк П. – (141)
Арцишевська А. Л. – 504, 505
Атаманенко В. – 217, 218, 219, 270, 362, 403
Ауліх В. В. – 75
- Бабій С. – 135, 136, 178, 616, 617, 618, 814
Бабич А. – 46
Бабінець А. – 289
Базан О. – 492, 493
Балабан І. – (31), (217)
Барабаш І. – 815, 820
Баранович О. – 89
Барановский С. – 328
Басараба В. – 179, 619, 756–762
Басюк О. – 126
Батишкіна Ю. В. – 428
Батюшков П. Н. – 225
Бачинська К. – 575
Бачинський М. С. – 104, 404
Бачинський С. – (104), (110), (404), (409)
Бевзо О. А. – (90)
- Белоус Ф. И. – 220
Бендюк М. – 450
Бендюк О. – 137, 620, 800, 850
Береза Ю. – 181, 182, 743, 763, 764
Берташ Б. – 494
Бешкенадзе Г. – 621
Білоконь О. А. – 35, 142, 145, 510, 821
Білоус О. – 801
Білоус П. В. – 680
Білошицька К. – 172
Блащук М. – 681, 696
Близняк М. – 105, 363, 364
Блонська Н. – 679
Бобровський А. – 482
Бойко А. – 248
Бойко М. – 365
Бойчук В. – 846, 847
Бондар А. – 47
Бондаренко Г. – 366
Бондючна Ю. – 576, 765, 766
Борецький І. – (30), (274), (288), (380), (397)
Борецький М. – 679
Борис А. – (31), (141), (546), (710–715), 816, (822), (823), (852)
Борис В. – (546)
Борис І. – (546)
Борискович І. – (31), (218), (219), (247), (274), (288), (397), (508), (729)
Бородинська Л. – 427, 500, 501
Борщевич В. – 502
Брехуненко В. – 248
Бричок С. Б. – 405
Брюховецький В. С. – 737
Буднякова І. – 802
Булига О. С. – 79, 91, 138, 406, 503, 727
Бухало В. – (504)
Бухало Г. – 5, (31), 48, 49, 127, 128, 129, 183, 184, 185, 186, 187, 221, 222, 293, 329, 367, 478, (503), (505), 506, (556), 577, 578, 622, 623, 679, 683, (867)
Бухало-Левіна Ф. – 139, (141) (*див. також Левіна-Бухало Т.*)
Бухальський В. І. – (40), (514), 745

Бухальський О. Л. – (515), (549), (815)
Бухальський Р. О. – (516)

Василенко В. – 624
Василенко М. – 767
Васюк Л. – 625, 768, 803
Васюта С. – 330
Велесик П. – 495, 496, 769
Великород Г. В. – 579
Веляник Н. – 626
Вербич В. – 308, 595
Веремчук Н. М. – 346
Вероніка, ігуменія (Зошук) – 281
Верстюк В. – 111
Вєтров І. В. – 431
Видащенко М. Б. – 223
Винар Л. – 270
Виткалов В. Г. – 283, 580
Вишенський І. – (31), (732)
Вістенко Р. – 209
Вітрук О. – 440, (848)
Власюк Л. – 294, 295
Власюк О. В. – 407, 728
Возницький Б. – (743)
Возняк М. – 309
Волощук О. – 742
Волощук Ю. – 393
Воробей Л. – 849
Воронович В. – (306)
Воронович Т. – (93)
Вуйчик В. – 226, 227, 265, 451

Гаврилова Я. К. – 485,
Галабурда А. Г. – (517)
Галабурда Ю. – 8, 50, 51, (507), (518),
549, (574), 817, (862)
Галуха Л. Ю. – 428
Гарат І. – 508, 729
Герасимчук М. С. – (541), (563), (566)
Герета І. П. – 75
Гетьман В. – 486, 497
Гладунова Є. – 550
Глушман І. – 551
Гнатюк В. К. – (519)
Гнатюк Г. Н. – (815)
Гнатюк М. М. – (520), (850)
Гнатюк-Сосна Л. – 452
Годованюк О. М. – 228, 453

Голій Р. В. – 109
Головата Н. – 296
Головко О. – 485, 488, 498, 499, 480,
481, 482
Голод М. – 851
Голубев С. – 454
Гонтарук Л. – 730
Гордіюк М. – 297
Горицька Я. – 188
Горін С. – 229, 234, 298
Гошовський І. – 628
Гринюк О. Ю. – 489
Грищенко Ю. – 487, 491, 495
Гронь Р. – 230
Губарев В. К. – 368
Гузенкова Д. – 189
Гупало С. – 582
Гуцаленко Т. – 231

Давен А. – (31), 718 (*див. також
Кучерук А.*)
Давидчук І. В. – 864
Давидюк Р. – 35, 110, 142, 145, 408,
409, 510, 821, 863
Данилов О. Є. – (465)
Данилюк А. – 455
Данилюк М. М. – 137, 279
Дем'янчук Г. – 410, 583, 710, 712, 818,
819, 852
Дем'янчук О. – 52, 190, 565, 719, 804,
805
Демченко А. – (141)
Демчук П. І. – 871
Денисюк В. – 770
Денищук О. – 22, 92
Джеджера К. – 310
Джус М. – (100) (*див. також Дчуса М.*)
Дідич З. – 431, 771
Добко Т. В. – 867
Довбенки, сім'я – (35), (821)
Довбенко А. Ф. – (815)
Довбенко Є. С. – (915)
Довбенко У. А. – (521), 821
Довбищенко М. – 237, 509, 731
Довнар-Запольский М. В. – 106
Доленко С. – 191, 772–776
Драганчук М. М. – 36
Дрозд В. – 192

Дрозюк В. – (31), 475, (544), 552, 822–824, (843), (846), (847), 853, (860)
Дубович І. – (31), (509), (731)
Дчуса М. – (86) (див. також Джус М.)

Євтушенко О. В. – (465), (482)
Єжов О. – (455)
Єлізарович С. – (63)
Єндржеєвич Я. І. – (306)
Єремєєв В. В. – 680, 684, 685
Єфімчук Ф. – 9, 193, 194, 195, 395, 411–425, 441–443, (557), 606, 629, 679, 713, 750–753

Жарчинська О. – 300
Жив'юк А. – 11–13, 34–36, 53, 105, 130, 141, 142, 145, 156, 158, 159, 167–171, 239, 345, 408, 449, 457, 500, 510–513, 553, 554, (558), 559, 584–588, 630–635, 687, 689, 697, 698, 714, 715, 738, 821, 825, 828, 842, 854, 858, (863), 869, 871
Жилюк С. І. – 235
Жогло О. – 484
Жук В. М. – 238, 346, 347
Жукова О. – 456
Жулинський М. – 589, 636
Жураховський Б. С. – 94

Заборовський П. – 426
Заїка О. – 753
Замлинський В. О. – 26
Запаско Я. – 370
Заславський (князь) – (93)
Захарчук І. – 689
Зенич І. – 125
Зленко Г. – 690
Зоц М. – 679

Йориш М. – (465)

Іваневич Л. – 372
Іваницький Д. М. – (306)
Іванівський С. В. – (279)
Івасюта М. К. – 166
Івченко А. – 16
Ієрофей, єпископ – (29), (30), 334, 335, (336–344) (див. також Лобачевський Я. Ф.)

Іларіон, митрополит – (95), 373 (див. також Огієнко І.)
Іляшевич В. – (40), 514–540, (522), (543), (552), 711, 716, 816, 826, 832, 839, 840, 857
Ільків-Свидницький М. – 457, 458
Ісаєвич Я. – 223, 370, 371, 374

Кальчук Г. – 486, 487
Кальчук К. Я. – (40), (136), (523)
Каракоз О. – 375
Карліна О. – 239
Карпінчук Г. – 459
Кацпржак Е. И. – 376
Кашуба С. – (741)
Кедров М. – (141)
Кидрук І. – 54, 197, 556, 637, 777
Кипріан, ієромонах – (242), (247), (288)
Кир'янчук І. – 55, 720
Кир'янчук М. – (126), (141)
Кирилюк В. В. – 143, (198)
Кирилюк В. М. – (548)
Кисіль А. – (141), (149)
Кисільчук Є. – (141)
Киян Э. Ф. – 72
Кіндзерський Ю. В. – 541
Кісельчук Є. – (137)
Климкович О. – 778
Княгиницький І. – (31), (219), (274), (288)
Кобись В. – 173
Кобів Й. – 699
Ковалів В. Й. – 638, 639
Коваль Т. – 806
Ковальський М. – 240, 396
Ковальчук Р. – 397
Кожан Н. М. – 867, 868, 870
Козак С. – 590, 779
Козарез Д. М. – 489
Козаченко А. – 640
Комаров – (141)
Компаневич В. – (572)
Кондрачук С. – 557
Конопелько В. – 781, 782
Константинович М. – 112
Концемал (Костюк) Г. Є. – (524)
Копержинський К. – 378
Копійченко Л. А. – 685

- Королук В. М. – 34
 Косів Р. – 241
 Костилюва Л. А. – 864, 865
 Костомаров М. І. – (734), (740)
 Костриця М. Ю. – 235
 Костюк П. – 606
 Косюр Г. М. – 43
 Котик С. – (36)
 Кравцов Л. – 23, 56, 57, 331, 359, 379, 398
 Кравчук А. М. – (525)
 Кравчук Д. І. – 24, (526), (568), (853)
 Кравчук К. – 488
 Кравчук П. І. – (527)
 Кравчук С. – 558
 Кралоук П. – 242–247, 311, 591–592, 641–645, 700, 827
 Красовський Л. – (513), 828
 Крижанівська Г. – 646
 Криницька В. – 741
 Криницький В. – (551)
 Крип'якевич І. – 25, 268, 732
 Кричильський С. – 160
 Кришиха Т. – 199
 Крушельницька Л. Г. – 73, 74
 Крушельницька Н. – 444, 747
 Крушинський Л. – 124
 Кузьменко С. – 679
 Кулаковський П. – 248
 Кульчинський Є. – (8), (282), (305), (502), (506), (550), (569), (570)
 Кульчинський М. – (141)
 Кульчинський П. – (187)
 Кульчинський С. – (502), (569), (742)
 Кульчинський Я. С. – (40), 200, (209), (528)
 Кунанець Н. Е. – 348
 Куриляк В. В. – 427
 Кухарець В. – 829
 Кухарук Н. – 249
 Кучерук А. – (716–726), 717–718, 721, 722 (див. також Давен А.)
 Кушнірук В. – 144
 Кушнірук Ю. С. – 490
 Лахман М. – (141), (512), (542), (553), (554), (559)
 Лебедюк Є. – 324
 Левицький В. – (406), (727)
 Левіна-Бухало Т. – (564), 855 (див. також Бухало-Левіна Ф.)
 Левчук І. – (455)
 Лжедмитрій І (Григорій Отреп'єв) – (358), (733), (735), (739), (744)
 Линка Ю. – 305
 Липа К. А. – 460
 Лисенко І. – 355
 Литвин М. – 291
 Лісова І. В. – 349, 350
 Ліфун О. – 102
 Ліщенко О. – 701
 Лобачевський Я. Ф. – (29), (30) (див. також Ієрофей)
 Лобур Р. – 399
 Лопатська Н. – 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 301, 351
 Лосієвський І. – 360
 Лукаріс К. – (31)
 Луц В. – 265, 461, 471, 475
 Люльчук Г. М. – 864
 Маєвський А. – (36), (141), (160), (162), (192)
 Маєвський І. – 428
 Мазаний В. – 608, (647)
 Мазуренко О. – 489
 Макарова М. – 361
 Маключенко В. І. – 691
 Максимович М. О. – 26, 96,
 Максись А. – (137)
 Максись В. – (36), (141)
 Максись М. – (31), (141), (483), (511), (529)
 Максись О. – (141)
 Максись С. – (137)
 Маланюк Є. – 593, 679
 Малишева Л. М. – 866, 868
 Малюга М. – 475
 Манько М. П. – 137, 161, 266, 279, 337–339, 342–344, 445–456, 740
 Марочкін В. П. – 380
 Мартинюк А. – 491, 495
 Мартинюк Б. Ф. – (40)
 Мартинюк Д. – (141)
 Мартинюк І. – (141)

- Мартинюк І. М. – (8)
 Мартинюк М. Ф. – (8)
 Мартинюк С. – 201
 Мартинюк Ф. М. – (8), (137), (561)
 Марцинковський В. – (500), (501), (530), (547)
 Марчук В. – 403
 Марчук І. – 134, 141, 162, 163, 856
 Матвійчук О. – 648
 Мацкевич І. Ф. – 117
 Мацкевой Л. Г. – 73, 74
 Мацюк О. Я. – 223, 462
 Медведєва О. – (647)
 Мефодій, архімандрит (Сибіковський) – (282)
 Микитин Т. М. – 485
 Мирончук Л. – 266, 463
 Миткалик І. І. – 429
 Михайлюк О. Г. – 17
 Мицик Ю. – 733
 Миць М. Я. – 430
 Мицько І. – 97, 267, 476
 Мізерний А. – 306, 307
 Мілясевич І. В. – 871
 Мітчук О. – (647)
 Моліс М. – 357
 Мороз М. – (31), (531), 830
 Мошинський В. С. – 488, 490
 Музичко А. – (36)
 Муляренко О. В. – 36

 Нагорна І. – 594, 596, 649, 717, 783–784
 Назаренко Є. – 6
 Наливайко Д. – (21), (30), (31), (247), (274), (288), (300), (323), (362), (397), (571), (730), (838)
 Немировский Е. Л. – 27
 Нечипорук М. – 400
 Нечипорук Т. – 202, 431, 446
 Никанор, архієпископ – (277)
 Ниркова Н. – 808
 Ніколіна С. – 480, 481
 Нікольченко Ю. М. – 72, 82
 Новак О. – 381
 Новоселецька С. – 312, 313
 Новосілецький А. – 28

 Овсійчук Ю. – 491, 492

 Огієнко І. – 269, 340, (363), 382, 383, 384, (391) (*див. також Іларіон, митрополит*)
 Огнєва О. Д. – 352
 Огородник І. – (805)
 Огородник М. О. – (532), (800–813)
 Озірська Н. – (187)
 Окрушко Т. – 203
 Олексійчук І. Г. – (172)
 Олифер О. М. – 72
 Оліх А. – 702
 Ольжич Б. – 785
 Омелянчук І. – 204, 562, 755
 Омельчук В. В. – 29, 314, 336
 Онацький Є. – 651
 Осніцка Н. О. – 810
 Остапук В. – 98, 114–116, 271, 315, 432
 Острозький В.-К. – (100), (247), (288), (306), (403)
 Острозький В. Ф. (Красний) – (91), (95), (220), (278), (736)
 Острозький К. – (62), (86), (304), (350)
 Острозький К. І. (князь) – (101), (285), (450)
 Острозький К. К. (князь) – (95), (99), (216), (373)
 Ошуркевич О. – 734

 Павличко С. – 597
 Павличко Я. – 385
 Павлова Н. – 480
 Павлюк А. – (141), (305)
 Павлюк Г. А. – (704)
 Павлюк І. – 652
 Павлюк П. – (141), (562), (825), (854), 858
 Павлюк С. І. – 35, 821
 Паламарчук Д. – (141)
 Пальчевський С. С. – 341
 Панасенко О. – 735
 Панасюк М. – (305)
 Пангелова М. – 653
 Панишко С. – 273
 Панчук Д. – 654
 Парфенюк В. – 433
 Парфенюк І. – 844
 Парфенюк К. («Комар») – (141), (555)
 Пасічник І. – 30, 246, 274, 508, 729,

Пашук І. – 31, 332, 353–354, 434, 482,
598–599, 655–656, 692, 703–705, 786
Пеняк С. І. – 75
Перерва В. С. – 435
Перлштейн А. – 386
Петров В. – 679
Підлипний М. С. – 657
Пінчук С. – 600, 658
Платон, архієрей (Артемюк) – (445)
Позіховська С. – 356
Позіховський О. – 356
Поліщук Я. – 578, 581, 583, 588, 599,
601–603, 610, 659, 706
Понятовський Ф. К. – 427
Попик В. – 660
Попович М. В. – 366
Посільська Е. – 661
Постернак В. П. – 485
Постоловський Р. М. – 261, 502
Потій І. – (103)
Прахов А. – (450)
Прахова І. – (675)
Прахова Т. – (656)
Прибитков В. – 275
Приходько О. – 316
Прищепа Б. – 58, 76–77, 464, 465
Прищепа О. П. – 76, 205, 464–465, 864,
868
Прокопчук В. С. – 317
Прокопчук Т. К. – 317
Промська О. Л. – 864, 866, 868–869
Пура Я. О. – 1–4
Пуцко В. Г. – 318

Равчук Г. Р. – 32
Раппопорт П. А. – 466
Ратич О. – 78
Рафальський Л. – 60
Рачок П. – 707, 787
Рибенко Л. – 564, 663
Рисак О. О. – 436
Ричков П. – 37, 467–472
Рибенко Л. – 206, 602, 788
Рогашко А. – 831
Рожко В. Є. – 276–278, 401–402, 437,
542, 708
Рожко К. М. – (533), 832
Романчук Л. Я. (Ясень) – 147, (849)

Романчук О. С. – 79
Романюк В. – (36), 789, 859
Рудий В. – 79, 80–81, (573)
Руй О. – 279
Рутинський М. Й. – 473
Рябунець В. – 664

Савчук Б. – 603
Савчук О. І. – 35, 821
Савчук П. – (36)
Садовський Ф. – (141)
Сакович К. – (103)
Саковська О. – (560), (565)
Салюк А. І. – 504, 505
Саляк Й. – 319
Самчук І. – 790
Самчук М. – (141)
Самчук У. – (29), (31), (52), (141), (190),
(208), (465), (475), (534), 561, (562),
(571), (575–679), (750–756), (763), (768),
(776), (814), (818), (831), 833–837, (845),
(852), (871)
Сангушкович – (99)
Сангушко Я. – (63), (216)
Санніков С. В. – 427, 501
Сахнюк Л. Г. – 864, 867–868, 870
Свердлюк І. – 791
Свенціцький І. – (389)
Свєшніков І. К. – 73–74, 82–83
Север Г. – (476)
Селезюк П. – 120
Семака Л. – 320
Семенов П. – 108
Семенюк Д. С. – 490
Семенюк І. М. – 388
Семенюк Л. – 838
Семерик М. – (139), 148, 149, 164,
(175), 207, 333, (535), 693, 839
Сербін Г. – 38, 39, 483
Сердюк М. – 723, 724
Середюк М. І. – (177), (865)
Силуян, перекладач – (350)
Симон, архієпископ (Іванівський С. В.)
– (279), (282)
Синюк С. – 387, 604, 792
Синявська І. М. – 685
Сиротюк М. – 150
Ситник О. – 573

Сікорський П. Д. (Полікарп, митрополит) – (230), (276)
Скляренко Є. М. – 122
Скоропада О. – (137), (141), (536), 605
Скринський В. – 475
Славутич Ю. – 709
Слуцкий С. С. – 84
Смирнов А. – 282
Смолій В. А. – 14, 739
Смолін П. – 736
Смотрицький І. – (272)
Смотрицький М. – (30), (31), (37), (87), (90), (103), (224), (244), (245), (271), (272), (300), (304), (308–333), (350), (355), (360), (465), (475), (482), (571), (827)
Сніжна О. – 567, 665
Собко І. – 496
Собчук В. – 469
Сокот Т. М. – 283, 284
Сохань П. – 248
Споденюк Г. – 209
Старжець В. – 171
Степанишин Б. – 321
Степанишин С. – 666, 667, 668
Степанов Л. – 607
Степанюк Л. А. – 869
Стефанович І. – (86)
Столяр Н. – 487
Столярчук Б. – 40
Ступницький Л. – (36), (141), (142), (144), (151), (161), (201), (464), (478), (479), (481), (484)
Ступницький Ю. – 151
Суразький В. – (397)
Сухарєва С. – 103

Таран Л. – 210, 811, 812
Тарасов В. – (31), (738)
Тарасюк Д. – 824
Тарасюк Н. – 794
Теліга О. – 679
Тен Б. – (31), (52), (190), (465), (475), (680–709), (763), (776), (818), 861 (*див. також Хомичевський М.*)
Теодорович М. – 15, (109)
Терлецький М. М. – 543
Тесленко І. А. – 100

Тиктор І. – 268, 732
Тимофієнко В. – 452
Тимочко І. Б. – 341
Тимошик М. – 269
Тирак З. М. – 865, 868–870
Тищенко О. – 474–475, 669
Ткачук М. Л. – 737
Товста М. – 131
Тополевський Л. – 484
Торкунов Ю. М. – 34
Тригуб П. М. – 427, 501
Трипольський Н. – 322
Тубіна С. – 498
Турчин А. – (8), (141)
Турчин І. – (31), 174, (537), 840
Турчин С. – (36)

Уварова П. С. – 84
Угнівенко І. – 392
Угринчук І. – 670
Ужвін М. – (31), (36), 132, 306, 307, (538), 671, 672, 695, 738, 862
Українець С. – 841
Ульяновський В. – 101, 285, 358, 739, 744

Федоришин М. – 673
Федоров І. – (27), (30), (31), (37), (100), (223), (249), (267), (275), (376), (379), (381), (388), (392), (571)
Фелонюк А. – 11–13, 105, 156, 168, 171, 239, 306, 345, 408, 449, 457, 500, 513, 689, 738, 828, 842
Фоменко Л. – 175, 176
Фотинский О. – (85), 286, 287
Франчук В. – 211
Фридрих В. – (141), 152
Фридрих Г. («Невідомий») – (156)
Фридрих К. – 153

Хаврук М. – 212, 213
Хаврук Я. І. – 288
Харват О. – 475
Харчук Б. – 154, 155
Хитрий Е. – 281
Хитрий Ч. – 41, 42
Хімчак М. – 426
Хмельовський П. – (292)

Хомичевський М. В. – (539) (*див.*

також Борис Тен)

Хотовицький О. А. – (737)

Худенко В. – (36)

Хутка Є. – 544, 843

Цимбалюк Є. – 289, 302, 402, 499, 568,

582, 674, 675, 758, 792, 813, 824

Цинкаловський О. – 44

Цюлюпа С. Д. – 543

Цятко В. М. – 407

Черкавський М. – (141), (407), (410)

(429), (430), (728)

Чернихівський Г. І. – 612

Черниш Н. – 389

Чирська М. – 740

Шавронська Л. – (36), (141)

Шавронська Н. – (36)

Шавронський А. – (137)

Шавронські, родина – (510)

Шамрай М. А. – 390

Шамсутдинова М.-С. – 290

Шамсутдинова-Лебедюк Т. – 324

Шевчук В. – 216, 323

Шевчук С. – 710

Шевчук Я. – (707)

Шепельчук О. – 844

Шептицький А. – (304)

Шерех Ю. – 679

Шилан Є. – 177, 214, 303, 447, 726,
795–797

Широцький К. – (372)

Шкраб'юк П. – 304

Шлапак Л. – 613, 756

Шмань Б. – 7

Шморгун Є. – 569, 570, 601

Шнайдер Г. Я. – (40), (540)

Шот М. – 676

Шульга О. – 61, 571

Шульга С. – 156

Шульжук К. Ф. – 325, 326

Щепанський В. В. – 244

Ющук Т. – 391

Якимчук А. – 495

Яковенко Н. М. – 100

Яковищина М. – 495

Якубович М. М. – 244, 246

Якубчик О. – 677, 678, 798, 799

Янковська Ж. – 845

Яноха А. – 741

Яременко П. К. – 327

Ярош Д. В. – 439

Ярошевич А. І. – 106

Ярощук В. П. – 864–870,

Ярощук Д. – (305)

Ясен О. – 545, (567)

Ясени, рід – (545)

Ясіновський А. – 291, 476, 477

Яценко П. – 392

Baliński M. – 64, 65

Gorczak B. – 63

Jabłonowski A. – 66

Kowalow W.-D. – 68

Lipiński T. – 64, 65

Orłowicz M. – 67

Radzimiński Z. L. – 62

Stecki T. J. – 69

Wołoszynowski J. – 70

Jozafat Skruteń – 292

ЗМІСТ

Малишева Л. М. Від укладача	3
Дермань – цариця волинських сіл	5
Розділ 1. Історичне минуле та сьогодення Дерманя	
Походження назви села	10
Геральдика	10
Загальні праці	10
Дермань у світлі археології	18
Історія Дерманя середньовічного та ранньомодерного періоду (XIV–кінець XVIII ст.)	21
Дермань в добу Російської імперії та Української революції (кінець XVIII – початок XX ст.)	23
Дермань у міжвоєнний період (1921–1939)	27
Друга світова війна та національно-визвольна боротьба на теренах Дерманського краю (1939–1945)	27
У складі радянської України (1946 –1991)	32
Дермань періоду незалежності України (1991–2025)	34
Розділ 2. Культурна спадщина Дерманського краю	
Культурно-освітній та релігійний осередок Дерманя	37
Дерманський Свято-Троїцький монастир	37
Мелетій Смотрицький (бл.1577–1633)	50
Єпископ Ієрофей (Яків Лобачевський) (1789–1871)	53
Бібліотека Дерманського монастиря	55
Дерманська друкарня. Постаті відомих друкарів	58
Дерманські освітні заклади	63
Пам’ятки історії, архітектури, літератури, мистецтва. Природні пам’ятки	69
«Дермансько-Острозький» національний природний парк	74
Розділ 3. Відомі постаті Дерманя	
Уродженці краю	79
Улас Самчук (1905–1987)	87
Борис Тен (1897–1983)	97
Антін Борис (1898–1987)	100
Антон Кучерук (1912–1943)	101
Перебували у Дермані	102
Розділ 4. Літературно-мистецький Дермань	
Літературно-меморіальний музей Уласа Самчука	105
Дерманський світильник	106
Музейна садиба «Ремісничий хутір Плугаки»	110
Дермань літературний. Дермань в літературі	112
Бібліографічні посібники	117
Допоміжний апарат	119
Іменний покажчик	119

Наукове видання

ІСТОРИЧНА ТА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ДЕРМАНЯ

науково-допоміжний
бібліографічний покажчик

Укладач

Лідія Михайлівна Малишева, завідувача відділом наукової інформації та бібліографії Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки

Науковий редактор

Олександра Леонідівна Промська, заступник директора з наукової роботи та автоматизації Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки, кандидат історичних наук

Редактор

Зінаїда Миколаївна Тирак, провідний редактор науково-методичного відділу Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки

Технічний редактор

Олена Юріївна Самсонюк, завідувача відділом інформаційних технологій та електронних ресурсів Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки

Відповідальна за випуск

Валентина Петрівна Ярошук, директор Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки, заслужений працівник культури України, кандидат історичних наук

Підп. до др. 13.10.2025. Формат 60 x 84¹/₁₆. Папір офсет. Друк цифр. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 7,4. Обл. вид. арк. 7,4. Тираж 35 прим.

Видавець Юрій Кукса

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 8301 від 9 травня 2025 р.
вул. Фабрична, 8, м. Рівне, 33022;
097 42 66 444

Друк: VPM-ПОЛІГРАФ

вул. Фабрична, 8, м. Рівне, 33022;
097 42 66 444

Мелетій Смотрицький (бл. 1577–1633) – видатний український мовознавець, філолог і церковний діяч, архімандрит Дерманського монастиря, автор славетної «Граматики слов'янської» (1619), для якого Дермань був важливим етапом його активної діяльності, що залишила помітний слід в історії української та східнослов'янської культури.

Дермань! Знаєте Ви, що таке Дермань?... Ні, Ви не знаєте, що таке Дермань. Це дуже простора і дуже барвиста казка. Вже здалека розгортається вона цілими милями вправо і вліво. Вже здалеку цілими натовпами пруться зо всіх сторін краєвиди, і горе Вам, чоловіче, коли Ви не митець, не поет або, принаймні, звичайний фотоаматор. Зупиніться, знімайте капелюх і старанно вітайте цю царицю волинських сіл.

Юрій Самчук

Дерманських пагір прадідній родині
І заповітній Скавиній горі,
Що славу їй співали кобзарі,
Синівський мій уклін складаю нині...

Борис Мен